

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

NUTARIMAS DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS

2008 m. gruodžio 9 d. Nr. XI-52
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnio 7 punktu, 92 straipsnio 5 dalimi ir apsvarstęs Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą, n u t a r i a :

1 straipsnis.

Pritarti Ministro Pirmininko Andriaus Kubiliaus pateiktai Lietuvos Respublikos Vyriausybės programai (pridedama).

2 straipsnis.

Nutarimas įsigalioja nuo priėmimo.

SEIMO PIRMININKAS

ARŪNAS VALINSKAS

Lietuvos Respublikos Seimo
2008 m. gruodžio 9 d.
nutarimo Nr. XI-52
priedas

PENKIOLIKTOSIOS LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS VEIKLOS PROGRAMA

PIRMA DALIS

PAVELDĖTOS PADĖTIES IR IŠŠŪKIŲ ANALIZĖ

Penkioliktoji Lietuvos Respublikos Vyriausybė (toliau – Vyriausybė) darbą pradeda didelių iššūkių ir didelių darbų išvakarėse. Problemos, susikaupusios tiek Lietuvos viduje, tiek globaliame pasaulyje, iš Vyriausybės reikalauja atsakingos, ryžtingos ir efektyvios veiklos, įgyvendinant esmines permainas daugelyje mūsų gyvenimo sričių.

Tenka pripažinti, kad Lietuvos žmonių gerovė narystės Europos Sąjungoje sąlygomis, užuot kilusi, pastaruoju metu stovi vietoje, o kai kuriais atžvilgiais netgi blogėja. Penkioliktoji Vyriausybė paveldi sunkią našą visuomenę slegiančių neišspręstų problemų bei socialinių negerovių, kurios reikalauja Vyriausybės efektyvios veiklos tiek artimiausiu, tiek ir vidutinės trukmės laikotarpiu:

- valdžios atstovų cinišką savanaudiškumą;
- valdžios įstaigų veiklos neskaidrumą ir suvešėjusią korupciją;
- nevienodą ir interesų veikiamą teisingumą;
- smunkantį ekonomikos prieaugį;
- žmones skurdinančią dviženklę infliaciją;
- gresiantį energetikos kainų šuolį;
- didelę ir nemažėjančią socialinę diferenciaciją;
- didžiulį gyventojų emigracijos ir protų nutekėjimo mastą;
- piliečių ryšio su Tėvyne ir valstybe silpnėjimą.

Penkioliktoji Vyriausybė suvokia, kad artimiausios trukmės laikotarpiu svarbiausias uždavinys bus ekonomikos krizės ir jos pasekmių suvaldymas. Be sėkmingo Krizės įveikimo plano įgyvendinimo likusią Vyriausybės programą įgyvendinti bus tiesiog neįmanoma.

Vyriausybė akivaizdžiai supranta, kad nepavykus įgyvendinti Krizės įveikimo plano ir galbūt papildomų tokio plano priemonių, kurių prireiktų sunkėjant ekonominei ir

finansinei šalies situacijai, Lietuvą ištiktą gili finansų sistemos krizė, ir ji ypač skaudžiai smogtų mažai uždirbantiems asmenims, pensininkams ir bedarbiams. Vyriausybė dės visas pastangas, kad to neįvyktų.

Mūsų vidutinės trukmės politikos tikslas – sušvelninti ir pamažu likviduoti pagrindines socialines negeroves, ryžtingai spręsti paveldėtas problemas. Svarbiausiais strateginiais vidutinės trukmės politikos uždaviniais laikome nuosmukio stabdymą ir esminį padėties gerinimą srityse, galinčiose užtikrinti tikrą proveržį.

Penkioliktoji Vyriausybė savo veikloje mato tris svarbiausius tiek trumpalaikius, tiek ir vidutinės trukmės strateginius prioritetus. Jie ir sudaro visos Vyriausybės programos pamatą:

- privalome neatidėliotinai pasirengti staigiam šalies ekonomikos lėtėjimui ir jo sukeliamai didelei įtampai valstybės finansų sistemoje, ypač pavojingai pasaulinės finansų krizės akivaizdoje;

- privalome vykdyti esmines permainas tose šalies ir visuomenės gyvenimo srityse, kuriose iki šiol jos buvo atidėliojamos. Laikomės nuostatos, kad ekonomikos sunkmetis atveria galimybes sutelkti konsoliduotą visuomenės politinę valią tokioms esminėms permainoms. Esame įsitikinę, kad tokios permainos yra neatidėliotinai būtinos iš esmės pertvarkant valstybės valdymą, suintensyvinant kovą su korupcija, pagreitinant strateginių energetikos problemų sprendimą, kuriant inovatyvią ekonomiką, pertvarkant švietimo ir sveikatos sistemas, įveikiant socialinę atskirtį;

- mums tenka telkiančios lyderystės atsakomybė, kuri yra būtina tiek siekiant efektyviai įveikti artimiausio laikotarpio ekonomikos sunkumus, tiek ir įgyvendinant esmines permainas. Tokią lyderystės atsakomybę Vyriausybė gali realizuoti tik atvirai ir sąžiningai veikdama, per konstruktyvų dialogą su visuomene ir jos grupėmis.

Turėdami prieš akis šiuos tikslus ir strategines kryptis, kviečiame: **PRADĖKIME BŪTINAS PERMAINAS!**

Mus vienija mūsų patirtis, sukaupta per Nepriklausomybės metus – esame tauta, kuri nebijo didelių iššūkių ir didelių permainų. Per aštuoniolika Nepriklausomybės metų tai tapo mūsų kasdienybe. Lyginant mus su kitomis Europos tautomis, toks gebėjimas yra didelis pranašumas. Šiuo pranašumu privalome tinkamai pasinaudoti.

Esame vieningi savo ambicija – Lietuva negali būti Europos atsilikėlė. Būdami dinamiški, sąžiningi, solidarūs, nebijodami permainų, galime ir privalome ne tik efektyviai įveikti ekonominę krizę, bet ir padėti tvirtus ilgalaikės Lietuvos sėkmės pamatus.

Mūsų vienybė ir veikla grindžiama moralinėmis vertybėmis ir padoringos politikos principais bei nuostatomis, kurios įtvirtintos Vyriausybės programoje.

Mūsų vienybė grindžiama tikėjimu, kad žmogišką, gyvybingą moralinį klimatą ir kur kas geresnes gyvenimo sąlygas Lietuvos piliečiai gali ir turi susikurti ne kituose kraštuose, ne ateityje ar tolimoje ateityje, bet čia ir dabar.

Mūsų tikslas – telkti visuomenę imantis atsakomybės neatidėliotinai kurti geresnę Lietuvą. Vyriausybės programoje mes skelbiame įsitikinimą, kad:

- Lietuva bus geresnė, kai žmonės bus geresni vieni kitiems ir Tėvynei, kai jie bendromis jėgomis kurs tobulesnę, teisingesnę šalį, užtikrinančią, kad visų ir kiekvieno dvasinė ir materialinė gerovė palaikoma, didėja tolygiai ir be skriaudų;

- Lietuva bus padoresnė, kai valstybės pareigūnai ir tarnautojai elgsis garbingai, nesavanaudiškai ir nepriekaištingai;

- Lietuva bus stipresnė, kai bus moraliai stipri visuomenė ir stiprios jos šeimos. Lietuva bus ištvermingesnė, kai gyvenimo kultūra laimės prieš girtuoklyscijų, smurto ir mirties kultūrą;

- Lietuva bus teisingesnė, kai žmonės patirs, kad Lietuvoje teisingumas yra visiems vienodas;

- Lietuva bus tvarkingesnė, kai visiems rūpės ir bus vienoda demokratinė tvarka;

- Lietuva bus saugesnė, kai sumažės žiaurumo, abejingumo ir nusikaltimų, padaugės atjautos, solidarumo ir santarvės;

- Lietuva bus gražesnė, kai neteršime jos gamtos ir viešojo gyvenimo erdvės, negriausime kultūros paveldo ir visos aplinkos, o kasdien Lietuvą gražinsime darbais;

- Lietuva bus laimingesnė ir labiau savimi pasitikinti, kai jos vaikai, su pasitikėjimu žvelgdami į ateitį, galės susikurti laimę čia, laisvoje Tėvyneje;

- Lietuva bus doresnė, kai žmonės turės sąžiningą ir jiems tarnauti pasirengusią valdžią.

Mūsų stiprybė – vienybėje. Esame pajėgūs geresnės Lietuvos projektą įgyvendinti bendru ryžtu, susitelkimu ir kryptingu darbu. Geresnės Lietuvos labai darbuotis įsipareigojame patys, drauge siekdami mūsų skelbiamiems tikslams visuomenės palaikymo bei talkos.

ANTRA DALIS

KRIZĖS ĮVEIKIMO PLANAS

Lietuvos Respublikos Vyriausybė,

– konstatuodama, jog daugelis makroekonomikos rodiklių ir jų prognozės akivaizdžiai rodo, kad Lietuva atsidūrė ekonomikos krizėje ir dideliu greičiu smunka į recesiją;

– atsižvelgdama į sunkią valstybės finansų padėtį, kai 2008 m. valdžios sektoriaus deficitas vietoj ankstesnės Vyriausybės planuotų 0,5 proc. BVP, ekspertų vertinimu, gali siekti 2,5–3 proc. BVP, o 2009 m. dėl nepagrįstai optimistinių ankstesnių makroekonomikos prognozių vietoj planuotų 2,7 proc. BVP deficitas gali išaugti daugiau negu iki 4 proc. BVP;

– įvertindama, kad bendras valdžios sektoriaus skolinimosi poreikis kartu su ankstesnių išsipareigojimų refinansavimu, nesiimant jokių priemonių, 2009 m. išaugtų daugiau negu iki 9 mlrd. litų;

– matydama besitęsiančią finansų krizę pasaulio rinkose ir dėl to ypač pablogėjusias skolinimosi sąlygas, kai net daug aukštesnį kredito reitingą negu Lietuva turinčios valstybės nesugeba pasiskolinti;

– būdama įsitikinusi, kad valstybės finansų sistemos stabilizavimas yra būtina prielaida bendram makroekonomikos stabilumui užtikrinti;

– suvokdama, kad valstybės finansų sistemos ir bendrasis makroekonomikos stabilumas nėra pakankama, bet būtina sąlyga Lietuvai išbristi iš krizės: tai nėra viskas, ko reikia krizei įveikti, tačiau tokio stabilumo neužtikrinus Lietuva nepajėgs įveikti krizės;

– siekdama, kiek įmanoma šiomis pasikeitusiomis aplinkybėmis, apsaugoti socialiai jautrias sritis ir vykdyti ankstesnės Vyriausybės išsipareigojimus švietimo, mokslo, sveikatos apsaugos, kultūros ir meno bei socialiniams darbuotojams;

– gavusi Lietuvos Respublikos Seimo ir Respublikos Prezidento pritarimą Vyriausybės programai, nedelsdama ir ryžtingai įgyvendins šį krizės įveikimo planą, kuris yra sudedamoji Vyriausybės programos dalis.

I. TAUPYMAS IR EFEKTYVUS MOKESČIŲ MOKĖTOJŲ LĖŠŲ PANAUDOJIMAS

1. Sumažinsime, palyginti su ankstesnės Vyriausybės Seimui pateiktu valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektu:

- išlaidas Respublikos Prezidento, Seimo narių, Vyriausybės narių, valstybės kontrolieriaus išlaikymui vidutiniškai 15 proc.;

- valstybės biudžeto asignavimų valdytojų ir savivaldybių asignavimus darbo užmokesčiui vidutiniškai 12 proc. (taip pat ir socialinio draudimo įmokas), išskyrus pedagogų darbo užmokesčių. Pedagogų darbo užmokesčiui didinti papildomai skirsime ne dabar numatytus 1 mlrd. 91 mln., o 861 mln. litų, atitinkamai sulėtindami jų darbo užmokesčio augimo tempą, palyginti su tempu, kuris buvo numatytas dar iki krizės ankstesnės Vyriausybės patvirtintoje darbo užmokesčio didinimo programoje. Didinsime ir socialinių, kultūros ir meno, mokslo darbuotojų ir dėstytojų darbo užmokesčių, tik mažiau, negu buvo numatyta iki krizės, laikydamiesi visuotinio aukščiau nurodyto asignavimų darbo užmokesčiui mažinimo principo;

- asignavimus, skiriamus valstybės biudžeto asignavimų valdytojų išlaidoms, ir specialiąsias dotacijas savivaldybėms vidutiniškai 15 proc. (pirmiausia atsisakysime perkamų viešųjų ryšių, iki būtino minimumo sumažinsime limitus pokalbiams mobiliaisiais telefonais, transportui, reprezentacijai, atsisakysime neprioritetinių užsienio komandiruočių, kanceliarinių ir kitų prekių bei paslaugų, nesusijusių su pagrindine valstybės institucijų veikla);*

- atskaitymus į Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo sąskaitą nuo 80 iki ne daugiau kaip 60 proc. akcizo pajamų, gautų už realizuotą benzina, dyzelinius degalus ir energetinius produktus;

- gyventojų pajamų mokesčio įplaukas, tenkančias savivaldybių biudžetams, atitinkamai keisdami šio mokesčio dalį procentais, tenkančią savivaldybių biudžetams;

- asignavimus žemės reformai ir Kaimo rėmimo programai po 15 proc.;

- asignavimus investicijoms ne mažiau kaip 10 proc., pirmiausia atsisakydami investicijų automobiliams, baldams, buitinei technikai ir kitam pagrindinei veiklai nebūtinam turtui;*

* Išskyrus Europos Sąjungos, bendrojo finansavimo, specialiųjų programų ir socialiai jautrioms sritims numatomas skirti lėšas.

– asignavimus krašto apsaugai papildomai 42 mln. litų.

2. Panaikinsime Minimaliojo darbo užmokesčio dydžių, socialinės apsaugos išmokų ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio indeksavimo įstatymą. Vietoj šiamo įstatyme numatyto darbo užmokesčio ir įvairių išmokų indeksavimo skubiai parengsime tikslinį krizės pasekmių (įskaitant kompensuojamųjų vaistų kainų padidėjimą dėl PVM lengvatos panaikinimo) sušvelninimo mechanizmą, taikomą labiausiai pažeidžiamiems visuomenės sluoksniams.

3. Pertvarkysime valstybės ir savivaldybių kontroliuojamų įmonių ir viešųjų įstaigų darbo užmokesčio ir kitų išmokų sistemą taip, kad jose mokamas darbo užmokestis nebūtų didesnis už mokamą rinkoje.

4. Vaikų išmokas mokėsime visiems vaikams iki 3 metų, taip pat vyresniems vaikams, gyvenantiems šeimose, kurių pajamos „į rankas“ vienam šeimos nariui neviršija 3 valstybės remiamų pajamų dydžių (1 050 litų vienam asmeniui arba 4 200 litų du vaikus turinčiai šeimai).

5. Nemokamą maitinimą skirsime mokiniams, kurie mokosi priešmokyklinio ugdymo įstaigose ar pagal pradinio ugdymo programas, 1–4 klasių vaikams, gyvenantiems šeimose, kurių pajamos vienam šeimos nariui neviršija 1,5 valstybės remiamų pajamų dydžio.

6. Nepriemokas dirbusiems pensininkams grąžinsime tolygiai jas išmokėdami per 2009–2010 m.

7. Peržiūrėsime socialinio draudimo kompensuojamojo uždarbio apskaičiavimo metodiką ir reikalavimus motinystės, tėvystės, motinystės (tėvystės) pašalpų dydžiams apskaičiuoti iš ilgesnio laikotarpio pajamų, atsižvelgiant į jaunų motinų, negalėjusių įgyti didesnio stažo dėl studijų ar mokslo, interesus.

8. Pakeisime motinystės ir tėvystės atostogų pašalpų mokėjimo tvarką taip, kad pašalpa neviršytų 100 proc. turėto darbo užmokesčio.

9. Nesibaigus metams mažinsime valstybės institucijų asignavimus, sutaupytus dėl darbuotojų ligos ar atsilaisvinusių etatų.

10. Įgyvendinsime Valstybės kontrolės pastaraisiais metais atliktų valstybės institucijų veiklos ir finansų auditų rekomendacijas, susijusias su valstybės lėšų efektyvesniu panaudojimu, atliksime kitų valstybės institucijų veiklos auditus (kaip tikslą keldami tolesnį valdžios sektoriaus neracionalių išlaidų mažinimą) ir pagal jų rezultatus suteiksime Vyriausybei teisę keisti audituotų institucijų asignavimus. Sudarysime tikslią šių veiksmų programą.

11. Sugriežtinsime specialiųjų tikslinių dotacijų, skirtų valstybės savivaldybėms perduotoms funkcijoms įgyvendinti ir mokinio krepšeliui finansuoti, naudojimą, nustatysime, kad nepanaudotos šių dotacijų lėšos turi būti gražinamos į valstybės biudžetą.

Bendras taupymo rezultatas – iki 2 milijardų litų.

II. NEATIDĖLIOTINI VEIKSMAI MOKESČIŲ SRITYJE

12. Nustatysime vienodą 20 proc. gyventojų pajamų, įskaitant dividendus, ir pelno mokesčių tarifą, bei 19 proc. pridėtinės vertės mokesčio tarifą. Kiekvienais metais, rengdami kitų metų biudžetų projektus, persvarstysime šių „krizinių“ pagrindinių mokesčių tarifą ir mokesčius mažinsime, jei tai nepakenks makroekonomikos stabilumui.

13. Išskaidysime 20 proc. gyventojų pajamų mokesčio tarifą, nustatydami 5 proc. *bruto* darbo užmokesčio gyventojų sveikatos draudimo įmoką tiesiogiai, o ne paskirstant gyventojų pajamų mokesčių, skiriamą Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetui. Analogiškai išskaidysime įmoką į Valstybinio socialinio draudimo fondą tarifą, atskirdami 3 proc. darbdavio mokamos valstybinio socialinio draudimo įmokos dalies. Bendras privalomojo sveikatos draudimo įmokos tarifas sudarys 8 proc. gyventojų *bruto* darbo užmokesčio. Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto pajamų sumažėjimą dėl sveikatos draudimo įmokos įvedimo kompensuosime iš valstybės biudžeto.

14. Pakeisime bazinius dydžius, nuo kurių skaičiuojami politikų, teisėjų, viešojo sektoriaus darbuotojų, pareigūnų darbo užmokesčiai, siekdami užtikrinti, kad sumažinus gyventojų pajamų mokesčio tarifą jų *neto* darbo užmokestis nesikeistų.

15. Atsisakysime lengvatinių pridėtinės vertės ir gyventojų pajamų mokesčio tarifų, išskyrus pridėtinės vertės mokesčio lengvatą už šildymą. PVM lengvatos už šildymą atsisakysime nuo 2009 m. rudens šildymo sezono; iki to laiko sukursime efektyvų kompensavimo mechanizmą mažas ir vidutines pajamas gaunantiems asmenims. Peržiūrėsime kitas gyventojų pajamų mokesčio lengvatas (įskaitant leidžiamas atimti iš pajamų išlaidas), palikdami tik socialiniu požiūriu pagrįstas išlygas, taip pat į taupymą orientuotas lengvatas.

16. Padidinsime akcizą kurui iki dydžių, ne mažesnių nei Europos Sąjungoje nustatytų minimalių dydžių, akcizą suskystintoms dujoms pakelsime ne mažiau kaip dvigubai, taip pat didinsime akcizus tabakui (kaip numatyta Seimui pateiktame projekte) ir alkoholiui, kartu naikinsime akcizų lengvatą mažųjų alaus daryklų gaminamam alui. Padidinsime naftos ir dujų išteklių mokesčių, naikindami šio mokesčio lengvatas, ir

azartinių lošimų mokesčių, nustatydami mokesčio dalį nuo bendrųjų lošimo pajamų. Peržiūrėsime mokesčius už valstybinius gamtos išteklius, padidinsime mokesčių už valstybinio turto naudojimą patikėjimo teise, taip pat nedarysime išimčių valstybės kontroliuojamoms akcinėms ir uždarosioms akcinėms bendrovėms dėl dividendų mokėjimo į valstybės biudžetą.

17. Peržiūrėsime veiklos rūšių, kurioms reikalingi verslo liudijimai, sąrašą ir mokesčių dydį, išskyrus verslo liudijimus amatininkams, naikindami verslo liudijimus, kurie iškraipo darbo rinką ir sukuria nevienodas verslo sąlygas, kaip antai: verslo liudijimai statybos darbams, turto nuomai, sudarantys sąlygas verstis didmenine prekyba ir t. t. Nuosekliai pasieksime, kad asmenys, turintys verslo liudijimus, dirbtų pagal individualiai veiklai taikomas apmokestinimo taisykles. Be to, įsipareigojame supaprastinti individualios veiklos administravimą ir apskaitą.

18. Įvesime transporto priemonių savininkų ar valdytojų mokesčių už juridiniams asmenims priklausančias lengvasias transporto priemones.

19. Apmokestinsime pelno mokesčiu žemės ūkio veiklą vykdančius ūkio subjektus, įtrauksime ūkininkus (išskyrus ūkininkus, kurių ūkis natūrinis) į apmokestinimo pajamų mokesčiu sistemą.

20. Per 2009–2011 metus pertvarkysime socialinio ir sveikatos draudimo sistemas, į jas įtraukdami šiuo metu nedalyvaujančius asmenis, suvienodinsime vienodomis sąlygomis dirbančių asmenų dalyvavimo šiose sistemose principus.

21. Pakeisime neapmokestinamųjų pajamų dydžio taikymo tvarką, padidindami jį mažas pajamas gaunantiems asmenims ir jo netaikydami didesnes už vidutines pajamas gaunantiems asmenims. Neapmokestinamųjų pajamų dydžių sistemą sudarysime tokią, kad būtų išvengta „slenksčio“ efekto, jei tai labai nepadidins administravimo sąnaudų ir nesumažins biudžeto pajamų.

Bendras mokesčių reformos rezultatas – iki 2 milijardų litų pajamų.

III. VERSLO SKATINIMAS

22. Tardamiesi su Europos Komisija, kitomis tarptautinėmis ir Lietuvos finansų institucijomis, ne vėliau kaip per 2009 m. I ketvirtį parengsime finansinių priemonių planą, kurio įgyvendinimas padidintų Lietuvos finansų sektoriaus veiklos stabilumą ir

palengvintų verslui galimybes gauti verslo išlaikymui ir jo plėtrai reikalingų kreditinių išteklių, nedidinant fiskalinio deficito.

23. Nustatysime pelno mokesčio lengvatą įmonėms, investuojančioms į darbo našumą didinantį esminį technologijų atnaujinimą – leisime tokioms investicijoms skirtų išlaidų suma mažinti apmokestinamąjį pelną. Palyginti su šiuo metu Vyriausybės Seimui pateiktu siūlymu, išplėsime lengvatos taikymo aprėptį (įtrauksime tarptautiniais išradimų patentais apsaugotų technologijų diegimą) ir mastą (padidindami atskaitymo ribą nuo 35 iki 50 proc.). Iki pataisyto biudžeto pateikimo Seimui kartu su verslo bendruomene apsvarstysime ir priimsime sprendimus dėl kitų darbo našumą didinančių investicijų skatinimo priemonių ir būdų, neprieštaraujančių makroekonomikos stabilumo užtikrinimo tikslams.

24. Įdiegsime mokestinių kreditų sistemą pirmą kartą smulkųjį šeimos verslą pradedantiems asmenims:

- pirmaisiais veiklos metais – 80 proc. prievolių valstybei sumos;
- antraisiais veiklos metais – 50 proc. prievolių valstybei sumos;
- trečiaisiais veiklos metais – 30 proc. prievolių valstybei sumos.

Mokestinio kredito grąžinimą išdėstysime per penkerių metų laikotarpį.

25. Valstybės investicijų programoje atsisakysime investicijų į naujus statybos projektus ir projektus, kurių statybos trukmė, atsižvelgiant į projekto likutinę vertę ir 2009 m. numatomus asignavimus, būtų ilgesnė negu penkeri metai. Atsilaisvinusias lėšas skirsime daugiabučiams namams renovuoti ir objektams, kuriuos galima užbaigti 2009 m.

26. Paspartinsime verslui skirtų ES paramos lėšų panaudojimą, 10–20 proc. sumažindami nuosavoms lėšoms taikomus reikalavimus ir supaprastindami projektų vertinimo procedūras.

27. Panaikinsime nuostatą, kad laisvos dienos suteikiamos už švenčių dienas, sutampančias su savaitgaliais.

28. Maksimaliai centralizuosime ir padarysime skaidrius viešuosius pirkimus.

29. Vyriausybės programos įgyvendinimo priemonių plane numatysime neatidėliotinus veiksmus, supaprastinančius verslo steigimo ir bankroto procedūras, liberalizuojančius darbo santykius, sumažinančius verslą kontroliuojančių valstybės institucijų skaičių ir palengvinančius teritorijų planavimo procedūras.

IV. PINIGŲ SRAUTŲ BALANSAVIMAS

30. Laikinai, 2009 ir 2010 metais, sumažinsime valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos dalies, pervedamos pensijų kaupimo bendrovėms, tarifą nuo 5,5 iki 3 proc., t. y. iki apdraustųjų įmokų Sodrai dydžio.

31. Parduosime valstybei priklausančių akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų likutį ir gautas lėšas panaudosime Rezerviniam (stabilizavimo) fondui.

32. Įdiegsime ketvirtinį valdžios sektoriaus deficito stebėjimo mechanizmą. 2009 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme siūlysiame Seimui suteikti įgaliojimus Vyriausybei pajamų trūkumo atvejais priimti sprendimus dėl išlaidų mažinimo. Jeigu pajamos viršys nustatytąsias, jų perteklių naudosime tik valdžios sektoriaus deficitui mažinti.

33. Įdiegsime valdžios sektoriaus skolų privačiam nefinansinių įmonių sektoriui stebėsenos ir valdymo sistemą, užtikrinančią atsiskaitymą laiku su tiekėjais ir rangovais ir apsaugą nuo skolų didėjimo.

Bendras finansinis rezultatas – iki 5,3 milijardo litų.

V. PLANO KEITIMO TVARKA

34. Remiantis dabartinėmis makroekonomikos prognozėmis, kurias pateikia Finansų ministerija, valstybės finansų stabilumas gali būti garantuotas tik vienu būdu – pasiekus šiame plane numatytą 5,3 mlrd. litų finansinį rezultatą (mažinant 2009 m. nacionalinio biudžeto deficitą, Sodros biudžeto deficitą ir papildant Rezervinį (stabilizavimo) fondą). Šį rezultatą laikome pagrindiniu Krizės įveikimo plano tikslu.

35. Kol bus pasiektas kitoks sutarimas, visos Krizės įveikimo plano ar jo įgyvendinimo pataisos turi būti pagrįstos tokiomis kompensacinėmis priemonėmis, kad 34 punkte nurodytas tikslas būtų neabejotinai pasiektas.

36. Rengiant 2009 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projekto pataisas, koalicijos partnerių į Vyriausybę deleguotų ministrų pateikti siūlymai mažinti mokesčių tarifus, atsisakyti kai kurių taupymo eilučių ar imtis kitokių veiksmų, pagal Finansų ministerijos skaičiavimus galinčių padidinti deficitą, privalo būti paremti tokiomis taupymo arba papildomų pajamų nuostatomis, kurios leistų kompensuoti ankstesniais siūlymais padidintą biudžeto deficitą. Tokius siūlymus privalo pateikti ministrai, dėl kurių pirminių siūlymų deficitas gali didėti.

37. Koalicijos partnerių į Vyriausybę deleguoti ministrai įsipareigoja neatidėliodami svarstyti esminių permainų planus įvairiose valstybės valdymo srityse. Jeigu šiose srityse pasiektas valstybės lėšų taupymo rezultatas būtų ypač geras, Vyriausybė įsipareigoja neatidėliodama svarstyti Krizės įveikimo plano pataisas su sąlyga, kad tos pataisos nepažeis bendro makroekonomikos stabilumo.

TREČIA DALIS

SEPTYNIŲ ESMINIŲ PERMAINŲ 2008–2009 METAIS PLANAI

2009 m. yra ne tik ekonominių ir finansinių šalies problemų metai. Tai esminių permainų metai. Vyriausybė planuoja 2009 m. įgyvendinti esmines permainas septyniose svarbiausiose srityse:

- 1) valstybės valdymo;
- 2) kovos su korupcija;
- 3) inovatyvios ekonomikos plėtros;
- 4) energetikos;
- 5) švietimo sistemos;
- 6) sveikatos apsaugos;
- 7) socialinės atskirties mažinimo.

Pagrindinis šių permainų tikslas – padėti pamatus kitokiai, modernesnei valstybei, gebančiai į svarbiausius iššūkius reaguoti sąžiningai, dinamiškai ir strategiškai, pasižyminčiai visuomenės solidarumu ir piliečių asmenine atsakomybe.

Šioje Vyriausybės programos dalyje išdėstome esminių darbų, kuriuos esame pasiryžę nuveikti minėtose srityse per 2009 m. ir kuriems skirsime ypatingą dėmesį, planus.

I. VALSTYBĖS VALDYMO PERTVARKA: SVARBIAUSI 2009 METŲ DARBAI

Strateginio planavimo sistemos pertvarka

Valdymo pertvarka negali būti savitikslių. Ji turi prisidėti prie valdžios sektoriaus efektyvumo didinimo ir gyventojams teikiamų paslaugų kokybės gerinimo. Pagrindiniai

valstybės valdymo pertvarkos klausimai pateikti šios programos Finansų politikos skyriuje.

Pagrindinis valstybės valdymo pertvarkos tikslas 2009 m. – pasirengti įgyvendinti naują, Vyriausybės politinius prioritetus atitinkančią, į rezultatus ir vartotoją orientuotą valstybės valdymo modelį jau sudarant 2010–2012 m. biudžetą.

1. Parengsime naują Strateginio planavimo metodiką, pakeisdami planavimo ciklą ir vertinimo kriterijų reikalavimus taip, kaip nurodyta šios programos Finansų politikos skyriuje.

2. Pasirengsime pertvarkyti Vyriausybės kanceliariją į Vyriausybės Strateginio komiteto patariamąją ekspertinę instituciją, nuo jos atskirdami nedidelę Ministro Pirmininko kanceliariją. Pereinamuoju laikotarpiu steigsime Valstybės valdymo reformos biurą, atskaitingą tiesiogiai Ministrui Pirmininkui.

3. Sumažinsime strateginių veiklos planų skaičių iki ministerijų skaičiaus ir tik tokius planus svarstysime Vyriausybės Strateginiame komitete. Šiuo metu Vyriausybei ir ministerijoms atskaitingų institucijų strateginiai pokyčiai turės atsispindėti jas kuruojančių ministerijų strateginiuose planuose, o detalūs jų veiklos planai bus tvirtinami atitinkamo ministro.

4. Sukursime bendrą sistemą, pagal kurią valstybės valdymo institucijos, pirmiausia ministerijos, atsiskaitys ir bus vertinamos už pasiektus rezultatus įgyvendinant Vyriausybės prioritetus ir strateginius tikslus. Sudedamąja tokios ataskaitos dalimi taps ir Vyriausybės teikiama Lietuvos konkurencingumo tendencijų ir šalies laimėjimų ataskaita pagal sutartą „Sėkmės rodiklių“ sistemą.

5. Valstybės ir Vyriausybės svarbiausius ilgalaikius strateginius prioritetus apibrėšime ieškodami kiek galima bendresnio sutarimo ir visuomenės pritarimo, dėl to sieksime pasirašyti naują Nacionalinį susitarimą. Skatinsime ir kursime mechanizmus visuomenės sutarimui ir tarpusavio pasitikėjimui svarbiausiais strateginiais klausimais rasti ir puoselėti. Sekdami daugelio Europos valstybių pavyzdžiu, steigsime Nacionalinę ekonomikos ir visuomenės reikalų tarybą, į kurią įeis žymiausi verslo, mokslo, visuomenės atstovai ir kuri svarstys svarbiausius ekonominės ir socialinės politikos klausimus ir patars Vyriausybei. Skandinavijos šalių pavyzdžiu įsteigta Nacionalinė globalizacijos taryba padės ieškoti sutarimo rengiant Lietuvos atsakus į globalius iššūkius.

Teritorinio valdymo pertvarka

6. Įgyvendindami Permainų koalicijos sutarties priedą Nr. 8 „Dėl apskričių reformos“, sukursime pagrindus būsimai Lietuvos regionų valdymo struktūrai, kuri bus pradėta įgyvendinti nuo 2011–2013 m.

7. Tobulinsime Lietuvos Respublikos teritorinį valdymą. Parengsime reformų paketą, leisiantį po 2013 m. pertvarkyti Lietuvos teritorinę statistinę struktūrą ir suformuoti regionus, atitinkančius Europos Sąjungos teritorinių statistinių vienetų nomenklatūros antrąjį lygį (NUTS 2). Jų pagrindu nuo 2014 m. būtų planuojama ir administruojama ES struktūrinė parama.

8. Sudarę tarpinstitucinę darbo grupę, parengsime apskričių atliekamų funkcijų perskirstymo modelį, perduodami savivaldybėms funkcijas, kurios gali būti įgyvendinamos vietos lygiu. Valstybė išlaikys tik funkcijas, kurių reikia norint vykdyti bendrąją nacionalinę politiką atskirose srityse.

9. Įkūrę regionus ir apskričių funkcijas perdavę savivaldybėms, panaikinsime apskritis, įvertinę išipareigojimus ES ir laikydami nuostatos neprarasti regionams skirtos struktūrinės paramos pagal 2007–2013 m. finansinę perspektyvą.

Ministerijų sistemos ir valdymo pertvarka

10. Atliksime valstybės institucijų veiklos ir funkcijų auditus, keisime audituotų institucijų asignavimus.

11. Įvykdysime ministerijų valdymo sričių reorganizaciją. Apibrėšime ministrams pavedamas valdymo sritis, parengsime valstybės institucijų sandaros koncepcijos projektą.

12. Įvykdysime ministerijų sistemos pertvarką. Ūkio ministeriją pertvarkysime į dvi – Inovacijų, verslo ir darbo ministeriją ir Energetikos ministeriją, Socialinių reikalų ir darbo ministeriją pertvarkysime į Šeimos ir socialinių reikalų ministeriją, o Žemės ūkio ministeriją – į Kaimo reikalų ministeriją.

13. Iki 2009 m. birželio 1 d. panaikinsime Tautinių mažumų ir išeivijos reikalų departamentą prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, išeivijos reikalų koordinavimą perduodami Užsienio reikalų ministerijai ir Tautinių mažumų reikalų koordinavimą – Kultūros ministerijai.

14. Tobulinsime valdymo institucijų sistemos sandarą ir modernizuosime jų vidaus struktūrą. Spręsime Vyriausybei tiesiogiai pavaldžių skirtingos funkcinės paskirties įstaigų statuso ir pavaldumo klausimus, taip pat klausimus, kylančius dėl tarpšakinio profilio institucijų, steigiamų pagal specialius įstatymus, vietos valdymo sistemoje ir jų funkcijų apibrėžimo.

Savivaldos pertvarka

15. Įgyvendindami apskričių reformą, iš esmės išplėsime savivaldybių funkcijas. Rengdamiesi 2011 m. savivaldybių tarybų rinkimams, priimsime įstatymus, kuriuose bus:

- įteisinti tiesioginiai merų rinkimai;
- sudaryta galimybė savivaldybių tarybų rinkimuose dalyvauti ne tik pagal partijų sąrašus iškeltiems kandidatams;
- tobulesnis seniūnijų funkcijų ir seniūnų skyrimo, atsižvelgiant į vietos bendruomenės nuomonę, reglamentavimas, seniūnui suteikti didesni įgaliojimai sprendžiant bendruomenei aktualius klausimus, sudaryta galimybė į seniūnijai priskirtų funkcijų įgyvendinimą įtraukti bendruomenę.

II. KOVA SU KORUPCIJA: SVARBIAUSI 2009 METŲ DARBAI

Korupcijos motyvų mažinimas: dereguliavimo ir debiurokratizavimo politikos priemonės

16. Vykdydysime verslo dereguliavimo ir debiurokratizavimo politiką, kaip tai numatyta Vyriausybės programos Verslo ir investicijų skatinimo skyriuje.

17. Diegsime konkurenciją, aiškesnius finansavimo mechanizmus, skatinsime privačią iniciatyvą sveikatos apsaugos ir švietimo srityse.

18. Diegsime dereguliavimo, reguliavimo peržiūros iniciatyvas teritorijų planavimo ir kituose sektoriuose, kuriuose išplitusi korumpuota praktika.

Atsakomybės už korupciją realizavimas: valstybės tarnautojų veiklos skaidrumas ir kontrolė, korupcijos nusikaltimų tyrimas

19. Siekdami veiksmingos korupcinių nusikaltimų valstybės tarnyboje prevencijos ir žymaus tokių nusikaltimų sumažėjimo, 2009 m. priimsime įstatymų pataisas, kaip numatyta Kovos su korupcija skyriuje, įtvirtinančias nuostata, kad valstybės tarnautojai privalo pagrįsti įsigytą turtą teisėtomis pajamomis ir taip įrodyti, kad sąžiningai tarnauja valstybei.

20. Siekdami, kad nesąžiningi pareigūnai neišvengtų bausmės ir nedarytų tolesnės karjeros valstybės tarnyboje, 2009 m. priimsime reikalingus teisės aktus, kurie yra numatyti programos Kovos su korupcija skyriuje.

21. Įgyvendinsime ir daugelį kitų priemonių, numatytų programos Kovos su korupcija skyriuje, kuriomis bus siekiama teisėkūros ir kitų sprendimų viešumo bei tikslingumo pagrindimo, žiniasklaidos ir politinių partijų veiklos skaidrumo.

III. INOVATYVI EKONOMIKA: SVARBIAUSI 2009 METŲ DARBAI

Investicijos į didelę pridėtinę vertę kuriančius sektorius

22. Remdamiesi atnaujintu Nacionaliniu susitarimu, audituosime ir pagal patvirtintas proveržio kryptis atitinkamai pertvarkysime jau veikiančius industrinius parkus. ES struktūrinių fondų paramą sutelksime į proveržio kryptis, ypač daug dėmesio skirdami industrinių parkų fizinės ir mokslinės infrastruktūros plėtrai.

23. Sieksime esminio persilaužimo investicijų, pirmiausia kuriančių didelę pridėtinę vertę, srityje, pertvarkysime veikiančias ir savo funkcijas dubliuojančias struktūras, vietoj jų steigdami dvi viešąsias įstaigas (Užsienio reikalų ir Ūkio ministerijų iniciatyva) – Investicijų pritraukimo fondą (*Invest in Lithuania*) ir Eksperto tarybą.

Mokslo ir inovacijų plėtra

24. Sukursime inovacijų plėtros Lietuvoje sistemos teisinę bazę, aiškiai apibrėždami inovacijų politiką ir strategiją.

25. Įsteigsime nuolatinę instituciją – Mokslo, technologijų ir inovacijų agentūrą.

26. Prie didžiausių pasaulinių technologijų parkų įkursime Investicijų pritraukimo fondo (*Invest in Lithuania*) atstovybes.

27. Diegsime inovacijų čekių sistemą, įsteigsime rizikos kapitalo fondą, teikiantį inovatyvioms įmonėms labai mažas paskolas (mikrokreditus) ir rizikos kapitalą.

28. Apibrėšime bendrąją mokslo ir technologijų parkų veiklos politiką ir strategiją.

Smulkusis ir vidutinis verslas

29. Atliksime visų smulkųjų ir vidutinį verslą bei inovacijas skatinančių institucijų sąnaudų teikiamos naudos analizę, optimizuosime jų veiklą.

30. Palengvinsime smulkiajam ir vidutiniam verslui sąlygas gauti finansavimą. Ieškosime papildomų finansinių išteklių bendrajam smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros finansavimui.

31. Atgaivinsime „Verslo saulėtekio“ iniciatyvą.

32. Atsižvelgdami į svarbiausių tarptautinių konkurencingumą ir verslo sąlygas vertinančių tyrimų duomenis (*Doing Business* ir kt.), per vienus metus pagerinsime sąlygas prasčiausiai vertinamose srityse (darbo santykiai, verslo pradžia).

33. Įmonių registravimą perkelsime į elektroninę erdvę.

34. Viename šaltinyje viešai skelbsime visų verslui aktualių rengiamų teisės aktų sąrašą, turinį, rengėjus.

35. Sukursime ir įgyvendinsime labai mažų įmonių (mikroįmonių) reguliavimo paketą, kuriame tokioms įmonėms bus nustatyta supaprastinta apskaita ir palengvintos apmokestinimo sąlygos (mokestinių kreditų sistema), registracijos procedūrą perkeliant į elektroninę erdvę.

Viešieji pirkimai

36. Imsimės ryžtingų priemonių, kad viešieji pirkimai vyktų kuo efektyviau ir skaidriau. Optimizuosime viešojo ir privataus sektorių išteklius, skiriamus viešųjų pirkimų procedūroms atlikti.

37. Nedelsdami įgyvendinsime viešųjų pirkimų informacijos sklaidos priemones. Viešųjų pirkimų informacija ir procedūrų eigos svarbūs aspektai taps prieinami viešam stebėjimui ir analizei.

38. Įpareigosime perkančiąsias organizacijas naudotis Lietuvoje veikiančia viešųjų pirkimų informacine sistema, kuri leidžia visas viešųjų pirkimų procedūras įgyvendinti elektroninėje erdvėje.

39. Sieksime spartaus aukcionų metodo pritaikymo galutinei pasiūlymo kainai nustatyti.

40. Siekdami lankstesnės, į pokyčius jautriau reaguojančios, gerąją praktiką intensyviai diegiančios viešųjų pirkimų struktūros Lietuvoje, atliksime šias struktūrines reformas:

– Viešųjų pirkimų tarnybą prie Vyriausybės reorganizuosime į Viešųjų pirkimų tarnybą prie Ūkio ministerijos;

– siekdami patenkinti lanksčios organizacijos poreikį efektyviau vykdyti viešuosius pirkimus, sukursime atskirą įmonę – Centrinę pirkimų organizaciją (jos akcininkai bus Vyriausybė ir savivaldybės), perimsiančią dabar veikiančios VšĮ Centrinės projektų valdymo agentūros Centrinės pirkimų organizacijos dalį.

IV. SVARBIAUSI 2009 METŲ DARBAI ENERGETIKOS SRITYJE

Struktūriniai pokyčiai

41. Stiprinsime regioninių ir globalių procesų analizę energetikos saugumo srityje. Šiuo tikslu įsteigsime Energetikos saugumo centrą. Jo steigimą inicijuos Energetikos ministerija, Krašto apsaugos ministerija ir Užsienio reikalų ministerija.

42. Užtikrinsime adekvatų ir tinkamą valstybės kapitalo atstovavimą energetikos įmonėse, veiklos skaidrumą, veiksmingą kontrolę ir visuomenės bei viešųjų interesų viršenybę.

43. Pertvarkysime pastatų (daugiabučių namų) renovavimo programų įgyvendinimo institucijų sandarą.

Energijos taupymas ir efektyvumo didinimas

44. Sieksime, kad per 2009 m. būtų įgyvendinti visi šiuo metu patvirtinti daugiabučių namų modernizavimo investicijų projektai ir sukurtos papildomos finansinės priemonės, kuriomis bus galima pradėti įgyvendinti plataus masto daugiabučių ir kitų pastatų modernizavimą.

45. Sukursime būstų renovavimo programą, kuri bus papildoma lėšomis, gautomis iš valstybės biudžeto, ES fondų, Ignalinos paramos fondo, JESSICA programos ir kitų šaltinių ir bus naudojama pastatų savininkams skatinti ir finansiškai remti, kad būtų įgyvendintos efektyvios, per tam tikrą laiką atsiperkančios energijos taupymo priemonės.

Atsinaujinančių ir vietinių energijos šaltinių plėtra

46. Per 2009 m. peržiūrėsime ir pradėsime intensyviai įgyvendinti miestų šilumos ūkio diversifikavimo programą. Jos įgyvendinimas leis didinti miestams tiekiamos šilumos ir elektros kogeneravimą iš biokuro.

Lietuvos energetikos sistemų integravimas į ES sistemas

47. Dujų tiekimo patikimumui padidinti paspartinsime labai suvėlintus požeminės dujų saugyklos Sidariuose tyrimus ir, jeigu tyrimų išvados bus palankios, pradėsime įgyvendinti saugyklos projektą.

48. Dėsime visas pastangas, kad užtikrintume energijos tiekimo saugumą uždarius Ignalinos atominę elektrinę, sieksime maksimaliai sušvelninti IAE uždarymo padarinius. Tęsime pradėtą darbą rengiant ir tvirtinant Lietuvos Respublikos ir Europos Komisijos bendrą veiksmų planą Lietuvos energetiniam saugumui užtikrinti ir sieksime spartaus jo įgyvendinimo.

Branduolinė energetika

49. Siekdami sumažinti Lietuvos energetikos priklausomybę nuo importuojamo iškastinio kuro, kurio poreikis po IAE uždarymo staiga padidės, ir patenkinti didėjančius elektros energijos poreikius, tęsime naujos atominės elektrinės (NAE) projekto įgyvendinimą.

Priemonės monopolinių energijos kainų šuoliams mažinti

50. Vienas svarbiausių artimiausio laikotarpio Vyriausybės uždavinių – palengvinti dėl smarkaus kainų šuolio vartotojams išaugusią Lietuvos šilumos ir elektros energijos

kainų našta. Ją sumažinsime veiksmingai kontroliuodami monopolines energijos kainas. Spresdami šį uždavinį, inicijuosime įstatymų ir kitų teisės aktų pakeitimo projektus:

- skatinančius laisvą įėjimą į rinką (monopolijų naikinimą);
- naikinančius kryžminį subsidijavimą;
- patikslinančius pagrįstų viršutinių energijos tarifų nustatymo pagrindus;
- užtikrinančius visišką / tikrą Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos nepriklausomumą nustatant pagrįstas kainų ribas.

51. Inicijuosime Šilumos ūkio įstatymo pataisas, leisiančias šilumos kainas gyventojams perskaičiuoti kas mėnesį (vietoj dabar nustatytos galimybės tai daryti vieną arba du kartus per metus). Tai leis išvengti didelių šilumos kainų šuolių sparčiai kintant kuro, ypač dujų, kainoms.

V. AUKŠTOJO MOKSLO REFORMA IR KITI SVARBIAUSI DARBAI 2009 METŲ ŠVIETIMO SRITYJE

52. Mokytojų atlyginimai bus gerokai didinami 2009 ir vėlesniais metais, kol ne mažiau kaip 20 proc. viršys šalies vidutinį mėnesinį darbo užmokestį.

53. Iš esmės sumažinsime popierizmą ir biurokratizmą. Atlikę nepriklausomą auditą, jo pagrindu visose ugdymo įstaigose bent 30 proc. sumažinsime nereikalingą dokumentaciją, sunkinančią mokytojų ir mokyklų darbą.

54. Mokslo ir studijų sistemoje 2009 m. įgyvendinsime visus esminius mokslo ir studijų reformos darbus, išdėstytus šios programos Švietimo ir mokslo pertvarkos Mokslo ir studijų skyriaus poskyryje:

- modernizuosime valstybinių universitetų valdymą;
- aukštosioms mokykloms suteiksime tikrą autonomiją;
- valstybės pajėgas sutelksime studijų ir mokslo kokybei užtikrinti;
- įgyvendinsime priemones, skatinančias aukštųjų mokyklų tinklo optimizavimą ir telkimąsi;
- pertvarkysime studijų finansavimo sistemą;
- padarysime skaidrius mokslo valdymą ir finansavimą, mokslo plėtros prioritetus.

VI. SVEIKATOS APSAUGOS REFORMA: SVARBIAUSI 2009 METŲ DARBAI

55. Parengsime ir pateiksime Seimui tvirtinti tolesnės sveikatos apsaugos sistemos plėtros 2008–2012 m. strateginį planą, jame numatysime konkrečias jo įgyvendinimo priemones, terminus, atsakingus vykdytojus, plano vykdymo nuolatinę stebėseną ir kontrolę.

56. Pertvarkysime mokesčių surinkimą į Privalomojo sveikatos draudimo fondą, nustatydami atskirą sveikatos draudimo mokesťį.

57. Skatinsime papildomą savanoriškąjį sveikatos draudimą, aiškiai apibrėždami tokio draudimo objektą.

58. Keisime nusistovėjusią tvarką, kai nedirbantis ar užsienyje dirbantis žmogus, sumokėjęs minimalią įmoką į Privalomojo sveikatos draudimo fondą, tuoj pat gauna galimybę nemokamai naudotis visomis asmens sveikatos priežiūros paslaugomis.

59. Siekdami iš sveikatos apsaugos sistemos išgyvendinti korupciją ir nelegalius mokėjimus, nustatysime oficialias priemokas už sveikatos priežiūros paslaugas, dalį šių lėšų skirsime medikų darbo užmokesčiui didinti.

VII. SVARBIAUSI 2009 METŲ DARBAI MAŽINANT SOCIALINĘ ATSKIRTĮ

60. Nepaisant ankstesnių vyriausybių deklaracijų ir priimtų viešų įsipareigojimų, socialinė atskirtis šalyje tik didėja. Vyrauja klaidinga nuostata, kad ją galima sumažinti tik Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos turimomis priemonėmis. Tai kompleksinė problema, kurią sprendžiant reikės daugelio ministerijų pastangų ir solidarios veiklos. Tam prie Vyriausybės įsteigsime tokių priemonių plano parengimo ir jo įgyvendinimo kontrolės padalinį.

61. Įtvirtinsime principą, kad kova su socialine atskirtimi neskatinėtų atsisakyti aktyvių asmeninių pastangų išbristi iš skurdo, o skurdo mažinimas netaptų skurdo finansavimu. Piniginė parama šeimoms bus teikiama derinant ją su socialinėmis paslaugomis, kad būtų užtikrinama motyvacija dirbti ir pačiai šeimai realizuoti savo socialinę paskirtį, skatinti kartų solidarumą.

62. Sieksime, kad bendruomeninių paslaugų rizikos grupės vaikams ir šeimoms plėtra sukurtų veiksmingą alternatyvą iki šiol vyraujančiai brangiai kainuojančiai ir žmogaus teises pažeidžiančiai institucinei globai.

63. Sukursime aiškia ir veiksmingą nusikaltusių nepilnamečių resocializacijos sistemą.

64. Sieksime, kad visos lėšos, skiriamos socialinės rizikos šeimoms remti, nuosekliai būtų skiriamos per vietos bendruomenes ir seniūnijas viešiesiems darbams atlikti.

65. Remsime programas, kurios savivaldybėse skatins kurtis daugiafunkcius paramą šeimoms teikiančius, vaikų ir jaunimo užimtumu besirūpinančius centrus.

66. Siekdami mažinti socialinės rizikos šeimose gyvenančių vaikų atskirtį, remsime vaikų dienos centrus ir jų veiklą, pirmenybę teikdami nevyriausybinių organizacijų, bendruomenių ar parapijų įsteigtiems dienos centrums.

67. Parengsime Smurto prevencijos šeimoje įstatymą, kuriame bus aiškiai numatytos smurto šeimoje prevencijos priemonės, su šeimomis dažniausiai bendraujančių specialistų pareigos, teisės, atsakomybė pranešti apie šeimoje naudojamą smurtą, numatytos organizacinės smurto prevencijos ir visuomenės švietimo priemonės.

68. Remsime programas, skatinančias mažinti socialinę atskirtį ir diskriminaciją dėl lyties, amžiaus, socialinės, etninės kilmės ar religinių įsitikinimų.

69. Teiksime valstybės paramą, kad būtų plėtojama kompleksinė pagalba vaikams ir moterims, nukentėjusiems nuo smurto ar seksualinės prievartos, tapusiems komercinio seksualinio išnaudojimo aukomis.

70. Pasitelkdami nevyriausybinės organizacijas, vykdysime bendrąsias prevencijos programas, nukreiptas prieš savižudybes, įvairias prievartos apraiškas, patyčias mokyklose, neatsakingą elgesį keliuose, stiprinančias vaikų ir jaunimo psichologinį atsparumą ir streso įveikos įgūdžius, užtikrinsime deramą šių programų finansavimą.

71. Skirsime lėšų kovai su alkoholizmo ir kitų priklausomybių plitimu – šios priklausomybės turi lemiamą įtaką asocialaus elgesio ir socialinės atskirties bei skurdo plitimui visuomenėje.

72. Parengsime jaunų šeimų, auginančių vaikus, apsirūpinimo būstu programą. Didinsime būsto prieinamumą šeimoms, ypač auginančioms vaikus ir turinčioms mažas pajamas.

73. Taikysime mokesčių lengvatas norintiems pirmą kartą pradėti verslą.

KETVIRTA DALIS
VYRIAUSYBĖS 2008–2012 METŲ VEIKLOS STRATEGIJOS
PAGRINDINĖS NUOSTATOS

A. VALSTYBĖS STIPRINIMAS

I. VALSTYBĖS VALDYMO PERTVARKA

1. Atliksime valstybės valdymo institucijų auditą ir parengsime esamai situacijai adekvataus, strateginius valstybės ir Vyriausybės prioritetus atitinkančio valstybės valdymo sistemos modelio koncepciją. Tobulinsime atskiras valstybės valdymo sistemos posistemas ar atskiras jos dalis.

2. Tobulinsime valdymo institucijų sistemos sandarą ir modernizuosime jų vidaus struktūrą: spręsimė klausimus, kylančius dėl esamų skirtingos funkcinės paskirties įstaigų statuso ir pavaldumo, dėl institucijų vietos valdymo sistemoje ir jų funkcijų apibrėžimo. Įgyvendinsime projektus, skirtus atskirų viešojo administravimo institucijų ir įstaigų vidaus administravimui tobulinti.

3. Taikysime valstybės valdymui šiuolaikinius vadybos principus – strateginio valdymo, orientavimo į paslaugų vartotoją, į pasiektus rezultatus ir į jiems pasiekti skirtų išteklių panaudojimo efektyvumą bei skaidrumą.

4. Tobulinsime strateginio planavimo metodiką ir gerinsime pačių institucijų strateginių veiklos planų kokybę.

5. Įgyvendinsime administracinės naštos piliečiams ir kitiems asmenims mažinimo priemones: atliksime teisės aktų vertinimą, sukursime administracinės naštos piliečiams ir kitiems asmenims nustatymo ir įvertinimo metodiką, kur įmanoma, supaprastinsime sprendimų priėmimo procedūras. Atsisakysime perteklinių duomenų reikalavimo, sutrumpinsime sprendimų priėmimo terminus / procedūras teikiant paslaugas Lietuvos Respublikos piliečiams.

6. Tęsimė „saulėlydžio komisijų“ veiklą.

7. Užtikrinsime „vieno langelio“ principo įgyvendinimą.

8. Tobulinsime sprendimų projektų poveikio vertinimą, vertindami daug biudžeto lėšų reikalaujančias ir pasekmių sistemai turėsiančias viešąsias iniciatyvas, privalomai taikysime sąnaudų naudingumo analizės sistemą.

9. Pasieksime, kad visų viešojo administravimo institucijų rengiamų norminių teisės aktų projektai būtų skelbiami internete.

10. Siekdami nubrėžti valstybės tarnybos tolesnės plėtros gaires, politinių partijų susitarimu parengsime valstybės tarnybos plėtros koncepciją.

11. Tobulinsime valstybės tarnybos valdymo modelį: nustatysime asmenų, turinčių strateginio požiūrio reikalaujančias pozicijas, statusą (atranką, vertinimą, karjerą, atsakomybę ir kt.).

12. Sukursime efektyvią valstybės tarnautojų motyvavimo sistemą, orientuotą į rezultatus.

13. Tobulinsime valstybės tarnautojų atranką, diegsime nešališką, objektyvią, iš dalies centralizuotą atranką į valstybės tarnautojo pareigas.

14. Sieksime modernizuoti žmogiškųjų išteklių valdymą, diegti kompetencijų valdymo modelį valstybės tarnyboje.

15. Užtikrinsime valstybės tarnautojų asmeninės atsakomybės neišvengiamumą, pasieksime, kad valstybės tarnautojai, padarę šiurkščių tarnybinių prasižengimų, neišvengtų tarnybinės ar kitokios atsakomybės.

16. Užtikrinsime, kad valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms būtų teikiama visa informacija, reikalinga valstybės tarnybos valdymo sprendimams priimti, planuoti ir kontroliuoti.

17. Tobulinsime ir modernizuosime Valstybės tarnautojų registrą ir Valstybės tarnybos valdymo informacinę sistemą.

II. Regionų valdymo ir savivaldos reforma

18. Tobulinsime Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategiją, pritaikydami ją kintančiai ekonominei situacijai ir siekdami efektyviau įgyvendinti regioninę politiką.

19. Nacionalinės regioninės politikos tikslų sieksime įgyvendindami visų valstybės valdymo sričių strategijas ir programas, o planuojamų didelio masto valstybės investicijų efektyvumą privalomai vertinsime ir regionų plėtros aspektu, nustatydami, kokį poveikį socialinių, ekonominių skirtumų mažinimui ar didėjimui, teritorinei sanglaudai turės planuojamos investicijos.

20. Tobulinsime Lietuvos Respublikos teritorijos administracinį valdymą. Parengsime reformų paketą, leisiantį po 2013 m. pertvarkyti Lietuvos teritorijos statistinę

struktūrą ir suformuoti regionus, atitinkančius Europos Sąjungos teritorinių statistinių vienetų nomenklatūros NUTS 2 lygį, šių pagrindų bus planuojama ir administruojama ES struktūrinė parama nuo 2014 m.

21. Panaikinsime apskritis, palikdami regionus ir jiems atstovaujančias regionų plėtros tarybas. Perduosime savivaldybėms dalį apskričių funkcijų. Valstybė išlaikys tas funkcijas, kurių reikia bendrajai nacionalinei politikai atskirose srityse įgyvendinti ir valstybinei priežiūrai užtikrinti.

22. Užtikrinsime, kad regionų valdymo institucijos nuo 2011 m. būtų sudaromos laikantis delegavimo principų iš savivaldybių tarybų narių.

23. Kai bus sutarta dėl vietos savivaldos institucinio valdymo modelio, įteisinsime tiesioginius merų rinkimus.

24. Savivaldybių tarybų rinkimuose sudarysime galimybę dalyvauti ne tik pagal partijų sąrašus iškeltiems kandidatams.

25. Tobulinsime seniūnijų ir seniūnų atliekamų funkcijų reglamentavimą, suteikdami seniūnui didesnius įgaliojimus spręsti bendruomenei aktualius klausimus.

26. Sudarysime galimybes į seniūnijai priskirtų funkcijų įgyvendinimą įtraukti bendruomenes.

27. Tobulinsime seniūnų priėmimo į pareigas ir jų veiklos vertinimo tvarką, atsižvelgdami į vietos bendruomenės nuomonę.

28. Įteisinsime seniūnų pareigą konsultuotis su gyvenamosios vietovės bendruomenės atstovais priimant sprendimus bendruomenei svarbiais klausimais.

III. INFORMACINĖS IR ŽINIŲ VISUOMENĖS PLĖTRA

Sėkmingos ir laiko reikalavimus atitinkančios telekomunikacijų rinkos liberalizavimo patirties pritaikymas, išlaisvinant privačios iniciatyvos paskatas ir sukuriant progresyvią teisinę veiklos aplinką, kitoms gretimoms informacijos ir ryšių technologijų (toliau – IRT) verslo sritims sudarys prielaidas kiekvienam gyventojui pasinaudoti IRT privalumais, gerinant savo gyvenimo kokybę, o verslui – didinant konkurencingumą.

29. Parengsime Lietuvos informacinės ir žinių visuomenės plėtros 2009–2015 m. strategiją.

30. Modernizuosime viešąjį administravimą, atsižvelgdami į šiuolaikinės visuomenės poreikius ir IRT teikiamas galimybes. Atsižvelgdami į gyventojų ir verslo poreikius, plėtosime elektroninės valdžios paslaugas.

31. Sukursime IRT rinkos ekonominio reguliavimo teisinę bazę ir atitinkamai pertvarkysime institucinę sistemą, taikydami bendrus principus visiems gretutiniams IRT rinkos segmentams, t. y. elektroninių ryšių, audiovizualinio ir kito elektroniniais tinklais teikiamo turinio, elektroninio parašo, informacinės visuomenės (elektroninės komercijos) paslaugų segmentuose, ir sutelkdami reguliavimą vienoje kompetentingoje institucijoje.

32. Užtikrinsime nacionalinius sąveikumo pagrindus, reikalingus saugiam, efektyviam ir patikimam duomenų apsikeitimui tarp valstybės registų ir informacinių sistemų Lietuvoje ir Europos Sąjungos mastu. Įstatymiškai reglamentuosime elektroninės informacijos saugumo užtikrinimo politiką, strategiją ir koordinavimą.

33. Optimizuosime nacionalinę IRT ir IVP srities administravimo sistemą.

34. Užtikrinsime saugų asmens identifikavimą ir autentifikavimą elektroninėje erdvėje.

35. Centralizuotai modernizuosime savivaldybių teikiamas viešąsias paslaugas pasitelkdami IRT, kurdami bendrus reikalavimus savivaldybių teikiamoms elektroninėms paslaugoms.

36. Parengsime rinkimų įstatymų pataisas, leidžiančias balsavimą internetu rinkimuose ir referendumuose.

37. Paspartinsime viešojo sektoriaus paslaugų perkėlimą į elektroninę erdvę. Paslaugų perkėlimas turi būti pagrįstas ekonominiu ir antikorupeiniu poveikiu. Šie kriterijai yra prioritetingi apsisprendžiant dėl elektroninių paslaugų kūrimo būtinybės ir prioritetų.

38. Elektroninės valdžios paslaugoms kurti pasitelksime verslą. Padėsime institucijoms įgyvendinti „rizikos dalijimosi“ projektus, kuriuose verslas prisiimtų tam tikras projektų rizikas.

39. Plėtodami viešojo sektoriaus informacinę infrastruktūrą, sieksime, kad bendros techninės ir informacinės infrastruktūros dalys būtų kuriamos bendrai, o ne kiekvienoje institucijoje atskirai. Tuo tikslu steigsime bendrus paslaugų centrus.

40. Efektyviau naudosime IRT infrastruktūrą ir kompetencijas viešajame sektoriuje, taip pat ir bendrų paslaugų centrų veikimui. Sukursime išlaidų dalijimosi modelį, pagal kurį institucijos galės pirkti iš kitų institucijų joms reikalingas paslaugas.

41. Apsispręsimė dėl elektroninės skaitmeninės terpės saugumo didinimo teisinės ir institucijų sandaros bei neatidėliotinių įgyvendinimo priemonių.

42. Skatinsime IRT naudojimą energetinių išteklių taupymui, taip pat užtikrinsime, kad viešajame sektoriuje IRT technika būtų įsigyjama atsižvelgiant į jos energijos sąnaudas.

43. Inventorizuosime valstybės valdomus IRT tinklus ir jais teikiamas paslaugas, įvertinsime valstybinių įmonių, veikiančių IRT rinkoje, efektyvumą ir optimizuosime jų veiklą.

44. Nuosekliai mažinsime atotrūkį tarp miesto ir kaimiškųjų vietovių, plėtojant IRT infrastruktūrą, skaitmeninės televizijos ir interaktyvias paslaugas, ypač geografiškai nutolusiose kaimiškose vietovėse.

45. Skatinsime skaitmeninės televizijos technologijų diegimą.

46. Skatinsime gebėjimus naudotis IRT suteikiamomis galimybėmis.

IV. KOVA SU KORUPCIJA

Visos nuo 2000 m. viena kitą keitusios vyriausybės žadėjo kovoti su korupcija, tačiau buvo sukonstruota sistema, kuri tik gerai imitavo efektyvią kovą su korupcija. Tokią padėtį būtina kuo skubiau taisyti.

47. Kovodami su korupcija, įsipareigojame laikytis šių principų:

– Korupcija = monopolija + diskrecija – atskaitomybė. Todėl mažinsime monopolines privilegijas, mažinsime diskrecijos galimybes viešajame sektoriuje ir didinsime viešumą bei atskaitomybę;

– pirmiausia turi būti panaikintos korupcijos prielaidos, todėl esminės kovos su korupcija priemonės yra biurokratijos šalinimas, nereikalingo ar nepagrįsto reglamentavimo šalinimas, voliuntaristinių sprendimų galimybių mažinimas, sprendimų priėmimo depolitizavimas leidžiant veikti konkurencijos mechanizmui;

– teisėkūros ir administravimo sprendimų ir viešųjų finansų viešumas yra būtinas kaip esminė korupcijos mažinimo priemonė valdžios kontroliuojamose srityse.

Korupcijos motyvų mažinimas: dereglamentavimo ir debiurokratizavimo politikos priemonės

48. Įgyvendinsime verslo dereglamentavimo ir debiurokratizavimo politiką, kaip numatyta šios programos Verslo ir investicijų skatinimo skyriuje.

49. Diegsime sąžiningos konkurencijos principus, aiškesnius finansavimo mechanizmus, skatinsime privačią iniciatyvą sveikatos apsaugos, švietimo srityse.

50. Diegsime dereglamentavimo, detalaus reglamentavimo peržiūrėjimo iniciatyvas teritorijų planavimo ir kitose srityse, kuriose paplitusi korupcija.

Korupcijos galimybių mažinimas: teisėkūros ir kitų viešų sprendimų viešumo ir tikslingumo priemonės

51. Užtikrinsime teisėkūros viešumą, realistinį poveikio vertinimą, kaip numatyta šios programos Teisės ir teisingumo skyriuje.

52. Nustatysime fiskalines taisykles, padedančias išvengti „politinių ekonomikos ciklų“, kuriuos galima laikyti įteisinta politine korupcija: valdančiosios partijos šimtus milijonų litų viešųjų lėšų išleidžia prieš pat rinkimus didindamos socialines išmokas, suteikdamos naujų mokesčių lengvatų, subsidijuodamos prekių gamybą ir paslaugų teikimą įvairioms socialinėms grupėms ir reklamuodamos savo darbus žiniasklaidoje.

53. Užkirsime kelią įvairioms interesų grupėms siekti vartojimo ir pajamų mokesčių lengvatų, kadangi tokios lengvatos tik iškraipo santykinės prekių kainas ir taip mažina ekonomikos efektyvumą, ne padeda siekti tolygesnio pajamų pasiskirstymo visuomenėje, bet ją didina.

Atsakomybės už korupciją realizavimas: valstybės tarnautojų veiklos skaidrumas ir kontrolė, korupcijos nusikaltimų tyrimas

54. Siekdami užkirsti kelią korupcijos nusikaltimams valstybės tarnyboje, priimsime įstatymų pataisas, įtvirtinančias nuostata, kad valstybės tarnautojai privalo pagrįsti savo įsigytą turtą teisėtomis pajamomis ir taip įrodyti, kad sąžiningai tarnauja valstybei. Nepagrįstas pajamomis turtas bus laikomas korumpuotai įgytu; už tokį turtą turėtų būti valstybei kompensuojama. Tais atvejais, kai turtu faktiškai naudojasi su

valstybės tarnautoju susiję asmenys arba kai šie susiję asmenys yra pajamų šaltinis, jie taip pat turės atitinkamai deklaruoti pajamas ir turtą.

55. Siekdami užkirsti kelią korupcijai ir efektyviau tirti korupcijos bylas, imsimės priemonių, kurios leistų patogiausiu ir ekonomiškiausiu būdu (pavyzdžiui, deklaravimu, registro sąveikos užtikrinimu) nustatyti legaliomis pajamomis nepagrįsto turto įsigijimą.

56. Kad didelius tarnybinius nusižengimus padarę pareigūnai neišvengtų bausmės ir nedarytų tolesnės karjeros valstybės tarnyboje:

- valstybinės tarnybą reglamentuojančiuose įstatymuose įtvirtinsime nuostatą, kad valstybės tarnautojas, dėl kurio galimos korupcinės veiklos pradėtas tyrimas, negalėtų nebaudžiamai pasitraukti iš valstybės tarnybos ir išvengti pasekmių;

- įtvirtinsime įstatymų nuostatas, kad tarnybiniai tyrimai dėl valstybės tarnautojų veiklos privalo būti užbaigti ir tais atvejais, kai valstybės tarnautojas pasitraukė iš valstybės tarnybos, o šiurkščiai nusižengę pareigūnai netenka galimybės grįžti į valstybės tarnybą.

- prailginsime senaties terminą, taikomą tarnybinio nusižengimo tyrimui;

- įteisinsime nuostatą, kad tais atvejais, kai valstybės tarnautojas nenubaustas baudžiamojo proceso tvarka, dėl jo surinkta medžiaga gali būti naudojama tarnybiniam tyrimui;

- nustatysime tvarką, kad teisti už sunkius ir apysunkius nusikaltimus asmenys negali eiti pareigų, kurios reikalauja nepriekaištingos reputacijos.

57. Be kitų kovos su kyšininkavimu priemonių, įstatymuose įtvirtinsime nuostatą, kuri leistų taikyti baudas arba areštą; bus tobulinama turto konfiskavimo taikymo tvarka.

58. Sankcijų dydį susiesime su prasižengusiojo pajamomis ir pažeidimu padaryta žala.

59. Sukursime sistemą, kuri leistų sąžiningai valstybei tarnavusiems asmenims senatvėje džiaugtis padoria pensija, socialinėmis garantijomis, o nesąžiningi tarnautojai turėtų iš karto prarasti visus šiuos privalumus.

60. Valstybės institucijų tarnautojams nustatysime griežtą atsakomybę už piktnaudžiavimą savo galiomis ir neteisėtų sprendimų priėmimą (atskirais atvejais ir nepriėmimą, vengimą atlikti pareigas).

61. Išplėsimė galimybes atlikti antikorpucinius tyrimus teisėsaugos sistemoje, nepakenkdami teismų ir teisėjų nepriklausomumui.

Kitos priemonės

62. Įgyvendinsime Žurnalistų sąjungos pasiūlymus:

– kovos su korupcija įstatymuose įtvirtinsime nuostatą, kad leidėjams, redaktoriams, žurnalistams yra taikomi tokie patys reikalavimai kaip ir valstybės tarnautojams;

– užtikrinsime Žurnalistų sąjungai ir Žurnalistų etikos komisijai didesnes galias, kurios leis joms spręsti, kuris leidinys nuolat pažeidinėja Žurnalistų etikos kodeksą.

63. Tobulinsime politinių partijų finansavimo priežiūros sistemą, specialius įgaliojimus turinti institucija nuolat stebės politinių partijų finansinę veiklą.

64. Sieksime teismų sistemos skaidrumo ir visuomenės įtraukimo, kaip numatyta šios programos Teismų ir teisingumo skyriuje.

65. Imsimės tobulinti viešųjų pirkimų sistemą, siekdami, kad viešieji pirkimai vyktų be korupcijos, o perkančioms institucijoms netrukdytų biurokratinės procedūros.

66. Priimsime pareiškėjų apsaugos įstatymą, užtikrinantį teisinę gynybą žmonėms, pranešusiems apie galbūt nusikalstamus darbdavių ir kitų įtakingų asmenų veiksmus.

67. Sukursime privačių juridinių asmenų savininkų registrą.

V. TEISMAI IR TEISINGUMAS

Pagrindiniai tikslai teisingumo ir teismų srityje užtikrinant teisingumą yra šie: užtikrinti žmogaus teisių gerbimą, teisinę sistemą padaryti efektyvią ir prieinamą, sumažinti biurokratijos ir reguliavimo našta.

Teisėkūra

Teisėkūros tikslas – užtikrinti tinkamą teisės aktų projektų ir pačių teisės aktų kokybę. Dėl to užtikrinsime skaidrų ekspertų žinių tinkamą panaudojimą teisėkūros procese, teisės aktų stebėsenos sistemą, tinkamą teisės aktų skelbimą ir sisteminimą.

68. Užtikrinsime, kad teisės aktų projektų (tarp jų ir Seimo narių pateiktų įstatymų projektų) aiškinamuosiuose raštuose ir Vyriausybės nutarimais tvirtinamų teisės aktų lydraščiuose-teikimuose būtų numatytos tikrosios teigiamos ir neigiamos jų pasekmės, nurodomi šiuos vertinimus atlikę asmenys.

69. Užtikrinsime, kad visi teisės aktai būtų priimami tik realiai visapusiškai ir kokybiškai, nustatyta tvarka įvertinus jų įgyvendinimo priemones, sąnaudas ir pasekmes. Viešai skelbsime pasekmių vertinimą ir jį atlikusius asmenis, taip pat kitų asmenų pateiktas išvadas, vertinimus, ekspertizes, pasiūlymus.

70. Užtikrinsime, kad kuriant naują teisinį reglamentavimą ar iš esmės keičiant esamą teisinį reglamentavimą būtų rengiamos atitinkamos koncepcijos.

71. Sukursime galiojančių teisės aktų peržiūros sistemą, pagal kurią bus peržiūrimi priimti teisės aktai: nepasitvirtinus teisės aktą priimant nurodytoms teigiamoms pasekmėms, išryškėjus nenumatytais ar didesnio masto, negu buvo numatyta, neigiamoms pasekmėms, nepasiekus planuotų rezultatų, teisės aktas turėtų būti svarstomas iš naujo, o netinkamai vertintos nuostatos keičiamos.

72. Sukursime sistemą, užtikrinančią tinkamą (ne tiesmukišką) ES teisės nuostatų perkėlimą į Lietuvos Respublikos teisę. Nacionalinė teisės sistema bus derinama su ES teise įvertinant visas galimas alternatyvas ir iš jų parenkant labiausiai Lietuvos interesus atitinkantį sprendimą. Lietuvos Respublikos pozicija dėl ES teisės aktų projektų bus formuojama atsakingai ir viešai.

73. Užtikrinsime, kad visi už valstybės ar savivaldybių lėšas atlikti tyrimai ir analizės, kurie yra ar bus naudojami valstybės politikos priemonėms, būtų skelbiami viešai internete kartu su recenzijomis ir atsiliepimais, nurodant šių tyrimų atlikimo kainą (išskyrus atvejus, kai internete skelbiama darbo santrauka, o pats darbas išleidžiamas atskiru leidiniu).

74. Visi norminių teisės aktų projektai bus kaupiami ir prieinami per bendrą ir viešą interneto paieškos sistemą. Užtikrinsime, kad viešai neskelbti norminių teisės aktų projektai, kuriuos svarstyti visuomenė neturėjo galimybės, nebūtų priimami.

75. Užtikrinsime, kad, rengiant norminių teisės aktų projektus, būtų konsultuojamasi su visuomene ir tomis grupėmis, kurioms skirtas numatomas reglamentavimas. Užtikrinsime, kad kiekvienas asmuo turėtų realią galimybę pateikti pastabas ir pasiūlymus dėl kiekvieno norminio teisės akto projekto, ir tos pastabos bei pasiūlymai privalės būti įvertinti, o teikėjui atsakyta.

76. Sukursime bendrą, patogų, viešą ir internetu prieinamą, efektyvų, patikimą teisės aktų ir teismų baigiamųjų sprendimų registrą. Paskelbimą šiame registre padarysime vieninteliu oficialiu norminių teisės aktų paskelbimo būdu, atsisakydami kitų valstybės išteklius eikvojančių būdų, tačiau drauge sudarydami sąlygas saugiai deponuoti autentiškus teisės aktų tekstus.

77. Teisės aktų ir teismų baigiamųjų sprendimų registro klasifikatoriaus pagrindu sukursime bendrą teisės aktų ir teismų sprendimų skirstymo pagal teisės šakas, institutus ir normas sistemą.

78. Sukursime veiksmingą peticijų teikimo, svarstymo ir išvadų įgyvendinimo sistemą.

79. Užtikrinsime viešą ir lengvai prieinamą informaciją apie teritorijų planavimą ir statybos leidimus.

80. Siekdami mažinti teisės aktų kiekį, atliksime atskirų sričių teisės aktų konsolidavimą ir kodifikavimą.

81. Sukursime teisinės sistemos branduolį, parengdami ir Seimui pateikdami konstitucinių įstatymų sąrašą, aprėpiantį svarbiausius įstatymus, kuriems reikalingas stabilumas.

82. Parengsime interaktyvios Lietuvos Respublikos Konstitucijos duomenų bazę, kurioje būtų kaupiami ne tik teisininkams, bet ir visai visuomenei skirti, prieinami ir suprantami komentarai ir kuri nukreiptų į aktualias Konstitucinio Teismo jurisprudencijos dalis.

Teisinės institucijos

Tikslas – užtikrinti teisinių institucijų veiklos kokybę ir efektyvumą, paslaugų prieinamumą.

Teismai

83. Parengsime teisės aktų pakeitimo projektus, kurie suteiks žmonėms teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą su individualiu konstituciniu skundu, kai yra išnaudotos kitos teisminės gynybos priemonės ir iškyla abejonių dėl byloje pritaikytos teisės konstitucingumo.

84. Užtikrinsime teismų atskaitomybę visuomenei, realius ir veiksmingus būdus, kuriais visuomenė galėtų naudotis savo teise pareikšti nuomonę sudarant teismus ir vertinant jų veiklą.

85. Skatinsime alternatyvių (neteisminių) ginčų sprendimo būdų sistemą, siekdami greitesnio ir patogesnio ginčų sprendimo, taip pat sumažinti teismams tenkantį krūvį.

86. Atsisakysime teismams nebūdingų funkcijų, nesusijusių su ginčų nagrinėjimu, perduodami jas kitoms institucijoms.

87. Analizuosime teismų veiklą ir teiksime įstatymų pataisas, užtikrinančias teisingumo institucijų veiklos kokybę.

88. Užtikrinsime materialines ir technines sąlygas, reikalingas tam, kad visų pakopų teismų vieši posėdžiai būtų įrašomi, o jų garso įrašai padaromi prieinami visuomenei ir archyvuojami.

89. Užtikrinsime, kad būtų skelbiami ir klasifikuojami pagal suformuotą praktiką teismų baigiamieji sprendimai. Be to, atliksime teismų baigiamųjų sprendimų, suformuotos praktikos stebėseną.

90. Siekdami racionalaus teismų materialinio ir techninio aprūpinimo, visų teismams skirtų Valstybės investicijų programoje numatytų investicijų asignavimų valdytoju paskirsime Nacionalinę teismų administraciją.

91. Užtikrinsime, kad būtų sudarytos tinkamos sąlygos apklausti nepilnamečius liudytojus ir nukentėjusiuosius.

92. Įdiegsime elektroninę procesinių dokumentų įteikimo ir perdavimo sistemą. Siekdami efektyvesnio teismų darbo ir racialesnio išteklių naudojimo, sudarysime galimybes naudoti informacines ir elektroninių ryšių technologijas (vaizdo konferencijas ir pan.) teismo posėdžiuose.

93. Parengsime ir viešai skelbsime įvairių procesinių dokumentų šablonus, trumpai ir aiškiai pristatysime pagrindines teises; taip pat ne vien specialistams, bet ir eiliniams piliečiams suprantamus ir pakankamai išsamius bylinėjimosi vadovus.

94. Bendradarbiaudami su Teisėjų taryba, diegsime aukštos teisinės kultūros standartus.

Notariatas

95. Laikysimės principo, kad notarai atlieka valstybės jiems priskirtas funkcijas, tačiau teikdami paslaugas veikia ir rinkos sąlygomis, todėl sieksime tinkamos notarų teikiamų paslaugų kontrolės bei valstybinio reguliavimo ir verčiančios gerinti paslaugų prieinamumą bei kokybę konkurencijos pusiausvyros.

96. Baigsime įgyvendinti nekilnojamojo turto sandorių viešąją elektroninę paslaugą, kuria naudojantis nekilnojamojo turto registro ir kadastro informacija bus

tiesiogiai elektroninėmis priemonėmis teikiama notarams ir sandorio dalyviams notarų darbo vietose.

97. Peržiūrėsime notarų atliekamas funkcijas, atsisakydami nereikalingų šiuo metu atliekamų funkcijų, ir suteiksime galimybę kitoms institucijoms atlikti funkcijas, kurias jos patikimai ir patogiai galėtų įgyvendinti. Be to, sudarysime galimybę notarams iš kitų institucijų perimti funkcijas, jei bus nustatyta, kad toks funkcijų persikirstymas būtų efektyvesnis ir patogesnis vartotojams.

98. Peržiūrėsime notarų teikiamų paslaugų kainodarą remdamiesi sąnaudų principu, prireikus ją patikslinsime. Nustatysime, kad reglamentuojamos tik maksimalios, o ne galutinės ir nekintamos notarų teikiamų paslaugų kainos.

99. Bendradarbiaudami su Notarų rūmais, diegsime aukštos teisinės kultūros standartus.

Registrai

100. Užtikrinsime pagrindinių valstybės registru, šakinių registru ir valstybinių bei žinybinių informacinių sistemų sąveiką ir veiklos koordinavimą taip, kad būtų patogiau ir pigiau naudotis registru paslaugomis. Užtikrinsime, kad valstybės registrai nedubliuotų vienas kito duomenų.

101. Peržiūrėsime ir, kiek tai įmanoma nepažeidžiant registru integralumo ir saugumo, sudarysime sąlygas konkurencijai duomenų teikimo ir gavimo srityje.

102. Sudarysime sąlygas gauti registru duomenis ir kitą informaciją nedelsiant ir galimybes atsiskaityti už tai elektroninėmis priemonėmis (SMS žinute, banko kortele ar pan.).

103. Peržiūrėsime privalomus registruoti duomenis ir atsisakysime nereikalingo registravimo.

104. Įvertinsime registru taikomą kainodarą, kad ji atitiktų sąnaudas ir rinkos poreikius.

105. Nustatysime ir tiksliai apibrėšime registru tvarkymo įstaigų veiklos mastą, siekdami tinkamų viešųjų paslaugų, užkirsime kelią naudotis viešais ištekliais teikiant paslaugas rinkoje ir sudarysime visiems rinkos dalyviams vienodas veiklos sąlygas.

106. Tobulinsime civilinės būklės aktų registravimo sistemą, siekdami efektyvumo ir patogumo vartotojui. Išnagrinėsime galimybes ir poreikį supaprastinti ar liberalizuoti civilinės būklės aktų registravimą, kai kuriuos veiksmus perduoti kitoms institucijoms.

107. Užtikrinsime, kad būtų visiškai įgyvendinta asmens duomenų apsauga, ir tai netrukdytų normaliai praktikai kaupti ir naudoti duomenis.

Antstoliai

108. Užtikrinsime procedūras, kurios įpareigotų vienodai traktuoti visus kreditorius ir visus skolininkus. Be to, užtikrinsime, kad skolos būtų išieškomos efektyviai ir ekonomiškai, siekdami, kad skolininkui vėliau nebūtų primetamos nepagrįstos skolos išieškojimo išlaidos, atsiradusios ne dėl jo kaltės.

109. Pasieksime, kad būtų įgyvendinta aktyvaus skolininko koncepcija, skatinanti skolininkus bendradarbiauti su antstoliais, ir skolininkų pareiga teikti informaciją apie turimą turtą.

110. Įdiegsime elektroninės vykdomosios bylos sistemą.

111. Nustatysime elektroninę turto pardavimo iš varžytynių sistemą, taip užtikrindami varžytynių skaidrumą ir viešumą.

112. Nustatysime elektroninių dokumentų įteikimo tvarką.

113. Peržiūrėsime antstolių funkcijų vykdymo išlaidų dydį, kad jis atitiktų sąnaudų principą.

114. Bendradarbiaudami su Antstolių rūmais, diegsime aukštos teisinės kultūros standartus.

Advokatūra

115. Aktyviai bendradarbiausime su Lietuvos advokatūra, kurdami advokatų kvalifikacijos tobulinimo ir kvalifikacijos periodinio tikrinimo sistemą.

116. Bendradarbiaudami su Lietuvos advokatūra, diegsime aukštos teisinės kultūros standartus.

Vartotojų teisių gynimas

117. Užtikrinsime, kad vartotojų teisės būtų ginamos veiksmingai, nustatant deramą vartotojų ir gamintojų, pardavėjų bei paslaugų teikėjų teisių ir interesų pusiausvyrą.

118. Atliksime nustatytos vartotojų ir verslininkų ginčų sprendimo ne teismo būdu tvarkos efektyvumo analizę, prireikus šią tvarką tobulinsime.

119. Užtikrinsime tinkamą visuomenės teisinį švietimą.

Metrologija

120. Peržiūrėsime valstybės institucijų, atsakingų už metrologijos politiką, valdymą, funkcijas bei kompetenciją ir spręsimė dėl šių institucijų pertvarkymo.

Bausmių vykdymas ir bausmių politika

Tikslas – užtikrinti teisingumo principą ir resocializaciją.

121. Plėtosime veiksmingą probacijos (bausmės vykdymo atidėjimo, lygtinio atleidimo nuo bausmės prieš terminą ir lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigų) sistemą, orientuotą į asmenų pakartotinio nusikalstamo elgesio rizikos valdymą, sudarančią sąlygas užtikrinti visuomenės saugumą, mažinti nusikalstamų veikų recidyvus ir ypač sumažinti laisvės atėmimo vietose esančių asmenų skaičių. Pataisos inspekcijų darbas bus skirtas socialinei pagalbai nuteistiesiems, o ne vien jų elgesio kontrolei.

122. Baudžiamąją politiką, kiek įmanoma (ypač kai kalbama apie nesmurtinius nusikaltimus), orientuosime ne į asmens įkalinimą, o į viešuosius darbus ir kitas alternatyvias su asmens laisvės atėmimu nesusijusias bausmes. Ypatingą dėmesį skirsime laisvės atėmimo įstaigose esančių asmenų švietimui ir profesiniam lavinimui.

123. Nedidindami finansinės naštos valstybei ir nepaneigdami paties bausmės principo, gerinsime laisvės atėmimo bausmę atliekančių asmenų buitines sąlygas. Įgyvendinsime realią laisvės atėmimo bausmę atliekančių asmenų resocializaciją ir užtikrinsime, kad bausmės vykdymo metu nebūtų pažeidžiamos žmogaus teisės. Diegsime užsienio valstybių patirtį aprūpinant laisvės atėmimo bausmę atliekančius asmenis darbu.

124. Sieksime, kad baudžiamąjį procesą vykdančios institucijos ir pareigūnai pakankamą dėmesį skirtų nusikalstamų veikų aukų pažeistų teisių ir interesų atkūrimui. Teisiniu reglamentavimu didinsime nusikaltusių asmenų motyvaciją atlyginti žalą nukentėjusiems asmenims.

125. Išnagrinėsime suėmimo taikymo pagrįstumą Lietuvoje ir užtikrinsime, kad suėmimu nebūtų piktnaudžiaujama ar jis nebūtų taikomas, kai tai nėra būtina.

126. Sieksime, kad turtinės ir neturtinės žalos atlyginimas nebūtų siejamas su nusikaltusio asmens materialine padėtimi, nes tokiu būdu nusikaltimo auka praranda teisę iš nusikaltusio asmens išieškoti faktinės žalos atlyginimą.

127. Sieksime, kad valstybės patirtas išlaidas dėl konkretaus nusikaltimo užkardymo, išaiškinimo, paramos aukai ir aukai suteiktos medicinos pagalbos apmokėtų kaltas asmuo.

VI. VIEŠASIS SAUGUMAS

128. Tobulinsime policijos ir kitų viešojo saugumo srityje veikiančių institucijų valdymo sistemą. Ypatingą dėmesį skirsime jų funkcijų optimizavimui ir veiklos bei išteklių naudojimo kontrolės stiprinimui. Įgyvendinsime Lietuvos policijos sistemos plėtros programą. Atsisakysime komercinių ir kitų nebūdingų policijos funkcijų.

129. Įgyvendinsime priemones ikiteisminio tyrimo efektyvumui didinti. Supaprastinsime policijoje vykdomas procedūras, dalį jų perkelsime į elektroninę erdvę.

130. Sukursime teisinės ir organizacinės prielaidas veiksmingai atlikti nusikalstamu būdu įgytų pinigų ir turto paiešką, nustatymą ir konfiskavimą.

131. Tobulinsime smurtinių nusikaltimų aukų apsaugos ir pagalbos joms mechanizmą.

132. Griežtinsime teisėsaugos institucijų ir specialiųjų tarnybų kontrolę, siekdami užkirsti kelią piktnaudžiavimui, kišimuisi į privatų žmonių gyvenimą ir tiesioginei įtakai politiniams procesams.

133. Plėsimė ir stiprinsime savivaldybių vaidmenį kuriant viešosios tvarkos apsaugą ir saugią gyvenamąją aplinką, remsime jų pastangas steigti viešosios tvarkos palaikymo padalinius.

134. Su sauga susijusias iniciatyvas telksime į „Saugios savivaldybės“ iniciatyvą, siekdami sudaryti saugios gyvenamosios pagrindus, įtraukti bendruomenes į saugios aplinkos kūrimą ir stiprinti visuomenės savisaugos kultūrą.

135. Skatinsime ir remsime bendruomenių ir gyventojų savisaugos iniciatyvas, įtrauksime žmones į nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos projektų rengimą ir įgyvendinimą jų gyvenamojoje vietovėje.

136. Sukursime veiksmingą vienkiemių ir mažų gyvenviečių saugos sistemą.

137. Tobulinsime policijos ir kitų visuomenės saugumą užtikrinančių tarnybų personalo motyvavimo infrastruktūrą, visų pirma laiduodami darbo svarbą atitinkanti darbo užmokestį ir socialines garantijas.

138. Pertvarkysime pareigūnų rengimo, kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemą. Sudarysime sąlygas policijos ir kitiems visuomenės saugumo tarnybų pareigūnams įgyti aukštąjį išsilavinimą.

139. Sukursime dviejų lygių – valstybės ir savivaldybių – bendro valdymo nelaimių atvejais, civilinės saugos ir gelbėjimo sistemą.

140. Įgyvendinsime kompleksines priemones kovai su organizuotu nusikalstamumu, ypač su naujomis jo formomis. Išskirtinį dėmesį skirsime prekybos žmonėmis, nelegalios migracijos, neteisėtos narkotikų ir ginklų apyvartos, pinigų ir kitų mokėjimo priemonių padirbinėjimo, pinigų plovimo, kontrabandos kontrolei, nusikalstamų grupuočių ekonominio pagrindo sunaikinimui.

141. Imsimės veiksmų, užkertančių kelią nusikaltimams, padaromiems naudojant aukštąsias technologijas ir internetą.

142. Užtikrinsime sąveiką tarp viešąjį saugumą užtikrinančių ir pagalbą teikiančių tarnybų. Pasieksime, kad skaitmeninio mobiliojo radijo ryšio sistema (SMRRS) taptų visų pagalbos tarnybų bei tarnybų, užtikrinančių valstybės ir gyventojų saugumą, bendruoju ryšių tinklu. Atliksime SMRRS naudojimo analizę ir parengsime plėtros planą.

143. Kompleksinėmis priemonėmis stiprinsime eismo saugumą, tobulinsime eismo priežiūros organizavimą, šalies mastu sukurdami eismo kontrolės sistemą policijoje.

144. Užtikrinsime tarptautinių išpareigojimų įgyvendinimą kovos su nusikaltimais srityje.

VII. UŽSIENIO REIKALAI IR EUROPOS POLITIKA

Pagrindiniai užsienio reikalų ir Europos politikos tikslai ir principai globalioje aplinkoje

145. Mūsų užsienio politikos tikslai – užtikrinti valstybės saugumą nuo bet kokių išorinių grėsmių, kurių gali kelti kitų valstybių politika, remti demokratijos plėtrą Lietuvos geopolitinėje aplinkoje, puoselėti demokratines vertybes tarptautinių santykių srityje, sukurti kuo palankesnes išorines saugaus valstybės gyvenimo sąlygas.

146. Užtikrinsime Lietuvos užsienio politikos tradicinio vertybinio pamato, grindžiamo ištikimybe laisvei ir demokratijai, tiesos, teisingumo ir tarptautinės teisės principams, tęstinumą.

147. Užsienio politiką vykdysime kaip neatsiejamą Lietuvos nacionalinio saugumo politikos dalį, grindžiamą nacionalinio saugumo ir kitais esminiais valstybės interesais.

148. Pabrėždami, kad įsitvirtinimas Europos Sąjungoje, kaip vienas svarbiausių būdų užtikrinti nacionalinį saugumą, išplėsti Lietuvos įtaką ir autoritetą, yra prioritetas Lietuvos užsienio ir vidaus politikos tikslas, šiam tikslui siekti telksime visų valstybės institucijų pastangas.

149. Pagrindiniai Lietuvos politikos Europos Sąjungos atžvilgiu prioritetai yra bendros ES energetikos politikos kūrimas, ES vidaus rinkos tinkamas funkcionavimas, Lietuvos energetikos ir transporto infrastruktūros susiejimas su Vakarų Europos tinklais, mokslo ir inovacijų plėtra, Europos Sąjungos plėtra Rytų kryptimi, deramas totalitarinių režimų nusikaltimų įvertinimas ES lygiu.

150. Aktyviai dalyvausime euroatlantiniuose procesuose, siekdami, kad Lietuva būtų veikli, solidari ir atsakinga transatlantinės bendrijos narė.

151. Lietuvos užsienio politika bus neatsiejama nuo šalies vidaus politikos tikslų ir interesų. Aktyviu dalyvavimu formuodami Europos Sąjungos išorės ir vidaus politiką, sieksime sukurti kuo palankesnes nacionalines ūkio plėtros, Lietuvos piliečių saugumo ir gerovės didėjimo sąlygas.

152. Vykdysime užsienio politiką, remsimės Lietuvos, kaip globalaus pasaulio raidos dalyvės, vaidmeniu, įvertindami globalių vystymosi procesų ir krizių primetamus sąlygotumus, aktyviai sieksime pasinaudoti naujų besivystančių rinkų ir tarptautinės prekybos srautų atveriamomis galimybėmis, atliepti į globalios konkurencijos, žmonių migracijos ir kitus iššūkius. Pagal išgales prisidėsime prie tarptautinės bendrijos plėtojamo bendradarbiavimo pastangų, kovos su badu ir skurdu, klimato kaitos bei kitų globalių problemų sprendimo.

153. Užsienio prekybos politikoje sieksime kelti valstybės ir gyventojų gerovę, skatindami ekonominės veiklos plėtrą, aukštą gyventojų užimtumo lygį ir aplinkos apsaugą. Atvirumas prekybai yra būtinas ekonomikai augti ir darbo vietoms kurti. Užsienio prekybos politika rems tobulėjimą bei inovacijas ir užtikrins sąžiningas konkurencijos sąlygas.

154. Remsime ES ir JAV transatlantinės partnerystės plėtrą ir stiprinimą. Šios partnerystės ilgalaikis tikslas būtų transatlantinės ES ir JAV rinkos sukūrimas ir laisvas prekių, paslaugų, kapitalo, inovacijų ir žmonių judėjimas.

Lietuvos Europos politikos kryptys

155. Rodysime iniciatyvas ir aktyviai dalyvausime formuojant veiksmingą Europos Sąjungos politiką, dėsime pastangas stiprinti Europos ir Amerikos solidarumą įveikiant jau iškilusias bei naujas bendras grėsmes ir iššūkius.

156. Sieksime, kad Europos Sąjunga kalbėtų vienu balsu gindama pamatines Europos demokratijos ir laisvės vertybes, gintų ne tik ES bendruosius, bet ir kiekvienos valstybės narės iš išorės pažeistus interesus, gerbtų valstybių narių savitumą, remtų jų kultūrą, kalbų ir tradicijų puoselėjimą.

157. Skatinsime Lietuvos Respublikos piliečių bendradarbiavimą su kitų ES valstybių narių piliečiais plečiant profesinius, kultūrinius, akademinus ir kitus ryšius, prisidėsime prie Europos viešosios erdvės kūrimo, visapusiškai informuosime visuomenę apie ES ir narystės joje teikiamas galimybes.

158. Sieksime, kad būtų sukurta ir ryžtingai įgyvendinama veiksminga ES energetikos strategija, formuojama solidarumu grindžiama bendra energetikos politika, sukurtos veiksmingos jos įgyvendinimo priemonės ir bendroji konkurencinga energijos vidaus rinka.

159. Nuosekliai būsime už tai, kad Europos Sąjungos energetikos, užsienio ir saugumo, ypač Rytų partnerystės bei Rusijos, politika būtų plėtojama bendradarbiaujant su JAV ir NATO, siekiant suformuoti vientisą ir efektyvią transatlantinę Rytų bei energetikos politiką, kad Europos gynybiniai pajėgumai būtų stiprinami glaudžiai bendradarbiaujant su NATO, nedubliuojant pastarosios funkcijų ir struktūrų.

160. Lietuvos interesus atitiktų stipri, demokratines vertybes įtvirtinanti ir abipusį partnerių pasitikėjimą didinanti ES bendra užsienio ir saugumo politika, ypač sprendžiant klausimus su Rusija.

161. Skatinsime Lisabonos sutarties ratifikavimą ir jos įgyvendinimą 2009–2012 m. laikotarpiu, kad kuo greičiau būtų baigtos ES institucinės ir politinės reformos, o valstybių narių dėmesys būtų sutelktas į praktinių Europos Sąjungos klausimų sprendimą ES lygiu.

162. Sieksime, kad Lietuva įsitvirtintų naujoje ES institucinėje sandaroje, įgytų pakankamą įtaką ES sprendimams, savo nacionalinius interesus galėtų iškelti į ES lygmenį ir padidinti jų įgyvendinimo veiksmingumą.

163. Dėsime pastangas, kad Lietuva panaudotų visus dvišalius, regioninius ar daugiašalius formatus ES viduje, siekdama padidinti savo įtaką ES sprendimams.

164. Dėl ES integracijos stiprinimo laikysimės selektyvios politikos. Remsime ES reguliavimą tuose viešuose sektoriuose, kuriems reikia integralios europinės infrastruktūros, arba kur integracija gali sumažinti Lietuvos pažeidžiamumą dėl išorinio poveikio (pvz., energetikos, transporto, pinigų ir finansų, sienų ir žmonių judėjimo kontrolės), taip pat sektoriuose, kuriuose dėl integracijos Lietuva įgytų galimybę padidinti savo konkurencinį pajėgumą (pvz., paslaugų ar inovacinės politikos sektoriuose). Sieksime išsaugoti politikos savarankiškumą socialiai jautriuose sektoriuose (pvz., mokesčių politikos) arba ten, kur dėl integracijos Lietuvos konkurencinis pajėgumas galėtų sumažėti.

165. Sieksime visateisio Lietuvos dalyvavimo ES ekonominėje ir pinigų sąjungoje, dėsime pastangas kuo greičiau įsijungti į euro zoną.

166. Remsime ES socialinės apsaugos sistemų modernizavimą, ypatingą dėmesį skirdami šeimai palankios politikos plėtrai.

167. Sieksime bendrų ES pastangų konkurencingai Europai kurti. Ypatingą dėmesį skirsime laisvos ir veiksmingos ES vidaus rinkos sukūrimui, vis dar egzistuojančių vidaus rinkos apribojimų panaikinimui.

168. Dalyvausime atnaujinant ir kuriant veiksmingą Europos mokslinių tyrimų erdvę, įsitrauksime į Europos kosmoso agentūros veiklą, dalyvausime kuriant Europos informacinę visuomenę.

169. Remsime aktyvų pasaulinį ES vaidmenį mažinant klimato kaitos poveikį, įvertinant valstybių specifinę padėtį ir bendrus tikslus. Palaikysime ES iniciatyvas, taip pat siūlysimė naujas iniciatyvas, skatinančias mažai aplinką teršiančių atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą, energijos taupymą, mokslinius tyrimus alternatyviosios energetikos srityje.

170. Aktyviai dalyvausime būsimos 2007–2013 m. ES finansinės perspektyvos vidutinės trukmės peržiūroje ir rengiant 2014–2020 m. ES finansinę perspektyvą, tame kontekste siekdami didesnio ES vidaus rinkos konkurencingumo, grindžiamo mokslo plėtra ir inovacijomis.

171. Aktyviai prisidėsime prie ES laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės stiprinimo, veiksmingo išorės sienų valdymo.

172. Nuosekliai sieksime, kad ES lygmeniu būtų vienodai griežtai pasmerkti nacistinis Vokietijos ir komunistinis SSRS totalitariniai režimai laikantis atitinkamos Europos Parlamento 2005 m. rezoliucijos, taip pat įvertinti jų padaryti nusikaltimai žmoniškumui.

Transatlantinio saugumo stiprinimas

173. Vadovausimės nekintama Lietuvos nuostata, kad NATO yra transatlantinės bendrijos saugumo garantas, todėl NATO narių solidarumą ir transatlantinio ryšio stiprinimą laikome Lietuvos ir Europos gyvybiniu interesu.

174. Užtikrinsime, kad Lietuva būtų atsakinga ir veikli NATO narė, vykdanči savo įsipareigojimus Aljansui, savo pajėgumą atitinkančiu indėliu prisidedanti prie transatlantinės bendrijos saugumo užtikrinimo ir kovos su tarptautinio terorizmo struktūromis.

175. Rūpinsimės, kad Europos gynybiniai pajėgumai ir visa Europos saugumo bei gynybos politika (ESGP) būtų stiprinama glaudžiai bendradarbiaujant su NATO, nedubliuojant jos funkcijų ir struktūrų, įgyvendinant NATO ir ES deklaraciją dėl ESGP bei 2003 m. kovo 17 d. ES ir NATO susitarimą „Berlynas Plus“.

176. Laikysimės požiūrio, kad dabartinė Europos saugumo architektūra, pagrįsta NATO, ES, ESBO ir ET sąveika bei JAV buvimu Europoje, yra saugumo ir stabilumo Europoje pagrindas. Tokia sistema turi visas reikalingas priemones ir mechanizmus saugumui Europoje užtikrinti, todėl naujų alternatyvų paieškos nereikalingos.

177. JAV tiesioginį karinį buvimą ne tik Vakarų Europoje, bet ir jos Vidurio–Rytų bei Baltijos regionuose laikome svarbiu Lietuvos ir visos Europos saugumą stiprinančiu veiksmu.

178. Planuosime ir pagal Seimo mandatą užtikrinsime Lietuvos karių dalyvavimą tarptautinėse operacijose ir misijose, ypatingą dėmesį skirdami misijai Afganistane, pirmenybę teikdami NATO ir Lietuvos strateginės partnerės – JAV – vadovaujamoms operacijoms ir misijoms. Toliau stiprinsime savo civilinius pajėgumus, leidžiančius dalyvauti tarptautinėse ES civilinėse misijose.

179. Sieksime į rengiamus strateginius ir operacinius NATO ir ES dokumentus įtraukti nuostatas ne tik dėl modernių grėsmių (kaip kad kibernetinis terorizmas ar

energetinis šantažas), bet ir dėl realių konvencinių grėsmių, ypač kylančių išilgai rytinės NATO bei ES sienos, vertinimo, numatydami adekvačias priemones joms neutralizuoti.

Strateginė partnerystė ir regioninis bendradarbiavimas

180. Lietuvos strateginę partnerystę su JAV, Lenkija, Latvija ir Estija palaikysime ir plėtosime remdamiesi išskirtinių saugumo interesų ir esminių politikos prioritetų bei nuostatų bendrumo pagrindu.

181. Palaikysime ir plėtosime 1998 m. JAV ir Baltijos Chartija įsteigtą strateginę partnerystę su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, kuri grindžiama ilgalaikiu JAV strateginiu įsipareigojimu Lietuvos ir kitų dviejų Baltijos valstybių demokratijai, stabilumui ir saugumui remti. Šiai partnerystei teikdami ypatingą svarbą, skatinsime naująją JAV administraciją, kad ši partnerystė gautų papildomų impulsų ir talpesnį bendradarbiavimo saugumo srityje turinį, kad būtų labiau panaudojamos ir plėtojamos partnerystės priemonės, tarp jų ir tiesioginis JAV dalyvavimas užtikrinant Lietuvos ir Baltijos regiono saugumą.

182. Toliau plėtosime Lietuvos ir Lenkijos strateginę partnerystę, grįsdami ją bendrais šio regiono saugumo poreikiais, energetikos ir transporto sistemų europinės integracijos, ypač bendrų infrastruktūros projektų įgyvendinimo interesais, taip pat tradiciniu Europos vidaus ir išorės politikos nuostatų bendrumu.

183. Lietuvos strateginę partnerystę su Latvija ir Estija grįšime keturšaliu dalyvavimu strateginėje partnerystėje su JAV, bendrais saugumo ir gynybos sistemų plėtojimo, energetikos ir transporto sistemų europinės integracijos, ypač regiono strateginių infrastruktūros projektų įgyvendinimo interesais ir Europos politikos nuostatų koordinavimu.

184. Skatinsime baltiškųjų tautų – Lietuvos ir Latvijos – bendradarbiavimą kultūros, švietimo, istorinio paveldo ir kitose srityse.

185. Sieksime panaudoti Lietuvos pirmininkavimą Baltijos Asamblėjoje ir Baltijos Ministrų Taryboje 2009 metais, kad būtų labiau konsoliduota Baltijos valstybių politika energetikos, saugumo užtikrinimo, Rytų kaimynystės srityse.

186. Vadovausimės nuostata, kad daugiašalė strateginė partnerystė su ES bei NATO valstybėmis narėmis – Jungtine Karalyste, Vokietija, Prancūzija, Italija, Ispanija ir kitomis – yra gana institucionalizuota pagal šių organizacijų struktūrą. Partnerystė su jomis, taip pat su Skandinavijos ir Beniliukso šalimis, yra vienodai svarbi Lietuvai.

Stengsimės vienodai stiprinti partnerystę su jomis visomis, kuo geriau panaudodami esamas NATO ir ES, taip pat tradicinius dvišalio bendradarbiavimo formas ir priemones.

187. Ypač svarbią reikšmę teiksime glaudesniai Baltijos ir Šiaurės valstybių (5+3) tarpregioniniam bendradarbiavimui, siekdami, kad bendri interesai būtų sėkmingiau atstovaujami ES bei NATO viduje ir už organizacijų ribų.

188. Labai aktuali laikome Baltijos ir Šiaurės valstybių bendradarbiavimą energetikos srityje, ypač abiejų regionų interesą atitinkančios bendros elektros energijos rinkos sukūrimą. Taip pat skatinsime glaudesni bendradarbiavimą su Šiaurės šalimis saugumo ir gynybos srityje, prisidedantį prie visos europinės ir atlantinės erdvės saugumo, be kita ko, plėtojant bendradarbiavimo pagal esamą e-PINE iniciatyvą turinį.

189. Pasinaudodami Lietuvos pirmininkavimu Baltijos jūros valstybių tarybai 2009–2010 m. ir aktyviai dalyvaudami rengiant bei įgyvendinant ES Baltijos jūros strategiją, sutvirtinsime Lietuvos, kaip aktyvios Baltijos jūros regiono valstybės, vaidmenį. Skatinsime Baltijos jūros valstybių regioninį bendradarbiavimą energetikos, transporto, aplinkos apsaugos, kultūros paveldo apsaugos, turizmo plėtros, žmonių ryšių stiprinimo srityse, įtraukdami į šį bendradarbiavimą Rusijos Federacijos Karaliaučiaus (Kaliningrado) sritį ir Baltarusiją.

Lietuvos Rytų kaimynystės politika

190. Sieksime toliau stiprinti Europos Sąjungos santykius su rytinėmis ES kaimynėmis, remsime pastangas sukurti veiksmingą Rytų partnerystės politiką, siekdami plėtoti integracinius ryšius tarp ES ir Rytų kaimynių.

191. Kaip ES ir NATO nariai toliau rodysime iniciatyvą ir bendradarbiaudami su tų organizacijų valstybėmis narėmis vykdysime aktyvią ES ir NATO Rytų kaimynystės politiką. Lietuva rems Ukrainos ir Gruzijos pastangas pasirengti ir artimiausiu įmanomu metu tapti NATO narėmis, taip pat Ukrainos, Moldovos ir Pietų Kaukazo šalių pastangas integruotis į ES. Armėnijos ir Azerbaidžano linktis į ES leistų tikėtis taikaus jų teritorinio konflikto sprendimo.

192. Visapusiškai skatinsime ir aktyviai prisidėsime prie ES ir NATO pastangų plėtoti ir stiprinti partnerystę su Vidurio Azijos ir Kaspijos baseino valstybėmis, ypač globalaus saugumo ir energetikos požiūriu, taip pat teikti ES pagalbą tų valstybių demokratinei raidai.

193. Remsime Baltarusijos integracijos į europines struktūras proporcingai Baltarusijos valdžios pastangoms artėti prie europinių demokratijos standartų, remsime šios šalies demokratinį judėjimą ir iniciatyvas kurti gyvybingos laisvos visuomenės sąlygas.

194. Tvirtai remsime demokratinį raidos kelią pasirinkusių valstybių, kurios siekia partnerystės su NATO ar narystės ES bei NATO, integracines pastangas ir perduosime joms savo patirtį.

195. Remsime jaunimo, akademinis, valstybės tarnautojų ryšius su Rytų kaimynėmis, taip pat stiprinsime analitinius Lietuvos gebėjimus Rytų kryptimi.

196. Remsime Gruzijos ir Moldovos pastangas užtikrinti savo suverenių teritorijų integralumą, išsivaduoti nuo jų teritorijose be laisvo sutikimo tebesančių Rusijos karinių pajėgų ir taikiai susigrąžinti atplėštas teritorijos dalis. Skatinsime aktyvią ES politiką siekiant, kad šios problemos būtų kuo greičiau teisingai išspręstos.

197. Sieksime, kad prasidėsiančios ES ir Rusijos derybos dėl naujo Partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimo vyktų pagal anksčiau ES patvirtintą mandatą, įvertinant ir valstybių narių pasiūlytus ir ES priimtus jo priedus, o per derybas būtų kompleksiskai sprendžiamos visos mandato svarstymo metu suformuluotos problemos, taip pat siekiama visiško visų Rusijos išipareigojimų dėl kariuomenės išvedimo iš Gruzijos ir Moldovos įvykdymo ir kad toliau būtų garantuotas tų valstybių teritorinis integralumas remiantis tarptautine teise.

198. Politinio dialogo ir diplomatijos priemonėmis prisidėsime prie teisėtų Lietuvos verslo interesų gynimo ir atstovavimo Rytų kaimynystės erdvėje, siekdami užtikrinti Lietuvos verslo subjektams lygiateises verslo sąlygas ir vienodai palankią aplinką investicijoms. Tarsimės su Lietuvos verslu dėl geriausių būdų, kaip ginti jo interesus užsienyje, tačiau Vyriausybės politika, taip pat ir užsienio politika, bus apsaugota nuo neskaidrių lobistinių interesų ir įtakų. Ypač rūpinsimės, kad nedemokratinės valstybės nesinaudotų tokiomis įtakomis ir per verslą nedarytų įtakos Vyriausybės politikai.

199. Skatinsime demokratijos plėtrą Rusijos kaimynystėje, taip prisidėdami prie viso regiono saugumo ir stabilumo.

Politika Rusijos atžvilgiu

200. Sieksime atviro dialogo su Rusija, geros kaimynystės ir tarpusavio pasitikėjimo, grindžiamo demokratinėmis vertybėmis, tiesa ir teisingumu, pagarba

visuotinai pripažintiems tarptautinės teisės principams bei ištikimybe tarptautiniams įsipareigojimams. Plėtosime abipusiškai naudingus prekybos santykius, taip pat nacionalinio saugumo interesams neprieštaraujančius ekonominio bendradarbiavimo santykius.

201. Išskirtinį dėmesį skirsime tiesioginiams santykiams ir bendradarbiavimui su Rusijos Federacijos Karaliaučiaus (Kaliningrado) sritimi, skatinsime ir remsime jos plėtrą, atsivėrimą bei bendradarbiavimą su Europos Sąjunga, ypač būsimo Lietuvos pirmininkavimo 2009 m. Baltijos jūros valstybių tarybos kontekste. Svarstysime galimybes Karaliaučiaus krašto gyventojams grąžinti bevizį režimą jų ryšiams su Lietuva skatinti.

202. Aktyviai dalyvausime ES ir NATO politikos Rusijos atžvilgiu peržiūros procesuose, skatindami demokratinėmis vertybėmis grindžiamą konstruktyvų transatlantinės bendrijos ir Rusijos dialogą, skatinantį pozityvią Rusijos raidą link demokratiškai besivystančios visuomenės ir pagal demokratiškai priimtus įstatymus veikiančios valdžios.

203. Lietuvos dvišalius santykius su Rusija ir toliau grįšime 1991 m. liepos 29 d. sutartimi, taip pat ir šios sutarties nuostata dėl abipusio pasitikėjimo didinimo sprendžiant SSRS įvykdytos okupacijos ir aneksijos pasekmių sureguliuavimo klausimus, taip pat atsižvelgiant į Rusijos įsipareigojimus Europos Tarybai dėl kompensacijų asmenims, deportuotiems iš Baltijos šalių, ir jų palikuonims.

204. Nuosekliai sieksime, taip pat ir veikdami ES lygiu, kad Rusija bendradarbiautų Sausio 13-osios bei Medininkų žudynių bylose, kad Rusijoje besislapstantys dėl šių nusikaltimų kaltinami asmenys būtų patraukti teisinėn atsakomybėn.

205. Remsime demokratijos plėtos procesus Rusijoje, skatindami visuomenės organizacijų ryšius su Rusijos žmogaus teisių gynėjais ir demokratinėmis jėgomis, ypač jaunimu, akademiniais sluoksniais, kad būtų kuriamas pagrindas sėkmingam ateities bendradarbiavimui su demokratine ir draugiška Rusija.

Specifiniai Lietuvos diplomatijos uždaviniai 2009–2012 m.

206. Naudodami savo ryšius su Vakarų ir kitomis suinteresuotoms valstybėmis narėmis, tinkamai pasirengsime 2011 m. Lietuvos pirmininkavimui ESBO. 2009 m. sieksime geresnio tarpinstitucinio koordinavimo rengiantis pirmininkavimui ESBO.

Pirmininkaudami sieksime kiek įmanoma didesnės pažangos demokratijos plėtros ir žmogaus laisvių srityje visoje ESBO erdvėje, taip pat per daugelį metų neišspręstų konfliktų ir jų pasekmių Pietų Kaukaze ir Moldovoje suregulavimo reikalais.

207. Vienas išskirtinių Lietuvos diplomatinės tarnybos uždavinių – tinkamai pasirengti Lietuvos pirmininkavimui ES Tarybai 2013 metais. Sukursime efektyvias vidines pasirengimo pirmininkauti struktūras, stiprinsime politinio ES reikalų koordinavimo gebėjimus, prireikus peržiūrėsime nacionalinį ES reikalų koordinavimo modelį atsižvelgdami į ES raidos tendencijas bei bendros ir efektyvios užsienio politikos įgyvendinimo svarbą.

208. Patobulinsime diplomatinės tarnybos personalo politiką, kad diplomatinėje tarnyboje tarnautų nesusikompromitavę, nepriekaištingos reputacijos asmenys, kad diplomatinė atstovų skyrimo procedūra būtų skaidri, būtų be išimčių laikomasi reguliarios rotacijos principo.

209. Skatinsime ir remsime šalies ekspertų veiklą europinėse ir tarptautinėse institucijose, jų išrinkimą į vadovaujančias pareigas. Vienas svarbiausių šio laikotarpio diplomatinės tarnybos uždavinių – geras valstybės institucijų pasirengimas ir rezultatyvus dalyvavimas rengiant ES finansinės perspektyvos peržiūrą, kad ji padėtų didinti Lietuvos ūkio konkurencingumą, įgyvendinti strateginius energetikos projektus ir modernizuoti žemės ūkio sektorių.

210. Vykdydysime aktyvesnę ekonominę diplomatiją, skatindami užsienio investicijas ir eksportą, siekdami padėti Lietuvos verslui konkuruoti globalioje ekonomikoje ir jungdami visų šioje srityje veikiančių institucijų (URM, ŪM) gebėjimus ir veiklą. Glaudžiai bendradarbiaudami su asocijuotomis verslo struktūromis, skatinsime ekonominių ryšių plėtrą ne tik su tradiciniais partneriais (ES, Rusija, Ukraina, JAV ir kt.), bet ir su Kinija, Indija, Artimaisiais Rytai, Lotynų Amerika, kitomis kylančios ekonomikos šalimis.

211. Pasiruošime deryboms dėl stojimo į Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizaciją (EBPO). Narystė šioje organizacijoje prisidės prie ekonomikos augimo, užimtumo skatinimo bei šalies gyventojų gerovės ir finansinio stabilumo užtikrinimo.

212. Remsime laisvosios prekybos plėtrą pasaulyje, dvišalių Europos Sąjungos ir trečiųjų šalių laisvosios prekybos sutarčių sudarymą, prioritetą teikdami svarbiausiems Lietuvos prekybos partneriams.

213. Atsižvelgdami į didelį užsienyje gyvenančių ir dirbančių Lietuvos Respublikos piliečių skaičių, gerinsime konsulines paslaugas: atsisakysime perteklinių

reikalavimų, diegsime naujas technologijas ir kt. Remiant užsienyje gyvenančių lietuvių tapatybės išsaugojimą, naujų lietuviškos išeivijos bendruomenių formavimąsi bei lietuvių kalbos, istorijos, tradicijų išlaikymą, bus parengtos tikslinės programos ir plečiamos nuotolinio mokymo galimybės.

214. Laikydami nuostatos, kad esame viena tauta, jungianti tiek Lietuvoje, tiek diasporoje gyvenančius lietuvius, parengsime „Globalios Lietuvos“ – išeivijos įtraukimo į valstybės gyvenimą ir kompleksinės Lietuvos valstybės politikos adaptavimo globalizacijos sąlygoms – kūrimo strategiją ir pradėsime ją įgyvendinti.

215. Visokeriopai skatinsime kultūrinę diplomatiją ir kultūros mainus.

216. Visokeriopai skatinsime europinio lygmens Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kultūrinio ir istorinio paveldo išsaugojimą ir remsime dvišalį bendradarbiavimą siekdami tai įgyvendinti. Remsime Lietuvos kultūrinio ir istorinio paveldo išsaugojimą ir puoselėjimą Rytų erdvėje bei Karaliaučiaus krašte.

217. Sieksime dvišalių ir daugiašalių sutarčių pagrindu susigrąžinti iš Lietuvos neteisėtai išvežtas kultūros ir istorines vertybes.

218. Vyriausybės patvirtintos Lietuvos modernios tapatybės formavimo strategijos ir Seimo patvirtinto Nacionalinio susitarimo pagrindu sukursime ir pradėsime įgyvendinti ilgalaikę valstybinę Lietuvos įvaizdžio formavimo užsienyje programą.

219. Stiprinsime šalies institucinius informacinius ir analitinius pajėgumus, būtinus sėkmingai užsienio politikai vykdyti.

220. Siekdami platesnio visuomenės supratimo bei informuotumo Lietuvos ir tarptautinės užsienio ir saugumo politikos klausimais, įsteigsime visuomenei atvirą nevyriausybių institucijų ir visuomenės organizacijų atstovų reguliarių diskusijų forumą.

221. Remsime nacių ir sovietų okupacinių režimų nusikaltimų tyrimus bei įvertinimus, skatinsime pradėtą totalitarinių režimų įvertinimą Europos Sąjungos lygiu, holokausto aukų atminimo įamžinimą ir sieksime tarptautinio Molotovo ir Ribbentropo pakto įvertinimo, artėjant jo 70-mečiui, tiek Lietuvoje, tiek užsienyje.

VIII. KRAŠTO SAUGUMAS

Krašto apsaugos sistemos plėtros pagrindinės nuostatos

222. Vadovaudamiesi Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymu, savo veikloje nacionalinio saugumo stiprinimo interesus laikysime aukščiausiu prioritetu.

223. Plėtodami krašto apsaugos sistemą, nuosekliai vadovausimės Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo nuostatomis:

- kad Lietuvos gynimas yra visuotinis ir besąlyginis;
- kad Lietuva ginasi savo teritorijoje ir priešinasi tiek savarankiškai, tiek kartu su sąjungininkų pajėgomis;
- kad valstybė užtikrina nacionalinį saugumą, rengdama gynybai kariuomenę ir jos mobilizacinę rezervą.

224. Lietuvos narystės NATO sąlygomis savo gynybos politiką toliau grįšime šiomis nuostatomis:

- kad tik pasirengusi ir pasiryžusi užpuolimo atveju gintis šalis gali atgrasyti potencialų užpuoliką;
- kad NATO kolektyvinės gynybos galia atgrasymo veiksnį sustiprina iki garantuoto saugumo lygio, tačiau neatpalaiduoja Lietuvos ir jos piliečių nuo būtinumo investuoti pastangų ir išteklių į savo pačios ir bendrą Aljanso saugumą.

225. Plėtodami krašto apsaugos sistemą, vadovausimės Šiaurės Atlanto Sutarties 5 straipsniu, įtvirtinančiu kolektyvinės gynybos principą, ir kur kas didesnę dėmesį skirsime įgyvendinti Šiaurės Atlanto Sutarties 3 straipsniui, kuriuo Lietuva išipareigojo savo pačios bei Aljanso narių tarpusavio paramos priemonėmis palaikyti ir plėtoti individualų bei kolektyvinį pajėgumą ginkluotam užpuolimui atremti.

226. Būsime už tai, kad NATO įvertintų įvykusį ryškų Rusijos politikos pasikeitimą kaimyninių šalių atžvilgiu, atitinkamai įvertintų karinių grėsmių pokyčius ir atsižvelgdama į tai koreguotų kolektyvinės gynybos strategiją ir planus, daugiau dėmesio skirtų Baltijos regiono gynybai stiprinti.

227. Vadovausimės nuostata, kad dabar veikiančią Lietuvos ir Baltijos saugumą užtikrinančią sistemą, kuri remiasi Lietuvos naryste NATO, būtina papildomai sustiprinti tiesioginiu Šiaurės Atlanto Aljanso, o ypač JAV, kariniu dalyvavimu regione.

228. Laikysimės nuostatos, kad Lietuvos oro erdvė yra integrali bendros NATO oro erdvės dalis. Išskirtinį dėmesį skirsime oro erdvės kontrolei stiprinti, kad būtų užtikrintas realus visos NATO oro erdvės integralumas ir neliečiamybė.

229. Sieksime, kad nuo 2004 m. NATO sąjungininkų oro pajėgų rotacijos pagrindu vykdoma NATO oro policijos misija Baltijos valstybėse būtų garantuota ne trumpiau kaip iki 2018 m. Drauge sieksime NATO sprendimo dėl nuolatinės NATO oro policijos misijos Baltijos valstybėse įsteigimo.

230. Daug dėmesio taip pat skirsime tam, kad būtų visapusiškai išplėtotas priimančiosios šalies paramos pajėgumas, kuris užtikrintų pasirengimą sąjungininkų pajėgų dislokavimui ar atvykstančių pastiprinimo pajėgų priėmimui Lietuvos teritorijoje. Pagrindinį prioritetą skirsime jūros, oro uostų bei kitos infrastruktūros, reikalingos NATO pastiprinimams gresiančios krizės atveju priimti, parengimui ir įvairių valstybės institucijų sąveikos šiam uždaviniui atlikti užtikrinimui.

231. Rūpindamiesi pačios šalies gynybinių pajėgumų plėtra ir vykdydami Lietuvos įsipareigojimus, sieksime užtikrinti proporcingą indėlį į Aljanso bendro gynybinio pajėgumo stiprinimą ir pastangas plėsti taiką už Aljanso ribų.

232. Siūlysiame Seimui 2009 metais išlaikyti 2008 metų lygiui artimą krašto apsaugos sistemai skiriamą valstybės asignavimų nuo BVP dalį. Šaliai įveikiant finansinius sunkumus, siūlysiame Seimui kasmet nuosekliai didinti krašto apsaugai skiriamus asignavimus, kad kiek įmanoma anksčiau būtų pradėtas vykdyti valstybės įsipareigojimas NATO skirti krašto apsaugai 2 proc. nuo BVP.

233. Numatome, kad Lietuvos kariuomenės struktūrą sudarys:

- aktyviosios pajėgos;
- Mokymo ir doktrinų valdybos struktūra;
- aktyviojo rezervo (krašto apsaugos savanorių) pajėgos.

Lietuvos kariuomenės plėtros gairės

234. Numatome, kad Lietuvos kariuomenė turės būti šalies pajėgumą atitinkančio dydžio, mobili ir profesionali. Lietuvos kariuomenės vienetai bus komplektuojami profesinės ir savanorių karo tarnybos pagrindu. Sausumos pajėgų koviniai vienetai bus plėtojami taip, kad jų kovinis pajėgumas atitiktų NATO keliamus reikalavimus.

235. Vyriausybė parengs aktyviųjų sausumos pajėgų struktūros plėtros projektą.

236. Teiksime prioritetą priešlėktuvinės ir prieštankinės gynybos vienetų sukomplektavimui, jų aprūpinimui efektyvia ginkluote ir geram jų personalo apmokymui.

237. Plėtosime karinius pajėgumus, kurie prireikus gebėtų teikti priimančiosios šalies paramą prisidėdami prie sąjungininkų pajėgų judėjimo į šalį ar per šalį per pagrindinius atvykimo–išvykimo punktus oro uostuose, jūrų uoste, sausumos keliais ir geležinkeliu užtikrinimo, taip pat NATO oro policijos misiją vykdančioms sąjungininkų pajėgoms.

238. Iš naujo apsvaistysime vadovavimo pajėgoms struktūrą, patikslindami pavaldumo ir operacinio vadovavimo grandines, kad vadovavimas taptų efektyvus, atitiktų kitose valstybėse NATO narėse patikrintus struktūros modelius ir standartus.

Aktyviojo rezervo plėtros gairės

239. Aktyvusis rezervas bus teritorinę struktūrą turinčios Krašto apsaugos savanorių pajėgos (toliau – KASP), analogiškos kitų šalių „namų apsaugos“ (*Home Guard*) teritorinėms struktūroms. KASP teritorinės struktūros paskirtis ir toliau bus rengti aktyvųjų rezervą, kuris prireikus papildys kitus Lietuvos kariuomenės vienetus, siunčiamus dalyvauti į tarptautines operacijas, rengs ir siųs į tarptautines operacijas įvairių sričių specialistus ir iki kuopos dydžio pėstininkų vienetus, teisės aktų nustatyta tvarka teiks paramą valstybės ir savivaldybių institucijoms.

240. KASP bus parengtos greitam panaudojimui šalies teritorijoje agresijos grėsmės ir mobilizacijos atveju, vykdyti nustatytas gynybos, svarbių valstybės ar savivaldybių objektų apsaugos ir paramos sąjungininkų ginkluotosioms pajėgoms užduotis.

Karo tarnybos ir piliečių karinio rengimo reforma

241. Gavę Konstitucinio Teismo išaiškinimą dėl ankstesnio Seimo priimto įstatymo, numatančio visiškai panaikinti karo prievolinkų karinį rengimą, atitikties Konstitucijai ir atsižvelgdami į naujas geopolitines realijas, parengsime strategiją ir atitinkamus įstatymus dėl profesinės, savanoriškosios tarnybų bei mobilizacinio rezervo rengimo.

242. Išsaugosime jau išvystytą kariuomenės Mokymo ir doktrinų valdybos struktūrą, aprėpiančią taip pat ir karinio mokymo įstaigas, Mekomąjį pulką bei jų turimą bazę. Mokymo ir doktrinų valdybos struktūra bus naudojama:

- personalo rezervo pradiniam kariniam apmokymui;
- aktyviosios tarnybos personalo tolesniam kariniam rengimui pagal aktyviųjų kariuomenės pajėgų poreikius;
- aktyviojo rezervo tolesniam kariniam ir specialiajam rengimui.

Valstybės saugumo departamento veiklos tobulinimas

243. Įvertinę daugumos NATO ir ES valstybių narių praktikoje sukauptą patirtį, inicijuosime Valstybės saugumo departamento įstatymo pakeitimą, kad būtų patobulintos nuostatos dėl Departamento valdymo, nustatytos aiškesnės Seimo, Prezidento ir Vyriausybės funkcijas formuluojant užduotis ir vykdant kontrolę.

244. Inicijuosime liustracijos procesą reglamentuojančių įstatymų priėmimą, kad Liustracijos komisiją formuojant kitais pagrindais būtų galima efektyviai tęsti ir baigti liustracijos procesą.

B. LIETUVOS ŪKIS

IX. FINANSŲ POLITIKA

Neatidėliotinos finansų politikos priemonės, skirtos šalies makroekonomikos stabilumui užtikrinti, pateiktos Krizės įveikimo plane. Čia pateikiami vidutinės trukmės finansų politikos tikslas, pagrindinės veiklos kryptys ir priemonės jiems pasiekti.

245. Pagrindinis Vyriausybės finansų politikos tikslas – vidutinės trukmės perspektyvoje pasiekti tvarų Mastrichto konvergencijos kriterijų vykdymą ir pasirengti euro įvedimui.

246. Siekdami pagrindinio finansų politikos tikslo, savo dėmesį sutelksime į šias prioritetines kryptis:

- anticiklinės fiskalinės politikos įgyvendinimas;
- mokesčių mokėtojų lėšų panaudojimo efektyvumo didinimas;
- ES struktūrinės paramos valdymo ir kontrolės tobulinimas;
- finansų sektoriaus tvarios plėtros užtikrinimas ir priežiūros stiprinimas;
- struktūrinių reformų – pirmiausia sveikatos apsaugos, švietimo, aukštojo mokslo, socialinės apsaugos, valstybės valdymo srityse – skatinimas.

Anticiklinės fiskalinės politikos įgyvendinimas

247. Iš naujo apsvaistysime Fiskalinės drausmės įstatymą, siekdami, kad jo normos nustatytų fiskalinio deficito, o ne išlaidų reikalavimus, kaip yra dabar, iki šios programos patvirtinimo.

248. Mokesčių politika ir struktūrinėmis reformomis, taip pat glaudžiai bendradarbiaudami su Lietuvos banku, jo žinioje esančiomis monetarinės politikos priemonėmis aktyviai imsime ekonomikos perkaitimo (ypač atskirų turto rūšių kainų „burbulų“) ir galimos recesijos (įveikus dabartinę recesiją) prevencijos. Įgyvendindami šias priemones sieksime išlikti tarp mažiausiai apmokestinančių savo piliečius ES valstybių narių. Taip pat priešinsimės ES reguliuojamų mokesčių minimalių tarifų ir bazės plėtimui.

249. Įvesime nekilnojamojo turto mokestį gyventojams ir iš šio mokesčio pajamų sudarysime savarankišką finansinių išteklių šaltinį savivaldybėms.

250. Kaupsime stabilizavimo rezervą, pirmiausia iš privatizavimo sandorių, kol jo dydis užtikrins didelių momentinių skolinių įsipareigojimų (2012, 2013 ir 2016 metais po 1 mlrd. eurų) padengimą. Uždrausime naudoti stabilizavimo rezervo lėšas valstybės išlaidoms finansuoti, išskyrus priemones, užtikrinančias finansinio sektoriaus stabilumą, valstybės skolos dengimą ar refinansavimą.

251. Administruodami mokesčius, pagrindinį dėmesį sutelksime į sisteminių problemų sprendimą (asmeninių poreikių tenkinimo įmonės sąskaita prevencija, tikrojo apmokestinamojo pelno nustatymą įmonių grupę ar holdingą sudarančiuose ūkio subjektuose, šešėlinio verslo mažinimą ir pan.), teiksime visapusišką pagalbą mokesčių mokėtojams ir skatinsime juos sąžiningai mokėti mokesčius. Sieksime, kad mokesčių administratoriai nepiktnaudžiautų mokestinių patikrinimų terminais ir turto arešto teise.

Mokesčių mokėtojų lėšų panaudojimo efektyvumo didinimas

252. Pertvarkysime strateginio planavimo ir biudžetų sudarymo sistemą, pirmiausia pakeisdami esamą ydingą praktiką, kai strateginiai valstybės institucijų veiklos planai svarstomi Vyriausybės Strateginiame komitete jau po biudžetų patvirtinimo Seime. Nustatysime, kad strateginiai planai būtų svarstomi tokia seka: Vyriausybės prioritetai – maksimalūs asignavimai – institucijų strateginiai planai – poveikio analizė (Finansų ministerija) – strateginis įvertinimas (Vyriausybės Strateginis komitetas) – pakoreguotas institucijos strateginis planas – Vyriausybė – Seimas. Strateginio veiklos plano vertinimo kriterijai bus kiekybiškai ar kokybiškai išmatuojami ir orientuoti į konkrečius rezultatus, bus įdiegta jų stebėsenos ir korekcinų veiksmų sistema. Sukursime iš biudžeto finansuojamų programų tikslų pasiekimo vertinimo sistemą. Šiuo vertinimu bus remiamasi

skatinant institucijų vadovus ir darbuotojus, taip pat svarstant programų tęstinumo klausimą.

253. Nuosekliai pereisime prie realaus trimečio biudžeto sudarymo, maksimalius asignavimus trejiems metams keisime tik reikšmingai pasikeitus makroekonomikos prognozėms. Optimizuosime asignavimų valdytojų ir sudaromų programų skaičių. Užtikrinsime biudžetų sudarymo proceso viešumą ir skaidrumą, sudarydami sąlygas kiekvienam mokesčių mokėtojui pateikti savo nuomonę.

254. Parengsime išlaidų ir naudos analizės metodiką ir ją taikysime visiems stambesniems už mokesčių mokėtojų lėšas realizuojamiems projektams.

255. Valstybės investicijų programą sudarysime pagal Vyriausybės prioritetus, pirmiausia sutelkdami lėšas, tiesioginių užsienio investicijų pritraukimui sąlygas sudarančios infrastruktūros plėtrai, energijos taupymui, inovacijų skatinimui. Įdiegsime valstybės investicijų efektyvumo skaičiavimo ir pasiektų rezultatų vertinimo mechanizmą.

256. Užbaigsime valdžios sektoriaus apskaitos reformą. Pasieksime, kad reforma ne tik išskaidrintų viešuosius finansus, bet ir pasitarnautų valdžios sektoriaus efektyvumo didinimui (pirmiausia centralizuodami regioninių padalinių turinčių valstybės institucijų aptarnaujančius padalinius).

257. Centralizuosime valstybės turto (pirmiausia pastatų) valdymą, pamažu įdiegsime patalpų nuomos sistemą valstybės ir savivaldybių institucijoms.

258. Išplėtosime valdžios sektoriaus statistiką, sudarydami sąlygas gyventojams analizuoti ir vertinti viešųjų finansų panaudojimo efektyvumą.

259. Įdiegsime valstybės institucijų vidaus auditorių atestavimo sistemą, siekdami nuolat tobulinti jų įgūdžius.

260. Nustatysime valstybės institucijoms efektyvumo didinimo užduotis ne mažiau kaip 2 proc. per metus, t. y. kiekvienų metų biudžeto planavimą pradėsime atitinkama suma sumažindami asignavimus institucijų išlaidoms ir darbo užmokesčiui.

ES struktūrinės paramos valdymo ir kontrolės tobulinimas

261. Peržiūrėsime ES struktūrinės paramos panaudojimo prioritetus, kad jie maksimaliai atitiktų Vyriausybės programos prioritetus.

262. Atliksime ES struktūrinės paramos valdymo sistemos analizę ir priimsime sprendimus, kurie padarytų ją skaidresnę ir efektyvesnę. Pasinaudosime kitų ES valstybių narių geriausia praktika šiuo klausimu.

263. Sukursime mokymo ir kvalifikacijos kėlimo programą, skirtą valstybės tarnautojų ir darbuotojų, administruojančių ES struktūrinę paramą, administraciniams gebėjimams stiprinti.

264. Išplėtosime ES struktūrinės paramos panaudojimo stebėsenos sistemą, įtrauksime gyventojus, bendruomenes į tikslingo ir efektyvaus paramos panaudojimo priežiūrą.

265. Baigsime ES Sanglaudos fondo 2000–2010 m. aplinkos apsaugos ir transporto projektus, panaudodami visas jiems skirtas ES lėšas, ir sėkmingai baigsime ES struktūrinių fondų lėšų, teikiamų pagal Lietuvos 2004–2006 m. Bendrąjį programavimo dokumentą, programą.

Finansinio sektoriaus tvarios plėtros užtikrinimas ir priežiūros stiprinimas

266. Kartu su Lietuvos banku ir konsultuodamiesi su užsienio ekspertais, sukursime finansinio sektoriaus krizių prevencijos ir valdymo sistemą.

267. Pertvarkysime pensijų ir investicinių fondų priežiūrą ir reikalavimus fondų valdytojams, pirmiausia susiedami jų atlygį su fondų veiklos rezultatais, sugriežtindami informacijos atskleidimo investuotojams taisyklės ir nustatydami rizikos valdymo kriterijus.

268. Sujungsime finansinio sektoriaus priežiūros institucijas ir nustatysime, kad jos išlaikomos iš rinkos dalyvių įmokų.

269. Parengsime naują privalomųjų draudimų koncepciją.

Struktūrinių reformų sveikatos apsaugos, švietimo, aukštojo mokslo, socialinės apsaugos, valstybės valdymo srityse skatinimas

270. Atliksime išsamią valstybės ir savivaldybių teikiamų paslaugų analizę ir jų teikimo ilgalaikio finansavimo galimybes. Nesant galimybės šias paslaugas deramai finansuoti ilgalaikėje perspektyvoje, paslaugų teikimą privatuosime. Laisvas lėšas panaudosime valstybės skolos arba mokesčių mažinimui (jei tai nepakenks makroekonomikos stabilumui).

271. Išplėsimė Viešojo ir privataus sektorių partnerystę sukurdami jai teisingas, institucines ir administracines sąlygas bei korupcijos prevencijos mechanizmą.

272. Sukursime struktūrinių reformų, taupančių mokesčių mokėtojų lėšas, skatinimo sistemą, laikydami principo, kad dalis sutaupyto lėšų skiriama reformuotos institucijos ar sektoriaus poreikiams tenkinti.

X. VERSLAS, INOVACIJOS, INVESTICIJOS

273. Valstybės ekonomikos plėtros planavimas yra integrali bendro strateginio planavimo dalis, todėl siekdami kryptingo ekonomikos vystymosi ir tikslingos valstybės paramos galimose ekonomikos proveržio kryptyse stiprinsime ir gerinsime valstybės strateginį planavimą ir valdymą.

274. Sieksime esminio persilaužimo pritraukiant investicijas į šalies ūkį, kaip aiškius prioritetus skirdami investicijas į šias ūkio sritis:

- turinčias globalų ir ilgalaikį augimo potencialą;
- inovatyvias ir kuriančias didelę pridėtinę vertę;
- skatinančias techninę ir technologinę pažangą.

275. Tik žiniomis grįsta ekonomika gali garantuoti šalies ūkio konkurencingumą ir dinamišką plėtrą. Skatinsime Lietuvoje žinių visuomenės plėtrą ir žinių ekonomikos branduolius – klasterius – kaip inovatyvios ekonomikos pamatą.

276. Sieksime esminio proveržio elektroninės valdžios srityje. Sukurtos elektroninės valdžios paslaugos internete bei institucijų veiklos efektyvumo rodiklių stebėjimo sistema leis padaryti institucijų darbą skaidresnį ir pamatuojamą.

277. Visokeriopai remsime ir skatinsime ekonomiškai našų, vidaus ir užsienio rinkose konkurencingą, inovacijomis bei informacinių technologijų naudojimu grindžiamą smulkiojo ir vidutinio verslo sektorių.

278. Kurdami fundamentalias sąlygas inovatyviems ir moderniems verslo sprendimams atsirasti, sieksime gerinti bendrą verslo aplinką, mažinti administracinę ir reguliacinę verslo našta, iš naujo apsvaistinti nebūtinus ir sudėtingus reguliavimus, kad išlaisvintume verslo kūrybinį ir inovacijų potencialą.

279. Remsime ir koordinuosime pastangas kurti šiuolaikinę, atitinkančią pasaulio ir Europos kokybinius reikalavimus turizmo infrastruktūrą, leidžiančią kurti ir pateikti į tarptautinę turizmo rinką kokybiškus, konkurencingus turizmo produktus, užtikrinančius nuolatinį vietinių ir atvykstančių turistų srautų didėjimą, priartindami turizmo dalį Lietuvos ekonomikoje prie turizmo dalies bendrajame vidaus produkte ES vidurkio.

280. Siekdami užtikrinti darbo turėjimą, vykdysime aktyvią darbo rinkos politiką. Aiškus prioritetas yra darbo jėgos mobilumas, pritraukiant į darbo rinką kuo daugiau žmonių, kartu gerinant darbuotojų gebėjimus prisitaikyti prie struktūrinių pokyčių ir suteikiant reikiamą ir adekvačią socialinę apsaugą.

Bendras strateginis planavimas

281. Atnaujinsime Nacionalinį susitarimą – 2002 m. gruodžio mėn. patvirtintame Nacionaliniame susitarime buvo numatyta, kad jis turi būti persvarstomas kas ketverius metus. Minėtas Susitarimas numatytu laiku nebuvo atnaujintas, o jame numatytos kai kurios kryptys ir priemonės nebeatitinka šių dienų aktualijų.

Investicijos į didelę pridėtinę vertę kuriančius sektorius

282. Parengsime tarptautinių gamybinių ryšių skatinimo veiksmų planą, leidžiantį tiesioginių užsienio investicijų pagrindu spartinti perspektyvių, naujomis technologijomis besiremiančių šakų plėtrą. Vykdysime regioninės pramoninės specializacijos politiką (klasterizaciją), atitinkamai pertvarkydami jau įsteigtus pramonės parkus ir steigdami naujus.

283. Siekdami esminio persilaužimo investicijų, pirmiausia sukuriančių didesnę pridėtinę vertę, ir eksporto skatinimo srityje, pertvarkysime šiuo metu veikiančias ir viena kitos veiklą dubliuojančias struktūras – Lietuvos ekonominės plėtros agentūrą, Ūkio ministerijos Prekybos departamentą ir Užsienio reikalų ministerijos Eksporto ir investicijų skatinimo departamentą – Užsienio reikalų ir Ūkio ministerijų iniciatyva įkurdami dvi viešąsias įstaigas – Investicijų pritraukimo fondą (*Invest in Lithuania*) ir Eksporto tarybą:

- Investicijų pritraukimo fondo (*Invest in Lithuania*) pagrindinis uždavinys bus investuotojų paieška, reikiamos dokumentacijos ir infrastruktūros investuotojams parinkimas;

- Eksporto tarybos pagrindiniai uždaviniai – eksporto skatinimas ir naujų eksporto rinkų paieška.

284. Siekdami užtikrinti tarpinstitucinį koordinavimą pritraukiant tikslinius investuotojus į šalies ūkį, sukursime aktyvaus tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo teisinius mechanizmus ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo teisinę bazę (tiesioginėms

užsienio investicijoms svarbios reguliavimo sritys dabar dažnai patenka į skirtingų institucijų kompetencijų sritis).

285. ES struktūrinių fondų paramą koncentruosime į proveržio kryptis, ypač daug dėmesio skirdami pramonės parkų fizinės ir mokslinės infrastruktūros plėtrai, papildomai investuodami į darbo jėgos profesinio rengimo bei kvalifikacijos kėlimo sistemas šiuose regionuose (šiuo metu ES struktūrinių fondų lėšos dažnai naudojamos nereikšmingiems infrastruktūros projektams).

286. Skatinsime viešojo ir privataus kapitalo partnerystės projektus, užtikrindami efektyvesnę viešųjų funkcijų vykdymą, pritraukdami privačias investicijas į viešojo sektoriaus reguliavimui priskirtinas veiklos sritis.

287. Skatinsime vietinėje rinkoje pagamintų prekių ir sukurtų paslaugų vartojimą.

Mokslo ir inovacijų plėtra

288. Sukursime teisinę bazę, reglamentuojančią inovacijų plėtros sistemą Lietuvoje, aiškiai apibrėždami inovacijų politiką ir strategiją, numatydami dalyvaujančių institucijų tikslus, funkcijas ir atsakomybės sritis, ryšius tarp visos sistemos elementų, priemonių vykdymo priežiūrą, koordinavimą ir inovacijų plėtros paskatų sistemą.

289. Ūkio ministerijos bei Švietimo ir mokslo ministerijos bendru steigimu įkursime nuolatinę instituciją, kuri sujungs dabar egzistuojančias išblaškytas mokslo, technologijų ir inovacijų koordinavimo pastangas. Jai pavesime koordinuoti inovacijų strategijos įgyvendinimą, vykdyti koordinavimą tarp suinteresuotų institucijų, atlikti proceso dalyvių ir priemonių vykdymo priežiūrą, rinkti informaciją, susijusią su inovacijų plėtra, analizuoti ir operatyviai vertinti proceso pokyčius užtikrinat inovacijų plėtros stebėsenos (monitoringo) kokybę.

290. Remsime Nacionalinio susitarimo proveržio kryptyse numatytų aukštųjų technologijų sričių plėtrą, stengdamiesi pritraukti į šias kryptis kuo daugiau į inovacijas orientuotų tiesioginių užsienio investicijų. Prie didžiausių pasaulio technologinių parkų įkursime *Invest in Lithuania* atstovybes, kurių tikslas bus atvesti į Lietuvą pasaulines aukštųjų technologijų įmones, atsižvelgiant į Nacionaliniame susitarime numatytas proveržio kryptis.

291. Skatinsime ir bendrai finansuosime Lietuvos įmonių investicijas į mokslinę, eksperimentinę ir inovacinę veiklą. Koordinuosime valstybės teikiamą finansinę paramą inovacijoms versle. Naudosime ir plėsimė UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ –

INVEGA – priemonės (garantijas, palūkanų kompensavimą), įdiegsime inovacijų čekių sistemą, įsteigsime rizikos kapitalo fondą, teikiantį inovatyvioms įmonėms mikrokreditus bei rizikos kapitalą.

292. Kryptingai naudosime ES paramos (Europos Sąjungos 7-oji bendroji programa, EUREKA programa, COST programa) lėšas. Supaprastinsime ES struktūrinių fondų finansuojamų projektų administravimą įdiegdami elektroninę administravimo sistemą.

293. Remsime ir visapusiškai skatinsime Lietuvoje veikiančias aukštųjų technologijų įmones, sudarysime joms palankias sąlygas plėtoti mokslinius tyrimus ir kiek įmanoma sparčiau plėsti veiklos apimtį (tikslingai skirdami ES lėšas mokslinei ir tiriamajai veiklai, lengvindami priėjimą prie rizikos kapitalo, investuodami į *start-up* ir *spin-off* įmones).

294. Sukursime finansavimo mechanizmą verslo inicijuojamiems investiciniams moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, infrastruktūros kūrimo, technologinių inovacijų diegimo, pažangių valdymo metodų ir vadybos sistemų diegimo projektams įgyvendinti. Sukursime finansavimo mechanizmą fiziniams ir juridiniams asmenims, siekiantiems užpatentuoti savo išradimus tarptautiniu mastu.

295. Apibrėšime bendrą mokslo ir technologijų parkų veiklos politiką ir strategiją. Įkursime mokslo ir technologijų parkus vienijančią instituciją ar organizaciją, galinčią sutelkti juos bendrai, kryptingai ir šalies ekonomikai naudingai veiklai.

296. Ugdysime bendrą inovacijoms palankią kultūrą, skatinsime kūrybiškumą, remdami ūkio subjektų investicijas į inovacijas bei technologijas, didinančias technologijų konkurencingumą ir skatinančias darbo našumo augimą.

297. Sustiprinsime valstybinę pramoninės nuosavybės objektų (išradimų, dizaino, prekių ir paslaugų ženklų ir puslaidininkinių gaminių topografijos) apsaugos įteisinimą Lietuvoje.

Smulkusis ir vidutinis verslas

298. Atliksime visų smulkųjų ir vidutinį verslą, inovacijas skatinančių institucijų – verslo informacijos centrų, turizmo ir verslo informacijos centrų, verslo inovacijų centrų, verslo inkubatorių, mokslo ir technologijų parkų ir kt. – išlaidų ir naudos analizę, optimizuosime jų veiklą pereidami prie paslaugos pirkimo–pardavimo (kontraktinio finansavimo) sutartimis apibrėžiamo finansavimo modelio.

299. Palengvinsime smulkiajam ir vidutiniam verslui sąlygas gauti finansavimą. Ieškosime papildomų finansinių išteklių smulkiojo ir vidutinio verslo plėtrai bendrai finansuoti (europinės ir tarptautinės finansų institucijos kaip EIB (*European Investment Bank*), NIB (*Nordic Investment Bank*), CEB (*Council of Europe Development Bank*)).

300. Užtikrinsime sąžiningos konkurencijos sąlygas smulkiojo ir vidutinio verslo plėtrai (monopolijų auditas).

301. Stiprinsime bendrą visuomenės verslumo kultūrą, skatinsime įmonių kūrimąsi ir lengvinsime priėjimą prie rizikos kapitalo ir mikrokreditų.

302. Sudarysime sąlygas, skatinančias didelių bei smulkiųjų ir vidutinių įmonių bendradarbiavimą, smulkiųjų ir vidutinių įmonių tarpusavio kooperaciją.

303. Mažinsime administracinę naštą verslui, viešosios politikos priemonės derinsime su smulkiojo ir vidutinio verslo poreikiais. Įstatymu įtvirtinsime gero reguliavimo principus – proporcingumą, atskaitingumą, nuoseklumą, skaidrumą, tikslingumą.

304. Atkursime „Verslo saulėtekio“ iniciatyvą, sukurdami sistemines prielaidas verslo ir valstybės institucijų bendradarbiavimui, identifikuodami ir pašalindami opiausias verslui reguliavimo ir biurokratizmo problemas.

305. Įpareigosime licencijas išduodančias ir licencijavimo politiką atskirose srityse formuojančias institucijas per 3 mėnesius pateikti licencijavimo būtinumo pagrindimą ir įrodymus, kad esama licencijavimo tvarka neriboja konkurencijos, taip pat kad siekiamo rezultato neįmanoma pasiekti mažiau suvaržančiu būdu.

306. Atsižvelgsime į svarbiausių tarptautinių konkurencingumą ir verslo sąlygas vertinančių tyrimų duomenis (kaip kad *Doing Business*) ir per 1 metus pagerinsime sąlygas prasčiausiai vertinamose srityse (darbo santykiai, verslo pradžia). Įmonių registravimą perkelsime į elektroninę erdvę, pasinaudodami Airijos patirtimi (CORE sistema).

307. Vienaime šaltinyje viešai skelbsime visų verslui aktualių rengiamų teisės aktų sąrašą, turinį, rengėjus, kad suinteresuotos pusės gautų informaciją apie pagrindines nuostatas ir terminus, sudarysime galimybę pateikti savo siūlymus ir pataisas.

Viešieji pirkimai

308. Remiantis viešųjų pirkimų procedūromis, Lietuvoje per metus įvykdoma pirkimų už beveik 13 mlrd. litų. Imsimės ryžtingų priemonių siekdami, kad viešieji

pirkimai vyktų efektyviau bei skaidriau. Optimizuosime viešojo ir privataus sektorių išteklius, skiriamus viešųjų pirkimų procedūroms atlikti.

309. Nedelsdami įgyvendinsime viešųjų pirkimų informacijos sklaidos priemones. Viešųjų pirkimų informacija ir svarbūs procedūrų eigos aspektai bus prieinami viešam stebėjimui ir analizei, užtikrins, kad bendroje centralizuotoje informacinėje sistemoje:

- viešųjų pirkimų konkursų medžiaga būtų laisvai prieinama internete, vienu adresu;

- viešųjų pirkimų konkurso medžiaga būtų nemokama;

- būtų viešai skelbiama apie tai, kiek dalyvių padavė siūlymus;

- būtų skelbiama preliminari tiekėjų eilė, jų pasiūlymų kainos, techniniai balai ar kita vertinimo informacija;

- būtų viešai skelbiama informacija, susijusi su sutarties užbaigimu ir galutine sutarties įvykdymo kaina (ši informacija anksčiau buvo skelbiama, tačiau pagal 2005 m. gruodžio 22 d. naująją Viešųjų pirkimų įstatymo redakciją tai buvo panaikinta);

- visa informacija bus skelbiama aiškiai suprantama ir struktūrizuota forma, kur visa vienos pirkimo procedūros eiga bus lengvai prieinama ir suprantama.

310. Lietuvoje veikia viešųjų pirkimų informacinė sistema, leidžianti visą viešųjų pirkimų procedūros ciklą įgyvendinti elektroninėje terpėje. Įpareigosime perkančiąsias organizacijas šia sistema naudotis. Visų pirma užtikrinsime, kad perkančiosioms organizacijoms, pateikusioms šiai sistemai elektroninę informaciją, nereikėtų pildyti atitinkamų viešųjų pirkimų popierinių dokumentų bei statistinių formų.

311. Sieksime spartaus aukcionų pritaikymo galutinei pasiūlymo kainai nustatyti. Visų pirkimų, kurių vertė viršija nustatytą ribą (pradiniame etape tai bus 300 tūkst. litų), galutinė kaina bus nustatoma tik atgalinio aukciono būdu. Perkančioji organizacija, neturinti galimybės taikyti aukciono praktikos konkrečiam pirkimui, raštu ir motyvuotai turės paaiškinti nesuderinamumo kriterijus bei motyvus.

312. Siekdami lankstesnės, į pokyčius jautriau reaguojančios, gerąsias praktikas intensyviai diegiančios viešųjų pirkimų struktūros Lietuvoje, atliksime šias struktūrines reformas:

- Viešųjų pirkimų tarnybą prie Vyriausybės reorganizuosime į Viešųjų pirkimų tarnybą prie Ūkio ministerijos. Viešųjų pirkimų tarnybai pavesime rengti viešųjų pirkimų vykdymo metodikas, konsultuoti perkančiąsias organizacijas viešųjų pirkimų procedūrų bei procesų klausimais (atlikti mokymo ir geriausios praktikos rengimo funkcijas), taip pat vykdyti prevencijos ir kontrolės funkcijas (viešųjų pirkimų sąlygų kontrolė). Siekdami

paspartinti sistemos plėtrą, Viešųjų pirkimų tarnybai pavesime deleguoti į perkančiąją organizaciją viešųjų pirkimų specialistus, padėsiančius atlikti viešąjį pirkimą elektroninėje erdvėje;

– siekdami sukurti lanksčią organizaciją viešųjų pirkimų efektyvesniam vykdymui, sukursime atskirą įmonę – Centrinę pirkimų organizaciją (jos akcininkai bus Vyriausybė ir savivaldybės), perimsiančią dabar veikiančios VšĮ Centrinės projektų valdymų agentūros Centrinės pirkimų organizacijos dalį. Šios įmonės finansavimas bus užtikrinamas per mokestį, kurį ji gaus atlikdama centralizuotus pirkimus. Perduosime Centrinei pirkimų organizacijai šiuo metu Viešųjų pirkimų tarnybos prižiūrimą elektroninę viešųjų pirkimų sistemą. Centrinė pirkimų organizacija skatins perkančiąsias organizacijas naudotis elektronine pirkimų sistema ir centralizuotais pirkimais.

XI. DARBO RINKA IR UŽIMTUMAS

Darbas yra pagrindinis suaugusio asmens užsiėmimas – darbu žmogus išreiškia save, per jį atranda gyvenimo prasmę, dirbdamas aprūpina save ir artimuosius būtinomis lėšomis. Užimtumas užtikrina šeimos socialinę gerovę, visavertį gyvenimą ir socialinę apsaugą.

Globalizacija, konkurencija, darbo jėgos emigracija, ypač aukštos kvalifikacijos specialistų, tapo grėsmingu ekonomikos plėtros stabdžiu, todėl dėsime ryžtingas pastangas pertvarkydami darbo rinkos ir su ja susijusias institucijas, kad tai užtikrintų sėkmingą ekonomikos plėtrą ir augimą visų šalies gyventojų gerovei.

Kadangi užimtumas yra glaudžiai susijęs su šalies ekonomikos poreikiais, sieksime sudaryti palankias sąlygas darbo našumo ir produktyvumo didinimui, daugiau, geresnių ir saugesnių darbo vietų steigimui, emigracijos mažinimui. Šiuos siekius realizuosime įgyvendindami šias priemones:

313. Modernizuosime darbo santykių reglamentavimą, didinsime jų lankstumą, kad jie atitiktų šių dienų ekonomikos vystymosi poreikius, tačiau nebloginant darbo sąlygų. Darbo sąlygų gerinimas yra esminė prielaida mažinant nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių susirgimų skaičių.

314. Stiprinsime visų lygių socialinį ekonominį dialogą tarp darbuotojų, darbdavių ir visuomenės, kad būtų įgyvendintos esminės darbo santykių ir darbo rinkos reformos, taikant pažangiausias *flexsecurity* (saugaus lankstumo) principus. Tuo tikslu reformuosime Trišalę tarybą, įtraukdami į jos veiklą nevyriausybinės organizacijas ir paversdami ją

Ekonominių ir socialinių reikalų taryba, kuri galėtų parengti Nacionalinį susitarimą dėl šalies ekonomikos modernizavimo.

315. Apibrėšime bendrus strateginius darbo rinkos politikos įgyvenimo tikslus. Decentralizuosime darbo rinkos politikos formavimą ir diegimą, perduodami darbo rinkos politikos diegimą regionams.

316. Skatinsime socialinių partnerių (verslo asociacijų, profsąjungų, savivaldybių, mokymo įstaigų) bendradarbiavimą regionuose. Įtrauksime socialinius partnerius į regioninės darbo rinkos politikos įgyvenimo procesą. Skatinsime keitimąsi informacija, siekdami užtikrinti darbo jėgos pasiūlos atitiktį paklausai.

317. Parengsime ir įgyvendinsime darbo jėgos mobilumo skatinimo programą. Pagalbą įsidarbinant grįšime individualiais vietinės rinkos poreikiais. Apibrėšime asmenų, netekusių darbo, grąžinimo į darbą sistemą. (Pvz., Danijoje sukurta sistema, susidedanti iš dviejų etapų – antrame etape dedamos ypatingos pastangos siekiant įdarbinti asmenį; sukuriant individualų veiksmų planą.)

318. Pertvarkysime Lietuvos darbo biržos ir teritorinių darbo biržų sistemą, užtikrindami regionų aprūpinimą kvalifikuota darbo jėga, įtraukdami į darbo rinką ekonomiškai neaktyvius šalies gyventojus. Skatinsime teritorinį darbo jėgos mobilumą. Daug dėmesio skirsime socialinės rizikos grupėms sklandžiai integruotis į atvirą darbo rinką. Vietos bendruomenės bus plačiau įtrauktos į viešųjų darbų organizavimą.

319. Sudarysime ekonomines paskatas darbdaviams, kad jų darbuotojai nuolat tobulintų kvalifikaciją, o tai padėtų jiems greičiau prisitaikyti prie kintančių ekonominių sąlygų.

320. Sukursime naują darbo jėgos mokymo ir kvalifikacijos kėlimo sistemą. Reorganizuosime valstybės finansuojamo mokymo sistemą, siekdami kelti visų darbo rinkos dalyvių kvalifikaciją (pvz., Danijoje valstybės finansuojami bedarbiai mokymuose sudaro tik vieną ketvirtadalį visų dalyvių). Toliau investuosime į bendruosius gebėjimus, būtinus šiuolaikinėje informacinėje visuomenėje (verslumas, kompiuterinis raštingumas, iniciatyva, bendravimas). Skatinsime suaugusiųjų tęstinį profesinį mokymą, atsižvelgdami į rinkos poreikius kvalifikacijai (palyginti su ES, Lietuvoje suaugusiųjų dalyvavimas suaugusiųjų mokymo ir švietimo programose yra labai menkas).

321. Reorganizuosime profesinio ir suaugusiųjų tęstinio mokymo infrastruktūrą taip, kad ji užtikrintų šalies ūkio poreikius trumpalaikėje ir ilgalaikėje perspektyvoje, apsirūpinant kvalifikuota darbo jėga.

322. Reglamentuosime ir skatinsime lanksčių darbo organizavimo formų taikymą (kaip kad darbas ne visą darbo dieną, terminuotas darbas, nuotolinis darbas ir pan.). Palyginti su ES, Lietuvoje tik labai nedidelė dalis darbuotojų dirba ne visą darbo laiką.

323. Skatinsime naujų darbo vietų kūrimą. Ypatinę dėmesį skirsime smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių kūrimui ir plėtrai (viena iš sėkmingo Danijos *flexsecurity* modelių sąlygų – santykinai didelis mažų ir vidutinių įmonių skaičius ūkyje). Derinsime regioninės darbo rinkos politikos formavimą su regiono ekonomikos vystymo planais.

324. Parengsime priemones, užtikrinančias kiek įmanoma efektyvesnę migracijos ir emigracijos procesų valdymą bei didesnės dalies emigravusių šalies gyventojų susigrąžinimą.

325. Sudarysime ekonomines paskatas vyresnio amžiaus gyventojams ilgiau likti darbo rinkoje – tai mažintų darbo jėgos paklausą iš trečiųjų šalių.

326. Skatinsime ir įgyvendinsime jaunimo verslumo programas, sudarančias prielaidas užsiimti individualia veikla bei didinančias aktyvios ir socialiai atsakingos visuomenės dalies augimą.

327. Tolygiai plėtosime ir vystysime ikimokyklinio ugdymo įstaigų bei socialinių nestacionarių paslaugų tinklą, sudarydami palankias sąlygas tėvams derinti darbą ir vaikų priežiūrą.

328. Nuosekliai įgyvendinsime priemones, garantuojančias nediskriminuojančius darbo santykius darbo rinkoje dėl senatvės, negalios, lyties, tėvystės ar motinystės pareigų bei kitų svarbių priežasčių.

XII. ENERGETIKA

Energetikos politikos strateginės kryptys

329. Energetikos srityje ryžtingai sieksime užtikrinti šalies energetinį saugumą, t. y. tvarų ir nenutrūkstamą energijos tiekimą vartotojui prieinamomis kainomis.

330. Sistemingai įgyvendinsime Nacionalinėje energetikos strategijoje (NES) nustatytą ilgalaikį strateginį tikslą – kompleksiskai integruoti Lietuvos energetikos sektorius į Europos Sąjungos energetikos sistemas ir Europos rinką, maksimaliai sumažinti Lietuvos energetinę priklausomybę nuo monopolinio iškastinių energijos išteklių tiekėjo.

331. Siekdami ilgalaikio strateginio tikslo, įgyvendinsime NES numatytas priemones šiomis prioritetinėmis strateginėmis kryptimis:

- energijos taupymo ir efektyvumo didinimo;
- maksimaliai įmanomo, ekonomiškai pagrįstų vietinių ir atsinaujinančių pirminės energijos šaltinių panaudojimo;
- elektros ir dujų tinklų sujungimo su ES tinklais bei dalyvavimo ES energijos rinkose.

Vyriausybė taip pat sieks, kad būtų įgyvendintas naftotiekio Odesa–Brodai–Plockas–Gdanskas projektas su galima jo atšaka į Mažeikius.

332. Aktyviai dalyvausime Europos Sąjungos energijos politikos plėtros procese, inicijuodami ir remdami ES sprendimus, remiančius energetinį solidarumą, skirtus diversifikuoti energijos tiekimo ES šaltinius bei tranzito trasas, skaidyti vertikaliai integruotas monopolijas, atskirti energijos gavybos ar gamybos, perdavimo ir paskirstymo grandis ir sukurti konkurencingą ES energijos rinką.

333. Dalyvaudami ES energetikos strategijos peržiūros ir naujos energetikos politikos formavimo procese, sieksime bendros konkurencingos ES vidaus energijos rinkos sukūrimo ir stiprios bendros išorės energetikos politikos vykdymo.

334. Dėsime visas pastangas regioninei Baltijos šalių energijos rinkai sukurti ir jai sujungti tiek su Šiaurės šalių, tiek su Vidurio ir Vakarų Europos rinkomis.

335. Įvertinsime valstybės dalyvavimą energetinių objektų valdyje valstybei priklausančios nuosavybės (akcijų) pagrindu, išlaikydami valstybės nuosavybę, būtiną energetiniam saugumui užtikrinti.

Energijos taupymas ir efektyvumo didinimas

336. Energijos taupymas bus vienas iš Vyriausybės energetikos politikos prioritetų. Sieksime Europos Komisijos finansinės paramos, kad daugiabučių namų modernizavimas taptų masiškas ir per metus būtų atnaujinama apie 2 000 daugiabučių pastatų, tarp jų – 100 mokyklų ir 100 ikimokyklinių įstaigų.

337. Nustatysime kuo paprastesnes namų renovavimo projektų parengimo ir derinimo procedūras, veiksmingus finansinės paramos bei kreditavimo mechanizmus.

338. Siekdami sumažinti energijos vartojimą, pagal atskiras pastatų grupes nustatysime energijos suvartojimo normas ir už virš normos vartojamą energiją

vartotojams taikysime padidintus tarifus. Padidintų tarifų skirtumą nukreipsime būsto renovavimui.

339. Parengsime teisės aktų normas, nustatančias reikalavimus, keliamus pasyviai energiją vartojantiems pastatams ir artimiausiu laikotarpiu, pasitelkus užsienio ekspertus, sieksime įgyvendinti tokius demonstracinius projektus. Sieksime, kad ateityje valstybės ar savivaldybės lėšomis finansuojami naujos statybos pastatai atitiktų pasyvų energijos vartojimą atitinkančius pastatų reikalavimus, o ateityje tokius ar nedidelio energijos vartojimo reikalavimus atitiktų ir valstybės ar savivaldybės lėšomis modernizuojami pastatai.

Atsinaujinančių ir vietinių energijos šaltinių plėtra

340. Antrasis Vyriausybės energetikos politikos prioritetas – kuo platesnis ir spartesnis atsinaujinančių bei vietinių šilumos ir elektros energijos gamybos šaltinių panaudojimas mažinant importuojamų dujų ir naftos produktų vartojimą.

341. Vykdsime miestų šilumos ūkio diversifikavimo programą, kurios įgyvendinimas užtikrins pusės miestams tiekiamos šilumos ir elektros kogeneravimą iš biokuro, dujų naudojimo lyginamąją dalį šiluminėse jėgainėse sumažinant nuo dabartinių 80 proc. iki 40 proc.

342. Skatinsime ir remsime visų rūšių biokuro (medienos atliekų, šiaudų, biomasės, organinių atliekų) ekologišką naudojimą šiluminėse elektrinėse, atitinkamai remdami visų rūšių kuro logistikos sistemų plėtrą.

343. Pašalinsime visas nuo mūsų priklausančias kliūtis vėjo energijos parkų statybai, ypač Baltijos jūroje ir pajūrio regione, sudarysime vienodai palankias, kaip ir bet kurio kito tipo elektrinėms, sąlygas įsijungti į elektros energijos generavimo ir perdavimo sistemą, dalyvauti energijos rinkoje konkurencijos sąlygomis.

Lietuvos energetikos sistemų integravimas į ES sistemas

344. Trečiasis Vyriausybės energetikos politikos prioritetas – Lietuvos energetikos sistemų integravimas į Europos energetikos sistemas ir rinkas. Sieksime, kad kartu su Europos Komisija ir Baltijos jūros regiono ES valstybėmis narėmis būtų parengtas ir su Europos Komisijos parama įgyvendintas specialus Baltijos šalių energetikos integravimo į ES energetikos rinką veiksmų planas.

345. Lietuvos ir kitų Baltijos šalių elektros perdavimo sistemų prijungimą sinchroniniam darbui prie UCTE (Europos elektros perdavimo koordinavimo sąjungos), atpalaiduojant jas nuo Rusijos sistemos valdymo ir sinchroninio darbo su ja, laikome būtina Lietuvos elektros energetikos nepriklausomybės ir visavertės integracijos į Europos elektros erdvę sąlyga ir svarbiu strateginiu uždaviniu.

346. Vadovaujamės nuostata, kad jungtis tarp Lietuvos ir Lenkijos elektros perdavimo tinklų turi ne tik tarnauti energijos mainams, bet ir sudaryti sąlygas Lietuvos bei Baltijos šalių elektros perdavimo sistemų prisijungimui sinchroniškai dirbti su UCTE sistema. Todėl tiek naujų energijos generavimo pajėgumų (taip pat ir naujos atominės elektrinės), tiek minėtos jungties statyba bei Lenkijos ir Lietuvos perdavimo tinklų sustiprinimas bus atliekami kompleksiskai siekiant visa apimančio tikslo – sinchroninio darbo su UCTE sistema 2015 m., t. y. anksčiau, negu savo veiklą pradės nauja atominė elektrinė.

347. Sieksime sukurti bendrą Baltijos šalių elektros energijos rinką, sudarysiančią sąlygas laisvai prekybai elektra. Veiksmingos ir skaidrios rinkos taisyklės skatins prekybą, sudarys sąlygas efektyviam elektros jungties su Šiaurės šalių rinka (*Nord Pool*) panaudojimui ir prisidės prie energetinio saugumo užtikrinimo.

348. Dėsime visas pastangas, kad kuo sparčiau būtų įgyvendintas elektros jungties tarp Lietuvos ir Švedijos projektas. Sudarysime sąlygas pasinaudoti šia jungtimi visiems Baltijos šalių elektros rinkos dalyviams.

349. Sieksime įgyvendinti Lietuvos ir Lenkijos dujų tinklų jungties projektą, kuris atvertų alternatyvaus aprūpinimo dujomis iš Europos tinklų galimybes ir esmingai padidintų Lietuvos energetinį saugumą.

350. Plėtosime suskystintų gamtinių dujų terminalo projektą, užtikrindami skaidrų galimų projekto partnerių pasirinkimą ir dalyvavimą projekte geriausiai visuomenės bei valstybės interesus užtikrinančiomis sąlygomis.

351. Bendradarbiaudami su Europos Komisija ir Lenkijos Respublikos Vyriausybe, sieksime kuo greitesnio naftotiekio Odesa–Brodai–Plockas–Gdanskas projekto realizavimo su galima jo atšaka iki Mažeikių.

Branduolinė energetika

352. Dėsime visas pastangas užtikrinti energijos tiekimo saugumą uždarius Ignalinos atominę elektrinę (IAE), sieksime maksimaliai sušvelninti IAE uždarymo

padarinius. Tęsime pradėtą darbą dėl Lietuvos ir Europos Komisijos bendro veiksmų plano Lietuvos energetiniam saugumui užtikrinti parengimo ir patvirtinimo, sieksime spartaus jo įgyvendinimo.

353. Siekdami sumažinti Lietuvos energetikos priklausomybę nuo importuojamo iškastinio kuro (kurio poreikis po IAE uždarymo staiga išaugs) ir patenkinti didėjančius elektros energijos poreikius, tęsime naujos atominės elektrinės (NAE) projekto įgyvendinimą.

354. NAE reaktoriaus galios dydžio pasirinkimą laikydami ne tik techniniu, bet pirmiausia strateginiu nacionalinio saugumo klausimu, užtikrinsime, kad būtų parenkama Lietuvos ir kitų Baltijos šalių elektros perdavimo sistemoms optimali NAE blokų galia, atitinkanti Lietuvos elektros energetikos sistemos integracijos į UCTE sinchroniniam darbui sąlygas, o pagrindinė elektrinei reikalingų galios rezervų dalis būtų gaunama iš Europos Sąjungos valstybių.

355. Toliau plėtodami branduolinę energetiką Lietuvoje, nagrinėsime galimybę statyti ir naujos kartos mažo galingumo reaktorius (IRIS), kurių pramoninę gamybą artimiausiu metu planuoja pradėti Japonijos ir JAV firmos.

356. Taip pat užtikrinsime, kad visi NAE projekto dalyviai atitiktų europinės ir transatlantinės integracijos kriterijus, Lietuvos nacionalinio saugumo požiūriu įvertindami jų dalyvavimo NAE projekte ilgalaikius interesus, veiklos ir partnerystės patirtį ES ir NATO valstybėse bei potencialias galimybes realiai prisidėti prie tokios Lietuvos integracijos energetikos srityje.

Priemonės monopolinių energijos kainų šuoliams švelninti

357. Sieksime, kad Lietuvai būtų suteiktas papildomas apyvartinių taršos leidimų kiekis, kompensuojantis neigiamus IAE uždarymo padarinius, galiosiantis iki naujos atominės elektrinės darbo pradžios.

358. Šalinsime kliūtis decentralizuotai (paskirstytajai) elektros energijos gamybai, sudarydami konkurencines sąlygas smulkiuosius generavimo šaltinius įtraukti į elektros rinką.

359. Vadovaudamiesi tarptautine praktika, numatome teisės aktais nustatyti minimalius bazinius šiluminės ir elektros energijos supirkimo tarifus, nuo 2010 m. taikytinus visoms bet kurią kuro rūšį naudojančioms jėgainėms. Atsinaujinančius energijos šaltinius naudojančioms įmonėms bus numatyti skatinamieji tarifų priedai, o

neekonomiškoms jėgainėms (pvz., naudojančioms dujinį kūrą) būtini didesni (traktuojami kaip „neigiami“) priedai galės būti taikomi laikinai ir tik ribotai energijos kvotai, reikalingai bendrajam galios trūkumui padengti esamu laikotarpiu.

XIII. SUSISIEKIMAS IR KOMUNIKACIJOS

Pagrindiniai Vyriausybės tikslai susisiekimą ir komunikacijų srityse yra šie:

- siekiant ES valstybių senbuvių transporto paslaugų kokybės ir techninių parametru lygio, užtikrinti darnią Lietuvos transporto infrastruktūros plėtotę;
- atsižvelgiant, kad transportas generuoja dešimtadalį šalies BVP, taip pat yra tarp pirmaujančių sričių paslaugų eksporto srityje, toliau palaikyti ir stiprinti Lietuvos transporto sektoriaus konkurencingumą tiek Europos Sąjungos, tiek ir globaliose rinkose;
- įvertinant Lietuvos kaip tranzitinės valstybės geografinius ir geopolitinius privalumus, užtikrinti tranzito bei su juo susijusių papildomų pridėtinę vertę generuojančių paslaugų patrauklumą ir plėtotę;
- siekiant, kad susisiekimą infrastruktūros plėtotė ir technologinė pažanga teiktų naudą visuotinei šalies gerovei, sudaryti galimybes Lietuvos gyventojams ir ūkio subjektams gauti kokybiškas transporto, logistikos ir ryšių paslaugas;
- užtikrinti, kad Lietuvos transporto sistemos plėtra atitiktų svarbiausius ES transporto politikos prioritetus – aukšto lygio saugaus judrumo išlaikymą, socialinę ir ekonominę sanglaudą, aplinkos išsaugojimą užtikrinant energijos tiekimo saugumą, atvirumą naujovėms, ypač akcentuojant energijos vartojimo efektyvumą ir pažangaus transporto projektų įgyvendinimą.

Siekdami šių tikslų, pagrindinį dėmesį skirsime šioms prioritetinėms kryptims:

- kompleksinė šalies transporto sistemos plėtra;
- Lietuvos geležinkelių reforma;
- Lietuvos jūrų transporto plėtra;
- automobilių kelių plėtra;
- miestų transporto ir infrastruktūros plėtra;
- eismo saugumas;
- oro transporto plėtra;
- pašto paslaugų sektoriaus optimizavimas ir konkurencingumo didinimas.

Kompleksinė šalies transporto sistemos plėtra

360. Vykdydysime aktyvią transporto politiką siekdami, kad šalies transporto sektorius užimtų kuo platesnį transportavimo ir logistikos paslaugų segmentą globalioje (Europos–Azijos prekybos ašies) ir regioninėje (Baltijos jūros) rinkose.

361. Plėtosime bendradarbiavimą su pietinėje Baltijos jūros dalyje esančiomis valstybėmis, siekdami, kad būtų sukurti transporto ir logistikos paslaugų Rytų–Vakarų kryptimi tinklas ir infrastruktūra, kurie savo kokybiniais parametrais ir teikiamų paslaugų kokybe būtų konkurencingi šiaurinio Baltijos regiono uostams ir transporto mazgams, taip pat tranzitui sausumos transportu iš Rytų į Vakarus per pietines kaimynines šalis.

362. Aktyviai dalyvausime ES bendro krovinio intermodalinio transporto ir logistikos centrų tinklo sudarymo procese, skatindami inovacijas ir mokslinius tyrimus, plėtodami teisinę bazę bei infrastruktūrą ir siekdami, kad kiekviena transporto rūšis būtų optimaliai panaudojama, o drauge būtų pasiektas kuo didesnis skirtingų transporto rūšių sąveikos efektyvumas.

363. Užtikrinsime Lietuvos transporto sistemos integralumą su ES senbuvių šalių transporto sistemomis, plėtodami ir modernizuodami Lietuvos teritorijoje esančią Transeuropinio transporto tinklo (TEN) infrastruktūrą, efektyviai panaudodami ES bei tarptautinių finansinių institucijų paramą.

364. Plėtosime požiūrį į skirtingų transporto rūšių tranzitą per Lietuvą kaip į vientisą pridėtinę vertę sukuriantį procesą, šalindami „silpnąsias vietas“ (*bottlenecks*), trukdančias tranzito plėtrai. Šiuo tikslu atnaujinsime tranzito plėtos programą, atsižvelgdami į privataus ir valstybinio kapitalo įmonių poreikius.

365. Pašalinsime kliuvinius steigti ir plėtoti modernius intermodalinio transporto ir paskirstymo centrus (klasterius) šalia Vilniaus, Kauno, Klaipėdos (ateityje – Šiaulių, Panevėžio), netoli transeuropinio tinklo magistralių bei magistralinių geležinkelių linijų, kurie vienoje teritorinėje erdvėje sutelktų intermodalinio transporto, krovos, sandėliavimo, ekspedijavimo, logistikos, informacinių technologijų ir kitų verslo rūšių bei tyrimų paslaugas. Klasterių įkūrimo eiliškumas turėtų būti paremtas ekonominiais skaičiavimais, atsižvelgiant į transporto ir krovinių srautus, jų koncentraciją ir sąveiką automobilių kelių, geležinkelių, oro bei jūrų uostų sankirtose ir žemės paėmimo visuomenės poreikiams (klasteriams steigti) galimybes.

366. Sukursime teisinę bazę, leidžiančią skaidriai taikyti viešojo ir privataus kapitalo partnerystės modelį įgyvendinant susisiekimo infrastruktūrinius projektus.

367. Vadovaudamiesi susisiekimo sistemos bendrojo efektyvumo kriterijais ir viešojo intereso prioritetais, skatinsime konkurenciją tarp skirtingų transporto šakų, taip pat privačias iniciatyvas, sudarysime visiems subjektams lygias sąžiningos konkurencijos sąlygas, teisingai įvertinsime ir priskirsime kiekvienai transporto rūšiai išorines išlaidas, išgyvendinsime neskaidrių viešųjų pirkimų praktiką.

368. Sudarysime galimybę nedelsiant perimti visuomenės reikmėms žemę, reikalingą keliams tiesti ar rekonstruoti, kitiems infrastruktūros objektams statyti.

369. Įgyvendinsime bendro atsiskaitymo už naudojimąsi transporto paslaugomis sistemą, skatinsime asmeninių automobilių ir viešojo transporto naudojimo kombinavimą, ypač miestų centruose.

370. Iš esmės pertvarkysime transporto lengvatų sistemą, lengvatoms skiriamas biudžeto lėšas naudosime tik socialiai remtinoms gyventojų grupėms. Užtikrinsime, kad gyventojams būtų teikiamos kokybiškos ir reikiamos apimties viešojo transporto paslaugos, o nerentabilių „socialinių maršrutų“ vežėjams sukursime kompensavimo tvarką.

371. Didinsime valstybės įmonių ir įmonių, kuriose valstybės kapitalas sudaro daugiau kaip 51 proc., valdymo efektyvumą ir lankstumą, atsisakydami valdymo sprendimų dubliavimo ir vien formalaus valstybės tarnautojų dalyvavimo jų veikloje.

372. Plėtodami transporto sistemą, taikysime pažangius metodus bei priemones, visų pirma – transportavimo procesų modeliavimą. Tam tikslui plėtosime ryšius su mokslinių tyrimų institucijomis, stiprinsime jų tyrimų bazę.

373. Mažinsime aplinkos taršą transporto sektoriuje, skatindami transporto priemonių modernizavimą (atnaujinimą).

Lietuvos geležinkelių reforma

374. Sieksime ES paramos ir suinteresuotų šalių susitarimo, kad Lietuvos geležinkeliai būtų kiek įmanoma anksčiau sujungti su Europos Sąjungos valstybėmis narėmis europinio pločio vėže ir europinių standartų paslaugų tinklu.

375. Užbaigsime Lietuvos geležinkelių restruktūrizavimo ir liberalizavimo reformą pagal ES direktyvų reikalavimus, atsižvelgdami į ES valstybių narių patirtį ir Lietuvos ypatumus. Atskirsime geležinkelių infrastruktūros valdymą nuo komercijos, valstybės

institucijoms prisiimant finansinę atsakomybę už infrastruktūros ir keleivių vežimo plėtotę. Perduosime nepagrindinių geležinkelio verslų (kelių remonto stotys, riedmenų remonto įmonės ir kt.) valdymą privačiam kapitalui.

376. Sudarysime sąlygas privatiems vežėjams (keleivių ir krovinių) įsilieti į geležinkelių transporto rinką, jeigu jie atitinka Lietuvos ir ES teisės aktų reikalavimus, taip pat Lietuvos valstybės nacionalinio saugumo interesus, be išlygų taikydami ES direktyvos išimtį, suteikiančią Lietuvai teisę trečiųjų šalių tranzitinius vežimus geležinkeliu perduoti nacionaliniam vežėjui.

377. Sudarysime sąlygas savivaldybių institucijoms pirkti keleivių vežimo priemiestiniais geležinkelio maršrutais paslaugas iš valstybinių ir privačių įmonių.

Lietuvos jūrų transporto plėtra

378. Rengsime priemones nacionalinio Lietuvos jūrų transporto laivynui stiprinti, mažindami biurokratinę laivų registravimo, pažymų išdavimo ir pan. kliūtis. Plėšime Lietuvos saugios laivybos administracijos funkcijas, padarydami šią instituciją lankstesnę, neatsiejamą nuo bendrosios atsakomybės už nacionalinių laivybos verslo darbuotojų rengimą, kvalifikavimą, laivų registro tvarkymą ir pan.

379. Parengsime priemones, skatinančias Lietuvoje parengtus jūrininkus įdarbinti Lietuvos laivyne. Jeigu stigs darbuotojų nacionaliniam laivynui, įsteigsime Lietuvos tarptautinį laivų registrą ir sumažinsime suvaržymus laivuose įsidarbinti trečiųjų šalių piliečiams.

380. Modernizuosime ir plėtosime Klaipėdos valstybinio jūrų uosto infrastruktūrą, skirdami reikalingas investicijas uosto kanalui gilinti, krantinėms rekonstruoti, naujoms krantinėms statyti, geležinkelio ir uosto sąveikai gerinti.

381. Valstybės investicijas į Klaipėdos valstybinį jūrų uostą skirsime projektams, teikiantiems didžiausią naudą uosto veiklai, leidžiantiems pritraukti papildomus krovinių srautus ir susijusiems su konkrečių uoste veikiančių privačių krovos kompanijų įsipareigojimais užtikrinti įdėtą į infrastruktūrą valstybės investicijų rentabilumą.

382. Pritraukdami naujus krovinių srautus į Klaipėdos uostą ir įrengdami reikiamą infrastruktūrą, pasieksime, kad būtų panaudojama ne mažiau kaip 70 proc. uosto krovos galimybių.

383. Iš naujo apsvaustysime Klaipėdos valstybinio jūrų uosto valdymo modelį ir įtrauksime į uosto valdymą Klaipėdos miesto savivaldybės bei uoste veikiančių privačių įmonių atstovus.

384. Nustatysime aiškiai Klaipėdos valstybinio jūrų uosto ir AB „Lietuvos geležinkeliai“ atsakomybę bei funkcijas plėtojant ir modernizuojant privažiuojamųjų kelių į uosto terminalus tinklą.

385. Visapusiškai ištirsime ir įvertinsime modernaus giliauandeno jūrų uosto statybos galimybę.

386. Skatinsime trumpųjų nuotolių jūrų greitkelių plėtotę, jų krovinių potencialą išnaudodami Klaipėdos uostui bei šalies logistikos sistemai, sieksime pritraukti ir panaudoti ES teikiamą finansinę paramą.

Automobilių kelių plėtra

387. Išnagrinėsime galimybes privatizuoti kelių priežiūros ir eksploatacijos funkciją.

388. Keisdami degalų akcizo atskaitymo Kelių plėtos ir priežiūros programai dydžius pasieksime, kad šios programos finansavimas išliktų stabilus.

389. Iš naujo svarstydami 2009 m. Kelių priežiūros ir plėtos programą, ypatingą dėmesį skirsime esamai kelių būklei išlaikyti ir eismo saugumui gerinti.

390. Pasitelkę užsienio ekspertus, atliksime kelių tiesimo (statybos) ir rekonstrukcijos darbų kokybės įvertinimą, techninės priežiūros organizavimo auditą ir pagal tarptautinę nusistovėjusią praktiką vertinsime darbų apimčių bei sąmatų pagrįstumą.

Miestų transporto ir infrastruktūros plėtra

391. Teisiškai sureguliuosime miestų susisiekimo infrastruktūros projektų plėtos tvarką, numatysime privalomą transportavimo srautų prognozavimą ir jų modeliavimą bei poveikio aplinkai analizę, taip pat stambių gyventojų traukos centrų, kaip kad prekybos ir pramogų centrai, sporto kompleksai, plėtrą darniai derindami su susisiekimo infrastruktūros plėtra, prognozuodami ir įvertindami būsimus transporto srautus.

392. Prisidėsime sprendžiant didžiųjų miestų visuomeninio transporto problemas.

393. Užtikrinsime tarpusavyje darnią ir kryptingą miestų, rajonų ir visos šalies transporto sistemų plėtotę, sieksime, kad savivaldybių institucijų ilgalaikiai miestų ir rajonų transporto ir infrastruktūros plėtros planai atitiktų bendrą šalies transporto plėtotės kryptį.

Eismo saugumas

394. Pasiuksime eismo saugumo lygį, prilygstantį šioje srityje pirmaujančioms Europos šalims. Tuo tikslu parengsime veiksmingą ilgalaikę eismo saugumo programą, joje numatysime kompleksines priemones, pradedant saugaus eismo mokymu mokykloje ir baigiant eismo priežiūros institucijų sistemos esminėmis reformomis bei veiksmingu eismo kontrolės priemonių įdiegimu.

395. Spartinsime kelių infrastruktūros pertvarkymo ir plėtojimo projektų, susijusių su eismo saugui keliuose, įgyvendinimą, didžiausią dėmesį skirdami avaringiausiems ir didžiausio eismo intensyvumo keliams.

396. Nustatysime griežtesnę atsakomybę asmenims, dėl kurių veiksmų ar neveikimo įvyksta eismo nelaimės.

397. Sukursime informavimo apie eismo sąlygas ir nelaimės valstybinės reikšmės keliuose sistemą, panaudodami informacinių ryšių infrastruktūros galimybes.

398. Siekdami sklandesnio tarpvalstybinio kelių eismo saugumo užtikrinimo, dalyvausime ES elektroninių informacijos tinklų steigime, integruosime bendrąją pagalbos centro infrastruktūrą į bendrą Europos pagalbos informacinę sistemą (e. call).

Oro transporto plėtra

399. Parengsime oro transporto plėtros programą, kuri iš esmės padidins šios transporto rūšies indėlį į Lietuvos, kaip tranzitinės valstybės, svarbą regione.

400. Optimizuosime valstybinių oro uostų, Civilinės aviacijos administracijos, oro navigacijos struktūrą, siekdami išplėtoti konkurencingą regioninį tranzitinį oro uostą.

401. Sujungdami oro uostus reguliariomis autobusų ir geležinkelio linijomis, integruosime juos į miestų transporto sistemos tinklą.

Pašto paslaugų sektoriaus optimizavimas ir konkurencingumo didinimas

402. Parengsime pašto plėtros iki 2013 m. programą.

403. Iš naujo apsvaistysime pašto paslaugų teisinę bazę ir parengsime deramą pašto ir siuntinių rinkos reguliavimo sistemos modelį.

404. Išplėtosime finansinių paslaugų teikimą pašto infrastruktūros bazėje.

405. Užtikrinsime, kad pašto klientams (tiek Lietuvos, tiek visos ES mastu) būtų teikiamos kokybiškos nenutrūkstamos universaliosios pašto paslaugos, nuosekliai stiprinsime konkurenciją pašto rinkose, siekdami gerinti pašto paslaugų veiksmingumą, kokybę ir pasirinkimą.

406. Užtikrinsime, kad Lietuvos paštas taptų integralia ES pašto sistemos dalimi, o teikiamų paslaugų vartotojiškos savybės būtų analogiškos kitų ES valstybių narių pašto paslaugų vartotojiškoms savybėms.

XIV. LIETUVOS KAIMO PLĖTRA

Lietuvos kaime vyksta esminiai socialiniai ir kultūriniai pokyčiai. Šalia tradicinio žemės ūkio, aprūpinančio visuomenę sveiku maistu, vis svarbesni tampa ir kiti žemės ir ne žemės ūkio verslai bei paslaugos. Kartu stiprėja iššūkiai šalies kaimui prisitaikyti prie globalizacijos sąlygomis stiprėjančios konkurencijos, didėjančių maisto saugos ir kokybės reikalavimų, aplinkosaugos priemonių griežtinimo, sparčios technologijų kaitos.

Pastaraisiais metais, deja, nesugebėta susieti spartaus ekonomikos augimo su socialinės atskirties, skurdo kaime mažinimu, užimtumo didinimu, alternatyvių verslų ir paslaugų skatinimu. Nepatenkinamai vyksta žemės reforma ir žemės išteklių valdymas, didėja ūkių diferenciacija tarp pačių stambiausių ir natūrinių bei pusiau natūrinių ūkių.

Tokios kaimo politikos pasekmė – vis didesnė žmonių migracija į miestus ir užsienį, kaime mažėja švietimo, sveikatos apsaugos, kultūros veiklos mastas ir sklaida. Nyksta natūralus kaimo etnokultūrinis ir gyvosios tradicijos paveldas.

Viešasis žemės ūkio administravimas, ką jau kalbėti apie kaimo ekonomiką, yra neveiksmingas ir socialiai nepakankamai atsakingas. Sukurtos institucijos, turinčios atstovauti kaimo interesams, teisingai paskirstyti ES fondų paramos lėšas tarp visų socialinių grupių, daugiau imituoja žemdirbių savivaldą, negu jai atstovauja. Tik sutelkus kaimo gyventojus į veiklias bendruomenes, vietos veiklos grupes, galima suteikti nacionalinei kaimo politikai naują kryptį ir turinį.

Siekiant užtikrinti gyvybingą kaimo raidą, būtina nustatyti, kad prioritetas būtų teikiamas vidutinių, šeimos pagrindu veikiančių ūkių plėtrai. Tai sudarys prielaidas kurtis

ir stiprėti kaimo viduriniam sluoksniui. Taikant modernias technologijas, kaimas taps patrauklia vieta gyventi ir dirbti.

Pažangioms permainoms užtikrinti būtina:

- tobulinti kaimo raidos planavimą, administravimą ir tyrimus;
- gerinti teisinę ir institucinę aplinką, pertvarkyti žemės išteklių valdymo institucijas;
- didinti kaimo veiklos konkurencingumą;
- gerinti gyvenimo kokybę kaimo vietovėse ir diegti inovacijas;
- tobulinti aplinkosaugos ir žemės, miškų ir vidaus vandenų išteklių vadybą.

Kaimo raidos planavimo, administravimo ir tyrimų tobulinimas

407. Nustatysime kaimo raidos pagrindines kryptis, prioritetą teiksime šeimos ūkiui, verslui, vidutiniam socialiniam sluoksniui.

408. Sieksime darnios kaimo plėtros ir pusiausvyros tarp verslo laisvės bei saugaus maisto gamybos skatinimo (reikalavimų mažinimas smulkiajam ir vidutiniam verslui kaime), tobulinsime institucinę kaimo reikalų valdymo sistemą, panaikinsime funkcijų dubliavimą. Peržiūrėsime verslą kaime ir visą maisto grandinę kontroliuojančių įstaigų funkcijas ir, kur įmanoma, jas jungsime – pavyzdžiui, sėkmingai galima būtų sujungti gyvulininkystės ir augalininkystės sritis kontroliuojančias institucijas.

409. Valstybės turto fondo, Turto banko ir apskričių viršininko administracijų pagrindu, perkeldami dalį jų funkcijų, įsteigsime Valstybės žemės fondą ir pavesime jam disponavimo žeme funkcijas pagal Seimo ir Vyriausybės teisės aktus.

410. Ugdysime ir didinsime žemdirbių savivaldos savarankiškumą: dalį funkcijų iš valstybės institucijų perduosime Žemės ūkio rūmams.

411. Pertvarkysime Žemės ūkio ministeriją į Kaimo reikalų ministeriją, iš sutaupytų lėšų perkelsime ją ir jos valdymo srities institucijas į Kauną.

Gyvenimo kokybės gerinimas kaimo vietovėse

412. Išskirtinį dėmesį teiksime socialinei atskirčiai kaime mažinti, įgyvendinsime socialinę programą.

413. Parengsime ir pateiksime visuomenei aptarti ir ekspertams įvertinti Vyriausybės parengtą dokumentą – Žaliąją kaimo knygą, siekdami suformuoti naują kaimo vaidmens sampratą visuomenėje.

414. Sudarysime palankias teisinės, institucines ir finansines prielaidas alternatyviems verslams kaime atsirasti, skatinsime ir remsime jų kūrimą.

415. Sutelksime kaimo bendruomenių, policijos rėmėjų grupes ir panaudosime šiuolaikines ryšio priemones kaimo (ypač vienkiemių) gyventojų gyvybės ir turto apsaugai.

416. Parengsime funkcinių zonų koncepciją, apimančią kelių teritorijų integruotos plėtros aspektus. Skatinsime miestelių ir rajonų centrų sąjungas, kad būtų galima panaudoti kiekvieno miesto ar vietovės galimybes ir privalumus, išvengti tarpusavio konkurencijos ir įgyvendinti bendrus projektus.

417. Plėšime žinioms imlią darbo rinką regionuose.

418. Sudarysime sąlygas nuotoliniam darbui, teiksime nuotolines sveikatos apsaugos, švietimo ir socialinės apsaugos paslaugas (e. paslaugas).

419. Tikslinėmis programomis didinsime kaimo bendruomenių rėmimą, skatinsime jų kūrimąsi ir veiklą.

420. Skatinsime privačias investicijas, investuosime į kaimo gyvenimo aplinkos kokybę, ypač daug dėmesio skirsime šiuolaikinių technologijų taikymui.

Kaimo veiklos konkurencingumo didinimas

421. Iš naujo apsvarstysime 2007–2013 m. Kaimo plėtros plano priemones, atkreipsime dėmesį į jų įgyvendinimo eigą ir išskylančius naujus iššūkius.

422. Supaprastinsime ES paramos gavimo ir administravimo taisykles (parengsime tipines verslo planų formas ir kt.), siekdami kuo didesnio šios paramos prieinamumo visoms kaimo socialinėms grupėms ir prioritetą skirdami vidutiniam šeimos ūkiui (verslui).

423. Sudarysime palankias teisinės, ekonomines ir organizacines prielaidas kooperacijai plėtoti, efektyviai naudodami ES struktūrinių fondų lėšas.

424. Finansuosime priemones, skirtas ūkininkams, kaimo bendruomenėms, vietos veiklos grupėms naudingai patirčiai iš kitų valstybių perimti ir perduoti.

425. Skatinsime inovacijų diegimą ir didesnės pridėtinės vertės kūrimą visame kaimo sektoriuje.

426. Remsime modernų ūkininkavimą, ekologinę žemdirbystę, skatinsime kaimo verslų įvairovę. Sieksime, kad vidaus rinka būtų aprūpinama geros kokybės, sveikais maisto produktais, plėtosime ekonomiškai ir ekologiškai subalansuotą ūkinę veiklą, mažinančią žemės ūkio neigiamą poveikį aplinkai ir stabdančią dirvožemio eroziją.

427. Įgyvendinsime paramos su žemės ūkiu nesusijusiems verslams kaime programą, plėtosime kaimo turizmą.

428. Skatinsime energetinių kultūrų auginimo plėtrą ir kitų žemės ūkio produktų ne maisto reikmėms gamybą ir perdirbimą, taip pat kad mažiau palankios ūkininkavimui, apleistos žemės būtų apsodinamos mišku.

429. Remsime alternatyvių prekybos žemės ūkio ir maisto produktais vietų kūrimą, skatinsime tiesioginius pardavimus iš ūkių. Sudarysime ekonomines prielaidas plėtotis smulkiajai prekybai žemės ūkio ir maisto produktais ir sieksime kuo didesnės jos dalies rinkoje.

430. Sureguliuosime verslo santykius tarp atskirų ūkio subjektų maisto grandinėje, formuosime darnią žaliavų politiką. Sieksime teisingesnio pelno pasiskirstymo tarp žemės ūkio gamybos išteklių ir paslaugų teikėjų, žaliavų gamintojų, perdirbėjų ir prekybininkų.

431. Sieksime suvienodinti konkurencines sąlygas Lietuvos žemdirbiams ir ES valstybių senbuvių ūkininkams (tiesioginės paramos suvienodinimas).

432. Skatinsime eksportą, remsimė prekių ženklų ir regioninių produktų populiarinimą.

433. Parengsime Nacionalinę miškų sektoriaus plėtros programą, siekdami užtikrinti racionalų žemės ir miškų išteklių naudojimą.

Žemės išteklių valdymas ir aplinkosauga

434. Inventorizuosime atliktus ir likusius žemės gražinimo darbus, apibrėšime funkcijų gražinant ir privatizuojant žemę persikirstymą tarp Apskritis viršininko administracijos, Valstybės žemės fondo ir kitų institucijų, nustatysime lėšų poreikį ir darbų užbaigimo terminus. Parengsime specialų nuosavybės gražinimo veiksmų planą Vilniaus ir Kauno miestuose neatgavusiems turto asmenims.

435. Iš esmės užbaigsime žemės gražinimą ir privatizavimą, geodezijos ir kartografavimo darbus, sutvarkysime teisinius žemės santykius, siekdami mažinti bendrasavininkiškumą, konsoliduoti sklypus, plėsti žemės rinką.

436. Iš naujo apsvarstysime žemės valdymą, naudojimą ir disponavimą ja reglamentuojančius teisės aktus, sukursime bendrą žemės naudojimo strategiją.

437. Nustatysime realų žemės administravimo darbų eiliškumą ir tvarką, siekdami tam panaudoti ES paramos lėšas.

438. Įdiegsime vieno langelio principą skundams, susijusiems su žemės gražinimu.

439. Stabdydami spekuliaciją žeme ir nepamatuotai didelių žemės plotų koncentraciją susijusių juridinių ir fizinių asmenų rankose, taikysime regresinę paramos teikimo tvarką.

440. Remsime vidutinius šeimos ūkius, skatindami juos efektyviai panaudoti žemę.

441. Įgyvendinsime kompleksą priemonių žemės kultūrinei ir techninei būklei išsaugoti, palaikysime melioracijos įrenginių būklę, apibrėšime valstybės vaidmenį, atsakomybę ir santykius su įrenginių naudotojais.

442. Iš esmės supaprastinsime žemės skirstymą pagal paskirtį, naudojimo būdus ir pobūdžius.

443. Sukursime apleistų žemių naudojimo programą.

Teisinės aplinkos tobulinimas

444. Suformuluosime ūkininko ūkio bankroto teisinės nuostatas.

445. Sukursime teisinį, institucinį ir motyvacinį pagrindą, skatinantį piliečius (dažniausiai giminaičius) atsisakyti bendros žemės nuosavybės teisės į tą patį žemės sklypą.

XV. APLINKOS POLITIKA

Mūsų aplinkos politika grindžiama pagarbos sukurtajam pasauliui principu, atsisakant neapgalvoto ir neteisingo gamtos eksploatavimo. Dabarties karta, naudodamasi gamtos ištekliais, turi gyventi taip, kad nebūtų negrįžtamai pažeidžiama aplinkos pusiausvyra.

Mūsų aplinkos politikos pagrindas – darnus vystymasis, kuris suprantamas kaip aplinkosauginių, ekonominių ir socialinių visuomenės tikslų derinimas, sudarantis galimybes pasiekti visuotinę gerovę dabartinei ir ateinančioms kartoms, neperžengiant leistinų poveikio aplinkai ribų.

Viena didžiausių žmonijos išlikimo grėsmių yra klimato kaita dėl neatsakingo vartotojiško žmogaus santykio su aplinka, todėl privalome konkrečiais veiksmais prisidėti prie klimato kaitos mažinimo. Lietuva kartu su pažangiausiomis pasaulio valstybėmis turėtų įžengti į naują energijos erą ir, kiek įmanoma, keisti dabar naudojamus energijos šaltinius – naftą ir dujas – alternatyviais, atsinaujinančiais energijos šaltiniais.

Per 2008–2012 m. laikotarpį pagal ekonomikos ir gamtos išteklių naudojimo veiksmingumo rodiklius sieksime ES valstybių narių vidurkio, o pagal aplinkos taršos rodiklius sieksime neviršyti ES leistinių normatyvų ir sieksime įgyvendinti tarptautinių konvencijų, ribojančių aplinkos taršą ir poveikį pasaulio klimatui, reikalavimus.

Numatome šias aplinkos apsaugos politikos strategines kryptis:

- nuosaikus ir darnus ūkio šakų ir regionų ekonomikos vystymasis;
- pagrindinių ūkio šakų (transporto, pramonės, energetikos, žemės ūkio, būsto) poveikio aplinkai mažinimas;
- efektyvesnis gamtos išteklių naudojimas ir atliekų tvarkymas;
- pavojaus žmonių sveikatai mažinimas;
- pasaulio klimato kaitos ir jos padarinių švelninimas;
- geresnė biologinės įvairovės apsauga;
- geresnė kraštovaizdžio apsauga ir racionalus tvarkymas;
- visuomenės ir mokslo vaidmens aplinkosaugoje didinimas;
- Lietuvos kultūrinio savitumo saugomose teritorijose išsaugojimas;
- socialinių ir ekonominių skirtumų tarp regionų ir regionų viduje mažinimas.

Oro taršos mažinimas ir klimato kaitos stabdymas

446. Sieksime, kad Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos įgyvendinimo iki 2012 m. nacionalinė strategija būtų pripažinta tarpsektorine programa ir jos įgyvendinimo asignavimai būtų paskirti Aplinkos ministerijai.

447. Inicijuosime projektus, suteikiančius galimybę pasinaudoti ES parama transporto, pramonės ir energetikos įmonių keliamai oro taršai mažinti (aplinkai nekenksmingų technologijų diegimas, aplinkkelių, dviračių takų tiesimas, viešojo transporto, multimodalinių transporto sistemų plėtra ir kt.).

448. Veiksmingiau naudosime ES paramą ir plėtosime viešojo ir privataus verslo partnerystę, šilumos ūkio bei pastatų modernizavimo ir renovavimo projektus.

449. Skatinsime efektyvų energijos ir atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimą.

450. Mažinsime iškastinio kuro naudojimą ir su tuo tiesiogiai susijusią oro taršą bei šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį geriau naudodami atsinaujinančius energijos šaltinius (vėjo, biomasės, vandens, saulės ir kt.), taip pat plėsdami biokuro naudojimą transporto sektoriuje. Toliau diegsime ekoinovatyvias technologijas, skatinsime tausojančio vartojimo principus, aplinkosaugos auditą, įmonių socialinę atsakomybę.

451. Rengsime ir įgyvendinsime prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas ir priemones.

Vandens kokybės užtikrinimas ir nuotekų mažinimas

452. Sieksime įgyvendinti šalies vandenu valdymo sistemą upių baseinų principu.

453. Tęsime Baltijos jūros krantų apsaugos programos įgyvendinimą.

454. Sieksime nustatyti ir pašalinti potencialius požeminio vandens taršos židinius vandenviečių poveikio zonose, išstirsime jų grėsmės vandenviečių išteklių kokybei mastą ir likviduosime taršos židinius.

455. Remsime inovatyvias ir veiksmingas technologijas, skatinsime diegti aplinkos vadybos sistemas, leidžiančias taupiau naudoti vandens išteklius ir mažinti jų taršą.

456. Plėtosime tarptautinį bendradarbiavimą su kaimyninėmis valstybėmis: ypač Baltarusijos Respublika, Latvijos Respublika, Lenkijos Respublika ir Rusijos Federacija, siekdami bendrų veiksmų dėl Baltijos jūros ir kitų paviršinių bei požeminių vandenu apsaugos, naudojimo ir taršos mažinimo.

457. Tęsime nuotekų valymo įrenginių modernizavimo ir plėtros projektus, panaudodami valstybės, savivaldybių, privačias ir ES paramos lėšas.

458. Atnaujinsime pasenusius nuotekų valymo ir infrastruktūros elementus, siekiant išvengti taršos nuotekomis.

459. Ekonominėmis, teisinėmis ir informacinėmis priemonėmis skatinsime taršos iš žemės ūkio šaltinių mažinimą.

460. Pasiuksime, kad būtų užtikrinta galimybė netrukdomai prieiti prie vandens telkinių, laikantis paežerių ir pakrančių juostos apsaugos reikalavimų.

Biologinės įvairovės palaikymas ir apsauga

461. Parengsime biologinės įvairovės strategiją ir veiksmų planą rengimo procese užtikrinant tarpsektorinį strategijos suderinimą.

462. Integruosime biologinės įvairovės apsaugą į atskirus ūkio šakų sektorius.

463. Skatinsime spartesnį tarptautinių išipareigojimų vykdymą siekiant sustabdyti biologinės įvairovės nykimą.

464. Įdiegsime saugomų rūšių ir bendrijų registravimo informacinę sistemą, priimsime sistemai funkcionuoti reikalingus teisės aktus, sieksime užtikrinti šios informacijos į šią sistemą perdavimą, integravimą į strateginio pasekmių aplinkai vertinimo, poveikio aplinkai vertinimo bei leidimų ūkinei veiklai išdavimo procesus.

465. Skatinsime mozaikiško ir palankaus biologinei įvairovei agrarinio kraštovaizdžio palaikymą bei jo plėtrą.

466. Skatinsime palankaus biologinei įvairovei miškingo kraštovaizdžio palaikymą užtikrindami jo apsaugos įstatymų laikymąsi.

467. Pradėsime ūkiniu požiūriu mažai vertingų, bet biologinės įvairovės apsaugos požiūriu svarbių pažeistų bei degradavusių buveinių agrariniuose ir miškinguose kraštovaizdžiuose atkūrimą.

468. Skatinsime taikomuosius mokslinius tyrimus, reikalingus įvertinti biologinės įvairovės būklę, jos nykimo priežastis bei nustatant konkrečias moksliskai pagrįstas apsaugos priemones.

Kraštovaizdžio, kultūros ir ekologiškai jautrių teritorijų apsauga

469. Tobulinsime saugomų teritorijų tinklo priežiūrą ir valdymą diegdami efektyvesnę aplinkos apsaugos reikalavimų įgyvendinimo kontrolės sistemą ir aktyviau įtraukdami vietos bendruomenes į saugomų teritorijų tikslų įgyvendinimą.

470. Reglamentuosime statybų procesą, užtikrindami statybas reguliuojančių įstatymų laikymąsi.

471. Skatinsime moksliskai pagrįstą ir ekologiškai subalansuotą saugomų teritorijų rekreacinio naudojimo sistemos plėtrą.

472. Orientuosime žemės ūkį į ekologiškai subalansuotą ūkį ir skatinsime diegti aplinkai palankias technologijas šiame sektoriuje.

473. Sugriežtinsime ir efektyviau vykdysime saugomų teritorijų apsaugos ir naudojimo kontrolę, tinkamai tvarkysime *Natura 2000* tinklo teritorijas.

474. Stiprinsime Šiaurės Lietuvos karstinio regiono ir pajūrio rekreacinių išteklių teisinę apsaugą.

475. Parengsime ir pradėsime įgyvendinti skatinimo už tinkamą saugomų objektų ir teritorijų apsaugos, tvarkymo ir naudojimo režimo laikymąsi priemonių sistemą vietos gyventojams saugomose teritorijose.

476. Sukursime teisinę sistemą, kad būtų sutvarkyti ir rekultivuoti baigti eksploatuoti ir nenaudojami karjerai, durpynai, apleisti pastatai.

477. Kultūros paveldo objektus saugosime ir puoselėsime kartu su gamtine aplinka.

478. Skatinsime visuomenės aktyvumą ir dėmesį paveldosaugai, siūlydami įtraukti svarbius gamtos ir kultūros paveldo objektus į UNESCO Pasaulio paveldo objektų sąrašą, plėtosime kultūrinį ir ekologinį turizmą.

Miškų ir žemėnaudos struktūros optimizavimas

479. Peržiūrėsime paramos žemės ūkiui skyrimą siekiant paskatinti žemės savininkus ir naudotojus išsaugoti natūralios kilmės savaiminius miško želdinius.

480. Užtikrinsime kraštovaizdžio stabilumą, didindami miškingumą svarbiausiose gamtinio karkaso zonose, derlinguose regionuose teikdami pirmenybę natūraliam miško atsikūrimui.

481. Sieksime išsaugoti natūralias ar pusiau natūralias teritorijas, pirmiausia miškus. Griežtinsime miškų ir juose esančios biologinės įvairovės saugojimą, netoleruosime neteisėto miškų kirtimo.

482. Inicijuosime teisės aktų pakeitimus, skatinančius didinti bendrą šalies teritorijos miškingumą ir užtikrinti kraštovaizdžio stabilumą, pirmiausia įveisiant miško želdinius žemės ūkiui netinkamuose plotuose, pažeisto agrokraštovaizdžio ir gamtinio karkaso teritorijose.

483. Sieksime tolygesnio miškų išsidėstymo, inicijuodami teisės aktų pakeitimus, kad būtų galima apželdinti mišku ir derlingesnius dirvožemius.

484. Skatinsime privačių žemių savininkus pasinaudoti ES struktūrinių fondų teikiamomis galimybėmis gauti finansinę paramą miškams apleistose žemėse sparčiai įveisti ar į šias žemes grąžinti žemdirbystę.

485. Užtikrinsime darnų miškų naudojimą ir miškų biologinės įvairovės bei tradicinio kraštovaizdžio išsaugojimą.

486. Sieksime, kad miškotvarkos srityje būtų taikomi geros patirties pavyzdžiai racionaliai tvarkant ir naudojant ne tik apvaliąją medieną, bet ir kitas pagrindinių, sanitarinių ir ugdomųjų kirtimų atliekas.

487. Sieksime, kad visi Lietuvos miškai būtų atkuriami po kirtimų per kiek įmanoma trumpesnę laiką.

488. Numatysime miškų ūkio pertvarkymą, siekdami ūkininkavimo efektyvumo.

489. Įvertinsime už valstybinių miškų valdymą atsakingų institucijų veiklos efektyvumą, siekdami optimaliai efektyvaus valdymo.

Atliekų tvarkymas ir apsauga nuo fizinės taršos

490. Diegsime integruotą atliekų tvarkymą taikant subsidiarumo principą.

491. Užtikrinsime deponuojamų atliekų mažinimą ir jų saugų laikymą. Užtikrinsime rekultivavimą. Sieksime išvengti atliekų kaupimosi.

492. Sieksime efektyvaus atliekų tvarkymo principų įgyvendinimo: atliekų vengimas, rūšiavimas, naudojimas, perdirbimas ir saugus šalinimas.

493. Spartinsime buitinių atliekų rūšiavimą ir perdirbimą, vadovaudamiesi principu, kad atliekų gamintojas ir (ar) turėtojas privalo jas sutvarkyti arba už tai atlyginti, taikydami bendrąjį principą „teršėjas moka“.

494. Užtikrinsime nelegalių sąvartynų uždarymą, rekultivavimą ir būklės stebėseną.

495. Sieksime, kad energetinę vertę turinčios atliekos būtų naudojamos elektros ir šilumos energijai gaminti.

496. Užtikrinsime aplinkos apsaugą nuo branduolinės taršos ir saugų radioaktyviųjų atliekų saugojimą uždarant Ignalinos atominę elektrinę.

497. Skatinsime triukšmo lygio mažinimo programų rengimą ir įgyvendinimą.

Aplinkosauga šalies ūkyje

498. Skatinsime energijos efektyvų naudojimą ir taupymą, atsinaujinančių ir alternatyvių energijos šaltinių naudojimą, didinsime vėjo energijos naudojimo tempus.

499. Skatinsime elektros ir šiluminių jėginių perėjimą prie mažiau taršių degimo technologijų.

500. Skatinsime ir remsime mažąją, mažiau taršią gamybą, gamtos ir energetinių išteklių taupymą bei ekologiškos produkcijos gamybą.

501. Skatinsime perėjimą prie daugkartinės taros ir pakuočių bei daugkartinę medžiagų gamybos ir naudojimo.

502. Skatinsime antrinių žaliavų perdirbimą, aplinkosaugos technikos gamybą.

503. Skatinsime aplinkos vadybos sistemų diegimą įmonėse.

504. Derinsime intensyvią ir ekstensyvią žemdirbystę. Diegsime tausojančią ir bioorganinę žemdirbystę (pirmiausia karstiniame regione), skatinsime ekologiškų žemės ūkio produktų gamybą.

505. Skatinsime ir sieksime užtikrinti augalų apsaugos priemonių, trąšų bei kitų cheminių medžiagų saugų naudojimą.

506. Parengsime ir planingai įgyvendinsime nacionalinę daugiabučių gyvenamųjų namų energetinio atnaujinimo programą, orientuodamiesi į ne mažiau kaip 2 000 namų atnaujinimą per metus.

507. Parengsime naujus teisės aktus, nustatančius kuo paprastesnes namų renovavimo projektų parengimo ir derinimo procedūras, veiksmingus finansinės paramos bei kreditavimo mechanizmus.

Darni plėtra ir teritorijų vystymasis

508. Įgyvendinsime darnaus vystymosi principus teritorijų planavimo ir urbanistikos srityje.

509. Mažinsime miestų ir kitų gyvenamųjų vietovių plėtros netolygumus, didinsime jų pasiekiamumą siekdami racionaliai ir kuo tolygiau išdėstyti ekonominį ir socialinį potencialą, sparčiau vystysime atsiliekančius regionus. Sieksime užtikrinti miestų raidos nuoseklumą, darną, visų gyvenamųjų vietovių – metropolijų, miestų ir miestelių, kaimų – gyvybingumą.

510. Plėtosime dviračių takų tinklą miestuose ir gyvenvietėse, rekreacinių dviračių trasų tinklą visoje šalyje.

511. Skatinsime privataus kapitalo investicijas į miestų viešojo transporto modernizavimą.

512. Įteisinsime viešojo transporto prioritetą, sudarysime sąlygas ugdyti daugiafunkcę ir daugiacentrę miestų vidinę struktūrą, kursime aukštos kokybės viešąsias erdves, išsaugosime ir tinkamai panaudosime turimus išteklius, gamtos bei kultūros

vertybes. Mažinsime miestų fragmentaciją, socialinę poliarizaciją ir atskirtį, plėtosime miestų infrastruktūrą ir užtikrinsime jos prieinamumą, skatinsime kurti ir kompleksškai modernizuoti esamą būsto fondą, stabdyti miestų išdrikimą, didinantį infrastruktūros sąnaudas ir naikinanti gamtines teritorijas.

513. Pertvarkysime esamą teritorijų planavimo sistemą, sukurdami šiuolaikišką, stabilią, skaidrią, suprantamą, logišką ir pagrįstą profesionaliais sprendimais teritorijų planavimo bei įgyvendinimo sistemą, kuri skatintų investicijas, užtikrintų tinkamą gamtos ir kultūros paveldo vertybių apsaugą, visuomenės informuotumą ir konstruktyvų bendradarbiavimą; sukurtų verslui ir visuomenei veiklos pasirinkimo alternatyvas, atitiktų visuotinai pripažintus darnaus vystymosi principus.

514. Didinsime planavimo sistemos veiksmingumą, sumažindami teritorijų planavimo dokumentų rengimo laiko ir išteklių sąnaudas.

515. Parengsime plėtros įgyvendinimo procesus reglamentuojanti Plėtros įgyvendinimo (gyvenamųjų vietovių infrastruktūros plėtros) įstatymo projektą, reglamentuojanti viešosios infrastruktūros plėtros žemės konsolidavimo, rezervavimo ir išpirkimo principus.

Viešieji ir privatūs interesai

516. Teisės aktuose, reglamentuojančiuose gamtos išteklių naudojimą ir aplinkos apsaugą, nustatysime ir suderinsime visuomenės interesus (bendrojo gėrio principą) bei individo interesus.

517. Sukursime bendrą gamtos bei paveldo apsaugą ir plėtrą reglamentuojančią sistemą su aiškiais funkcijomis ir atsakomybės ribomis. Įteisinsime pareigūnų asmeninę atsakomybę už savo veiksmus, net jei jų atsakomybė nustatyta jau po to, kai jie nebedirba valstybės tarnyboje.

518. Numatysime asmeninę gamtos ir paveldo objektų apsaugos reikalavimų pažeidėjų atsakomybę ir pareigą atlyginti padarytą žalą.

519. Už neteisėtų statybų vykdymą numatysime griežtas sankcijas projektų autoriams, projektus derinusiems ir leidimus išdavusiems pareigūnams ir statybų vykdytojams.

520. Parengsime teisės aktus, numatančius, kad administraciniai ir teismų sprendimai dėl neteisėtų statybų būtų priimami skubiai ir jiems nebūtų taikomas senaties terminas.

521. Peržiūrėsime veiklos ribojimus visose saugomose teritorijose. Sugriežtinsime apribojimus ar sustiprinsime jų laikymosi kontrolę aukščiausio prioriteto saugomose teritorijose (rezervatuose, draustiniuose). Žemiausio prioriteto saugomose teritorijose draudimus pakeisime reikalavimais nedaryti neigiamo poveikio aplinkai.

522. Puoselėsime visuotinę darnaus vystymosi savimonę. Visapusiškai skatinsime visuotinį darnaus vystymosi švietimą, plėtodami ir vaikų, ir suaugusiųjų švietimą šioje srityje, rengdami tam specialias programas.

523. Sukursime bendrą aplinkosaugos informacinę sistemą, prieinamą visuomenei.

524. Sieksime privataus ir viešojo kapitalo partnerystės, derindami saugojimo ir plėtros funkciją.

525. Peržiūrėsime Medžioklės įstatymą, atsižvelgdami į privačių valdų savininkų ir naudotojų teises.

526. Sieksime viešumo sprendimuose, susijusiuose su naujų ūkinės veiklos objektų atsiradimu arba jų veiklos plėtra, laikydami Konvencijos dėl galimybės naudotis informacija, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės į teisingumą aplinkos klausimais (Aarhus konvencijos) nuostatų.

527. Skatinsime „Žaliųjų pirkimų“ principų įgyvendinimą viešajame ir privačiame sektoriuje.

528. Skatinsime įmonių socialinės atsakomybės iniciatyvas.

529. Peržiūrėsime Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos tikslus ir priemones, iš jos išbrauksime tuos uždavinius ir veiklų rūšis, kurie yra įtraukti į Valstybės ilgalaikės raidos strategiją. Užtikrinsime, kad darnaus vystymosi principai būtų taikomi rengiant visas šakines strategijas. Aiškiai apibrėšime rodiklius ir sukursime jų pasiekimo vertinimo sistemą, kuri leistų laiku vertinti pasiektą pažangą ir prireikus atlikti reikiamas veiklos korekcijas.

530. Parengsime Nacionalinę aplinkos apsaugos strategiją, kurioje būtų aiškiai nurodyti ilgalaikiai aplinkos sektoriaus prioritetai.

XVI. TURIZMO POLITIKA

Lietuvos turizmo išteklių sudaro galimybes kurti aktyvaus poilsio, kurortinio turizmo, konferencijų turizmo, kultūrinio turizmo, ekologinio turizmo produktus, kurie gali sėkmingai konkuruoti tarptautinėse turizmo rinkose. Patogi Lietuvos geografinė padėtis (arti didelės Vakarų Europos ir Rytų Europos turizmo rinkos), nuolat augantis

tarptautinis bendradarbiavimas sudaro ypač palankias sąlygas plėtoti konferencijų (dalykinį) turizmą. Didėjantis atvykstamojo ir vietinio turizmo srautų augimas leidžia turizmo paslaugų verslui efektyviai išnaudoti turimą veiklos potencialą, gauti daugiau pajamų, išlaikyti turizmo sektoriaus darbo vietas ir kurti naujas, kurti patrauklų valstybės įvaizdį. Turizmo paslaugų verslas, kuriantis poilsio ir sveikatingumo turizmo produktus, yra ne tik Lietuvos rekreacinių ir gydomųjų mineralinių išteklių naudojimo priemonė, bet ir galimybė palaikyti šalies gyventojų sveikatingumą ir darbingumą. Todėl valstybė, siekdama efektyviau panaudoti turimus gamtos ir kultūrinius turizmo išteklius, sprendama ekonomikos, socialines ir regionų plėtros problemas, turi sukurti palankią teisinę ir ekonominę aplinką turizmo paslaugų verslo plėtrai ir aktyviai veikti kurdama patrauklios turizmui šalies įvaizdį.

531. Patikslinsime valstybės turizmo plėtros strategiją, atsižvelgdami į pasaulinės finansinės krizės lemiamus tarptautinio turizmo rinkos pokyčius.

532. Mažinsime biurokratinis formalumus ir reikalavimus turizmo paslaugų verslo plėtrai ir investicijų skatinimui.

533. Skatinsime atvykstamąjį ir vietos turizmą.

534. Lietuvos ir jos turistinio potencialo žinomumui gerinti geriau panaudosime internetinę rinkodarą ir kitas inovatyvias skaitmenines technologijas.

535. Kurortų ir kurortinių teritorijų paslaugų plėtrą vykdysime remdamiesi moksliniais kurortologijos tyrimais.

536. Užtikrinsime, kad būtų efektyviai panaudotos ES paramos lėšos, skirtos viešosios turizmo infrastruktūros kūrimui.

537. Skatinsime konferencijų turizmo plėtrą.

538. Gerinsime Lietuvos pasiekiamumą oro ir jūrų transportu.

C. VISUOMENĖS GYVENIMO REIKALAI

XVII. ŠVIETIMO IR MOKSLO PERTVARKA

Švietimo politikos strateginės kryptys

539. Kelsime tokius švietimo sistemos tikslus:

- parengti žmogų sėkmingam ir prasmingam gyvenimui;
- ugdyti moralų, kūrybingą, savarankišką, kritiškai mąstantį asmenį;

- teikti ne tik žinias, bet ir ugdyti gebėjimus bei diegti vertybines nuostatas visą gyvenimą;

- ugdyti Lietuvos Respublikos pilietį, laisvą ir subrendusį rinktis ir drauge suvokiantį atsakomybę už save, savo šeimą, bendruomenę ir valstybę;

- užtikrinti lietuvių tautos kultūros ir tapatybės tęstinumą ir raidą;

- pasiekti, kad švietimas ir mokslas taptų katalizatoriumi plėtojant pilietišką, moralią ir kūrybingą galimybių visuomenę, kuriant veržlią, konkurencingą ir šiuolaikišką demokratinę valstybę.

540. Švietimo tikslams pasiekti kelsime tokius švietimo sistemos uždavinius:

- pasiekti esminio ugdymo ir mokslo kokybės pagerėjimo;

- užtikrinti švietimo prieinamumą sudarant realias galimybes kiekvienam žmogui laisvai pasirinkti ir gauti jam priimtinas švietimo paslaugas savo kompetencijoms, vertybinėms nuostatomis formuoti ir įgūdžiams lavinti;

- pedagogas, mokslininkas – tobulėjantys, kūrybiški ir produktyvūs, deramai atlyginami ir gerbiami mokinių ir visuomenės;

- mokiniai, tėvai ir visuomenė – vertinantys išsilavinimą ir jo siekiantys;

- darnus ir veiksmingas švietimo ir mokslo sistemos veikimas.

541. Numatytų tikslų sieksime vadovaudamiesi šiais principais:

- švietimo ir mokslo sistemos decentralizacija ir biurokratizmo šalinimas;

- skaidrus, saikingas, palankus švietimo ir mokslo plėtrai valstybinis reglamentavimas, pagrįstas pagarba ir pasitikėjimu žmogumi;

- mokinių ir jų tėvų aktyvus dalyvavimas ir atsakomybė;

- mokyklų bendruomenių savarankiškumas;

- mokytojų asociacijų dalyvavimas sudarant švietimo turinį;

- profesionali švietimo ir mokslo institucijų vadyba;

- švietimo sistemos valstybinis finansavimas, grindžiamas mokinio finansavimu (krepšelis ir kiti metodai);

- sąžininga konkurencija, lygios teisės ir sąlygos nevalstybinėms švietimo ir mokslo iniciatyvoms;

- valstybinės švietimo ir mokslo politikos strateginis pobūdis.

542. Numatysime tokius svarbiausius siekiamus rezultatus 2012 metais:

- išaugęs mokinių, tėvų, mokytojų ir visuomenės pasitikėjimas švietimo paslaugų kokybe ir prieinamumu;

- iš esmės pagerėję mokinių gebėjimai taikyti žinias, geresni socialiniai įgūdžiai, tvirtesnės žinios (vertinant pagal palyginamuosius tarptautinius testus);
- įgiję išsilavinimą žmonės greitai randa savo vietą darbo rinkoje, vis didesnę jų dalis dirba pagal įgytą išsilavinimą;
- išauga pedagogo profesijos patrauklumas, į šią sritį ateina dirbti motyvuoti jaunuoliai, savo specialybę ir pedagogiką išmanantys žmonės;
- plačiai naudojamos modernios mokymo(si) priemonės ir pažangios metodologijos;
- sutvarkyta mokymosi aplinka, renovuota daugelis mokymo įstaigų;
- plėtojasi nevalstybinis švietimo paslaugų teikėjų tinklas;
- daugėja į švietimą investuojamos valstybės ir privačių lėšų;
- labai išauga Lietuvos mokslo institucijose dirbančių tyrėjų dalyvavimas tarptautiniuose tyrimų projektuose.

Bendrosios priemonės

543. Skatinsime visuomenėje nuolatinio (tęstinio) mokymosi kultūrą, ypač kreipdami dėmesį į tai, kaip ugdyti asmens gebėjimą savarankiškai mokytis.

544. Ugdymo procese plačiai naudosisime neformaliojo, informального alternatyviojo ugdymo metodologijas, remsime ir skatinsime inovatyvių bei pažangių praktinių modelių diegimą ir prieinamumą visoms visuomenės grupėms. Skatinsime alternatyvių nacionalinei programų, atitinkančių bendruosius švietimui keliamus tikslus, atsiradimą mokykloje.

545. Sistemingai plėtosime sveikatos (savęs pažinimo, sveikos gyvensenos, kūno kultūros, sveikos mitybos, savikontrolės) ugdymą, skirsime daugiau dėmesio mokinių sportavimui, fiziniam aktyvumui.

546. Specialiųjų poreikių, motyvaciją praradusius ar iš ugdymo sistemos iškritusius vaikus ir jaunimą integruosime į švietimo sistemą, jiems skirsime sustiprintą dėmesį, taikysime neformaliojo ugdymo ir kitas pripažintas metodologijas, individualizuotas ugdymo programas.

547. Skatinsime švietimo dalyvių jungimąsi siekiant tobulėjimo ir bendrų interesų raiškos.

548. Užtikrinsime veiksmingą informacinių technologijų naudojimą švietimo procese.

549. Remsime lietuviškų šeštadieninių mokyklų, veikiančių užsienyje, veiklą, jose dirbančius pedagogus skatinsime stipendijomis. Plėsimė ir tobulinsime išeivijai skirtas ugdymo programas ir nuotolinio ugdymo programas, kursime išlyginamąsias klases iš užsienio grįžtantiems moksleiviams.

550. Supaprastinsime Švietimo ir mokslo ministerijos struktūrą ir su ja susijusių institucijų tinklą. Svarstant švietimo klausimus dalyvaus asocijuotos švietimo struktūros, visuomeniniai ekspertai, vartotojai ir nevyriausybinis sektorius.

551. Spartinsime švietimo įstaigų renovavimą, derindami tai su esminiu mokymo kokybės gerėjimu, užtikrinsime skaidrią finansavimo tvarką. Kasmet bus renovuojama bent po 100 mokyklų ir 100 ikimokyklinio ugdymo įstaigų, kartu bus renovuojamos ir neformaliojo ugdymo įstaigos.

552. Sudarysime sąlygas valstybinėms švietimo įstaigoms laisvai disponuoti savo uždirbtomis lėšomis.

553. Supaprastinsime nepagrįstai griežtus reikalavimus (pvz., higienos) ir kitas procedūras steigiant švietimo įstaigas, šių reikalavimų suderinimą ir sprendimų priėmimą visais švietimo lygmenimis.

Ikimokyklinis ugdymas

554. Tinkamai pasiruošę ikimokyklinį ugdymą finansuosime pagal vaiko krepšelio modelį, kuris apims ir ūkio aprūpinimo finansavimą.

555. Siekdami aukštos vaiko ankstyvojo ugdymo kokybės, skatinsime ikimokyklinio ugdymo įstaigų auklėtojus ir kitus darbuotojus tobulinti kvalifikaciją, į vaiko krepšelį įtraukdami kvalifikacijos tobulinimo lėšas.

556. Didinsime ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumą, remdami šį ugdymą teikiančių įstaigų steigimą (finansiskai, patalpomis ir pan.), sudarydami palankias sąlygas juridiniams bei fiziniams asmenims teikti nevalstybines iki(prieš)mokyklinio ugdymo paslaugas. Vaiko krepšelio dydis bus vienodas ir valstybinėms, ir nevalstybinėms tokioms įstaigoms.

557. Ikimokyklinėse ugdymo įstaigose dirbančių pedagogų vidutinis darbo užmokestis per ketverius metus pasieks bendrojo lavinimo įstaigose dirbančių pedagogų vidutinio darbo užmokesčio dydį.

Bendrasis lavinimas

Ugdymo turinys

558. Integruosime bendrą žinių, gebėjimų, kritinio mąstymo, kūrybingumo ir vertybinių nuostatų ugdymą bendrosiose programose.

559. Ugdymo procese remsime tokią vertybių sistemą, kuri palanki tautos ir valstybės išlikimui ir klestėjimui.

560. Sieksime, kad vertybės taptų mokyklos dvasios dalimi: būtų integruotos į mokyklos aplinką, socialinius santykius.

561. Optimizuosime mokymosi krūvius mokyklose taip, kad jie neviršytų mokinio galimybių ir paliktų laiko pasirenkamosioms ugdymo kryptims.

562. Sieksime, kad mokyklose būtų taikomos įvairios ugdymo metodikos, kad mokiniai turėtų kuo daugiau galimybių žinias įvertinti per praktinę veiklą, asmeninę patirtį, susieti įvairių dalykų žinias, pasirinkti tinkamiausius būdus problemoms spręsti. Ugdymo turinys skatins mokinius veikti, mąstyti, įgytus gebėjimus ir žinias pritaikyti praktikoje. Orientuosime ugdymo turinį į kompetencijų ugdymą, ugdymo individualizavimą, atsižvelgdami į skirtingus mokinių poreikius.

563. Nustatysime periodišką mokinio pažangos patikrinimo sistemą, įvertinančią mokinio kompetenciją (vertybes, gebėjimus, žinias) ir motyvaciją mokytis.

564. Koreguosime egzaminų turinį, dabar vykstantį vien žinių tikrinimą pakeisime žinių ir asmeninių gebėjimų, požiūrio įvertinimu. Egzaminų užduotys derės su ugdymo turiniu ir reikalaus ne tik žinių, bet ir gebėjimų jas taikyti, mąstymo. (Galutinis mokyklos baigimo įvertinimas apims ir kasmetinius mokinių pažangos vertinimo rodiklius.)

565. Užtikrinsime skaidrią ir efektyviai veikiančią egzaminų sistemą, egzaminų informacijos slaptumą.

Mokytojų darbo sąlygų gerinimas

566. Mokytojų atlyginimą kasmet didinsime, kol vidutinis mokytojo atlyginimas taps ne mažiau kaip 20 proc. didesnis už šalies vidutinį mėnesinį darbo užmokestį.

567. Kardinaliai sumažinsime popierizmą ir biurokratizmą. Keliose ugdymo įstaigose atlikę nepriklausomą auditą, jo pagrindu visose ugdymo įstaigose bent 30 proc. sumažinsime dokumentaciją, sunkinančią mokytojų ir mokyklų darbą.

568. Sukursime modelį, pagal kurį mokyklos vadovybė kas septyneri metai turės teisę suteikti mokytojams mokamas ilgalaikes (iki 1 metų trukmės) kvalifikacijos tobulinimo atostogas (tai gali būti stažuotės, kursai ir t. t.).

569. Sieksime, kad mokytojas galėtų dirbti daugiau, negu leidžia pedagoginė norma (neviršydamas Darbo kodekso nustatyto laiko).

570. Sukursime modelį, pagal kurį mokytojas, turintis ne mažesnę kaip 25 metų pedagoginio darbo stažą, galės anksčiau išeiti į pensiją ir gauti senatvės pensiją.

571. Siekdami, kad mokytojų ir mokinių santykiai būtų grindžiami pagarba, bendradarbiavimu ir atsakingumu už savo elgesį, vykdysime veiksmingiausias patyčių prevencijos programas, organizuosime neformaliojo ugdymo mokymus mokytojams ir mokiniams, esamas sutartis tarp mokyklos, mokinių ir tėvų papildysime ir numatysime konkrečias sankcijas už nepagarbą mokytojui, pamokų nelankymą, nedrausmingą elgesį.

572. Laikinam ir ilgalaikiui mokytojų stygiui kompensuoti sukursime pavaduojančių mokytojų sistemą, tam pasitelkdami nedirbančius mokytojus ir mokytojus iš kitų mokyklų, taip pat pasinaudodami ir nuotolinio mokymo galimybėmis.

573. Mokytojus aprūpinsime moderniomis darbo priemonėmis.

574. Nustatysime optimalų vaikų skaičių klasėse. Numatysime didžiausią vaikų skaičių klasėse, perpildytose klasėse mažes vaikų. Įdiegus aplinkos lėšas (ūkio aprūpinimą) apimantį mokinio krepšelio modelį, mokykla pati bus suinteresuota ir galės reguliuoti mokinių skaičių klasėse.

575. Sudarysime sąlygas, kad dėl mokytojų rengimo galėtų konkuruoti visos Lietuvos aukštosios mokyklos, kurios vykdo nustatytus kokybės reikalavimus atitinkančias studijų programas.

576. Vykdysime kasmečius, nepriklausomus, viešai skelbiamus tyrimus, kaip mokytojai vertina mokymo sąlygas ir rezultatus bei kvalifikacijos tobulinimą.

Savarankiška mokykla – stiprus bendruomenės vaidmuo, moderni ir profesionali vadyba

577. Nustatysime skaidrų mokyklų finansavimą, tinkamai pasirengę pradėsime taikyti mokinio krepšelį, kuris apims ir ūkio aprūpinimo finansavimą. Mokinio krepšelio dydis bus vienodas valstybinėms, savivaldybių ir nevalstybinėms mokykloms, savivaldybės neturės teisės perskirstyti mokykloms skirtų mokinio krepšelio lėšų;

atsisakysime krepšelio skirstymo į tikslines dalis, jo panaudojimą palikdami mokyklos kompetencijai.

578. Sieksime, kad tėvai, pagrindiniai švietimo sistemos užsakovai, turėtų sprendimo teisę mokyklose. Mokyklos vadovas terminuotam laikotarpiui į pareigas bus atrenkamas konkurso būdu atsižvelgiant į vadybinio testo ir psichologinio tinkamumo testo rezultatus.

579. Jeigu mokyklos darbo rezultatai bus neigiami, bus galima atšaukti mokyklos vadovą iš pareigų anksčiau numatyto termino. Mokyklos taryba turės teisę inicijuoti tokį atšaukimą.

580. Mokyklos vidinės struktūros, ūkinių klausimų, komandiruočių, dalyvavimo asocijuotose struktūrose klausimus iš esmės spręs pati mokykla.

581. Stiprinsime mokyklų valdymo (vadovavimo mokykloms) kokybę – sukursime kokybės vadybos sistemos mokykloje modelį, parengsime naują, reikalingus gebėjimus tiksliau įvertinančią vadovų skyrimo ir vertinimo sistemą, motyvuosime švietimo įstaigų vadovus tobulintis vadybos ir strateginio planavimo, neformaliojo, informinio, alternatyviojo ugdymo pažangių metodikų srityse.

582. Mokytojo darbo kokybę vertinsime pagal mokinių kompetencijos ir motyvacijos pažangos vertinimus, mokinių ir kolegų atliekamą reitingavimą ir kitus mokyklos bendruomenės nustatytus kriterijus. Supaprastindami sistemą, atsisakysime dabartinės mokytojų ir vadovų atestacijos.

583. Panaikinsime centralizuotą atlyginimų ir personalo poreikio planavimą ir pačioms mokykloms leisime nuspręsti, kokių ir kiek joms reikia darbuotojų ir kokie bus jų atlyginimai. Remdamasis mokytojo profesionalumu, darbo kokybe ir mokyklos tarybos nustatyta tvarka, mokytojus į darbą priims ir atlyginimo dydį nustatys mokyklos vadovas.

584. Pertvarkysime mokytojų kvalifikacijos tobulinimo sistemą iš centralizuotos į „mokytojas pasirenka teikėją“.

585. Atlikto audito pagrindu atsisakysime bent trečdaliai nereikalingos dokumentacijos. Atlikus esamos švietimo informacinių technologijų sistemos auditą, įdiegsime visuotinę švietimo sistemos elektroninę duomenų keitimosi modelį. Tobulinsime ir sujungsime elektroninių dienynų ir kitų būtinų duomenų bazių naudojimą visomis grandimis ir lygiais. Tai paspartins ir gerokai supaprastins administravimą.

586. Aiškiau padalysime mokyklų valdymo funkcijas tarp mokyklų steigėjų – Švietimo ir mokslo ministerijos ir savivaldybių.

Tėvų ir mokinių laisvė rinktis

587. Vienodai finansuosime valstybines ir nevalstybines mokyklas lankančius mokinius. Nustatyto dydžio tėvų bendruomenė galės inicijuoti nevalstybinių (taip pat ir tradicinių religinių bendruomenių) mokyklų steigimą. Valstybė remis tėvų iniciatyvas ir panaudos pagrindais „tėvų iniciatyvos mokykloms“ suteiks tinkamas patalpas.

588. Mokyklų tinklo optimizavimą vykdysime atsižvelgdami į ugdymo kokybės užtikrinimą, bendruomenės ir regiono interesus, derindami su regiono plėtros koncepcija.

589. Nebus uždaromos mokyklos, kurios iš mokinio krepšelio lėšų teiks tinkamos kokybės, visuomenės poreikius atitinkančias mokymo ir ugdymo paslaugas. Jeigu tokiose mokyklose dėl nedidelio vaikų skaičiaus būtų surenkama mažiau lėšų, pati bendruomenė, tėvai apsispręs dėl tolesnio mokyklos likimo.

590. Vykdydami mokyklų tinklo optimizaciją kaimo vietovėse, atsižvelgsime į kiekvienos mokyklos reikšmę konkrečiai bendruomenei. Bus sukurtas organizacinis modelis ir tam pritaikytos ugdymo programos, leidžiantys išlaikyti bendruomenę vienijančias, vertybes ir gebėjimus ugdančias ir puoselėjančias mokyklas, jų veiklą ir finansavimą suderinant su kultūros centrų funkcijomis.

591. Ugdymo kokybės užtikrinti negalinčių mokyklų mokiniams sudarysime galimybes pasiekti šalia esančias didesnių gyvenviečių mokyklas, organizuodami vaikų pavėžėjimą.

592. Sukursime kompleksinę mokyklų pasiekimų, jų veiklos kokybės ir mokyklų teikiamos pridėtosios vertės įvertinimo sistemą, pradėdami taikyti visuotinį žinių ir gebėjimų testą po keturių klasių. Numatysime skatinimo priemones didžiausią pridėtinį indėlį suteikiančioms mokykloms, sudarydami joms sąlygas pakartoti, perduoti savo sėkmę. Nustatysime problemines mokyklas ir situacijai negerėjant imsimes priemonių jas pertvarkyti.

Neformalusis vaikų ir jaunimo ugdymas

593. Sieksime, kad dauguma vaikų dalyvautų bent vienos neformaliojo ugdymo veiklos užsiėmimuose. Neformaliojo ugdymo paslaugų teikėjai (meniniai, sportiniai, pažintiniai būreliai, mokyklos ir pan., įtraukiantys į užsiėmimus neformaliojo ugdymo turinį) tinkamai pasirengus bus finansuojami įvedant neformaliojo ugdymo krepšelį.

594. Neformaliojo ugdymo teikėjų tinklas bus klasifikuojamas pagal ugdymo programos pobūdį ir jį atitinkantį neformaliojo ugdymo kriterijams.

595. Įdiegsime „mobilų“ neformaliojo ugdymo krepšelį, kurį sudarys savivaldybių, valstybės biudžeto, programinės lėšos. Šis krepšelis bus skirtas vaiko ir jo tėvų pasirenkamiems akredituotiems ir turintiems licencijas neformaliojo ugdymo paslaugų teikėjams: centrams, būreliams, visuomeninėms, nevyriausybinėms organizacijoms, privatiems asmenims.

596. Valstybė remis bendruomenių, jaunimo organizacijų iniciatyvą steigti nevalstybinius neformaliojo ugdymo centrus.

Profesinis ugdymas

597. Realiai sujungsime ir suderinsime profesinio rengimo, darbo biržos mokymo centrų ir mokymosi visą gyvenimą sistemas.

598. Pasitelkdami asocijuotas verslo struktūras, įvertinsime ir suformuosime perspektyvius verslo krypčių ir darbo rinkos plėtros modelius. Koreguosime profesinio ugdymo programų turinį pagal realų specialistų poreikį.

599. Kooperuodamiesi su verslo struktūromis, sukursime ir įdiegsime ankstyvojo profesinio orientavimo modelį.

600. Pertvarkysime profesinio ugdymo finansavimą laikydamiesi principo, kad finansavimas skiriamas asmeniui, o ne institucijai. Užtikrinsime profesinio ugdymo kokybę, skatindami profesionalią įstaigų vadybą ir konkurenciją.

Nuolatinis (tęstinis) mokymasis ir suaugusiųjų švietimas

601. Stiprinsime visuomenėje nuolatinio ir įvairialypio mokymosi kultūrą.

602. Sudarysime realias galimybes kiekvienam žmogui laisvai pasirinkti ir gauti jam priimtinas švietimo paslaugas.

603. Remsime ir skatinsime neformaliojo, informaciojo, alternatyviojo ugdymo paslaugų teikėjus diegti inovatyvius, pažangius praktinius modelius, perteikti gerąją užsienio šalių švietimo patirtį.

604. Sukursime patogią organizacinę aplinką visoms visuomenei reikalingoms tęstinio mokymosi sritims ir kvalifikuotiems teikėjams.

605. Tikslinėmis informacinėmis kampanijomis, orientuotomis į praktinę suaugusiųjų švietimo naudą ir gyvenimo kokybės gerinimą, plėsiame besimokančių, savo kvalifikaciją keliančių ar naujas kompetencijas įgyjančių žmonių ratą.

Mokslas ir studijos

606. Dauguma šio skyriaus nuostatų bus įgyvendinamos 2009 metais.

Aukštųjų mokyklų reali autonomija

607. Aukštosioms mokykloms, įvykdžiusioms numatytas pertvarkas, suteiksime tikrą autonomiją, drauge užtikrindami jų atskaitomybę visuomenei už savo veiklos rezultatus. Ši autonomija apims laisvę pačioms aukštosioms mokykloms nusistatyti studijų programas ir studijų turinį, mokslo veiklos kryptis, vidaus struktūrą, personalo politiką (konkursų rengimas, atlygio sistema ir t. t.), taip pat teisę disponuoti išigytu ir valstybės patikėtu turtu. Suteikiant realią autonomiją, bus atsisakoma ir centralizuoto valstybės valdymo bei kitų perteklinių suvaržymų.

608. Aukštosioms mokykloms suteiksime įstatymuose įtvirtintą specialų, autonomiškumą užtikrinantį, teisinį statusą.

609. Valstybinėms aukštosioms mokykloms užtikrinus deramą kontrolę ir atskaitomybę visuomenei suteiksime plačias turto valdymo ir disponavimo juo teises.

Modernus valstybinių universitetų valdymas

610. Modernuosime valstybinių universitetų valdymą, aiškiai paskirstydami funkcijas ir atsakomybę tarp aukštosios mokyklos tarybos, senato ir rektoriaus.

611. Profesionaliai veikiančios aukštųjų mokyklų tarybos spręs strateginius mokyklos valdymo klausimus, konkurso būdu parinks aukštųjų mokyklų vadovus. Aukštųjų mokyklų tarybos bus sudaromos iš atsakingai atrinktų nepriekaištingos reputacijos šiam darbui įsipareigojančių ir jį išmanančių visuomenės ir universiteto atstovų. Išorės nariai tarybose sudarys daugiau kaip pusę jos narių.

612. Universitetų senatai galės sutelkti visą dėmesį akademinį klausimų svarstymui ir sprendimui.

Valstybės pajėgų sutelkimas užtikrinti kokybę

613. Diegsime sąžiningą, kokybę laiduojančią konkurenciją aukštajame moksle, pirmiausia per mokslo ir studijų finansavimo mechanizmus.

614. Studijų kokybės vertinimo centrą pertvarkysime į nepriklausomą nešališkai, profesionaliai ir šiuolaikiškai veikiančią instituciją, plačiau įtraukdami užsienio ekspertus.

615. Atliksime visapusišką studijų programų akreditaciją; minimalių standartų neatitinkančios studijų programos bus uždarnos.

616. Įkursime nepriklausomo akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus instituciją.

617. Sukursime moksleivių informavimo, konsultavimo, galimybių susipažinti su galimomis studijomis ir profesinio orientavimo sistemą; Lietuvos mokslo ir studijų institucijų reitingus skelbs nepriklausomos reitingavimo agentūros.

Aukštųjų mokyklų tinklo optimizaciją ir telkimąsi skatinančių priemonių kompleksas, kurio tikslas – sukurti prielaidas kokybei ir veiksmingiau panaudoti esamus išteklius

618. Daugiau kaip 150 mln. litų ES struktūrinių fondų lėšų skirsime aukštųjų mokyklų jungimuisi remti.

619. Jungimosi procesams remti sukursime *know-how* paramos grupę, kuri skleis pasiteisinusią Vakarų aukštųjų mokyklų patirtį.

620. Neperakredituosime kokybės standartų neatitinkančių programų, efektyvų ir taupų lėšų panaudojimą skatins aiškios finansavimo taisyklės.

Studijų finansavimo sistemos pertvarkymas

621. Pertvarkysime studijų finansavimą, valstybės lėšas studijoms patikėdami gambiausiems abiturientams. Nuo 2009–2010 studijų metų priimamų pirmo kurso studentų studijų finansavimą pradėsime studijų krepšelio principu. Nuo studento, patekusio į valstybės finansuojamųjų sąrašą, apsisprendimo priklausys, į kurią aukštąją (valstybinę ar nevalstybinę) mokyklą pateks studijų krepšelio pinigai.

622. Užtikrinsime studijų prieinamumą:

– sukursime valstybės remiamų paskolų sistemą, kuri pradės veikti ne vėliau kaip nuo 2009 m. liepos mėn. Tuo tikslu pertvarkysime Lietuvos valstybinį mokslo ir studijų fondą, nustatysime paskolų garantavimo sąlygas ir palūkanų kompensavimo tvarką;

– užtikrinsime deramas stipendijas gabiausiems ir socialines stipendijas materialiai sunkiausiai besiverčiantiems studentams.

623. Tikslinį valstybės finansavimą atskiroms studijų programoms skirsime vadovaudamiesi pamatuota ir viešai skelbiama valstybės poreikių analize.

624. Inicijuosime, kad studijų rezultatai būtų tolygiau vertinami, mažėtų vertinimo skirtumai tarp krypčių ir tarp atskirų aukštųjų mokyklų.

Mokslo vystymo prioritetai, valdymas ir finansavimas

625. Remdamiesi pažangiausia pasaulio patirtimi, sukursime ir įgyvendinsime mokslo politikos formavimo, įgyvendinimo ir finansavimo modelį, užtikrinantį skaidrų, tikslingą ir strategiškai apgalvotą investavimą į mokslinius tyrimus. Šiame modelyje svarbus vaidmuo teks Lietuvos mokslo tarybai, sudarytai iš dviejų skyrių – Gamtos ir technikos mokslų skyriaus bei Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus, taip pat iš Lietuvos mokslo tarybai pavaldaus Mokslo fondo.

626. Finansuodami mokslo tyrimus, pereisime prie ilgalaikio, konkursais pagrįsto finansavimo. Konkursuose ir vertindami mokslinių tyrimų rezultatus, orientuosimės į išorinę (tarptautinę) ekspertizę.

627. Realiai skatinsime mokslininkus ir studentus vienijančių draugijų bei asociacijų veiklą, jų įtraukimą į mokslo ir studijų politikos formavimą, suteiksime joms galių atsakingai spręsti savo srities savivaldos klausimus.

628. Nuosekliai pereisime prie taikomųjų mokslinių tyrimų finansavimo tik konkursų būdu (iš valstybės lėšų).

629. II ir III pakopų universitetines studijas siesime su fundamentinių tyrimų vykdymu, finansuodami jas konkursų būdu ir iš lėšų, skirtų aukščiausius reitingus konkrečiose mokslo srityse turinčioms institucijoms.

630. Sukursime priežiūros grupę ar agentūrą, stebinčią, kaip įgyvendinamos integruotų mokslo, studijų ir technologijų centrų (slėnių) programos.

631. Suderinsime modelį, pagal kurį Švietimo ir mokslo ministerija bendradarbiauja su Ūkio ministerija formuodamos ir įgyvendindamos inovacijų politiką.

632. Sieksime, kad Lietuva taptų lituanistinių tyrimų pasauliniu centru. Parengsime ir įgyvendinsime humanitarinių ir socialinių mokslų plėtros strategiją.

Tretinio lygmens švietimo sistemos vienovė

633. Integruosime kolegijų ugdymą į likusią mokslo ir studijų sistemą, o profesinį ugdymą – į aukštąjį koleginių ugdymą, numatydami aiškias galimybes ir reikalavimus išlyginamosioms studijoms pereinant iš vienos sistemos į kitą.

XVIII. KULTŪROS POLITIKA

634. Pagrindiniai Vyriausybės strateginiai kultūros politikos tikslai yra šie:

- sugrąžinti Kultūros ministerijai lyderės, inicijuojančios ir koordinuojančios nacionalinius kultūros projektus ir iniciatyvas, vaidmenį;
- pasikliauti humanistine Vakarų kultūros tradicija – tobulinti tautinio ir pilietinio ugdymo programas;
- sukurti modernios valstybės ir tautos tapatybės formavimo modelį integruojant kultūros ir švietimo politikos tikslus; Lietuvos įvaizdžio kūrimas – neatsiejama šios bendrosios strategijos dalis.

Lietuva globaliame pasaulyje

635. Kursime ir puoselėsime tautos tapatybę globalioje aplinkoje, ugdysime pagarbą valstybės istorijai ir jos simboliams.

636. Saugosime, puoselėsime ir propaguosime lietuvių kalbą, skatinsime laikytis kalbos tradicijų; įgyvendinsime lietuvių kalbos sisteminio stiprinimo programą.

637. Plėtosime lietuvių kalbos diegimo kompiuterinių sistemų erdvėje programas, skatinsime lietuvių kalbos automatinio atpažinimo ir vertimo projektų įgyvendinimą; sukursime valstybinę lietuvių kalbos sisteminio stiprinimo viešojoje erdvėje programą.

638. Plėsimė kultūros eksportą išnaudodami tiek kultūros atašė, tiek kultūros ir meno projektų bendro prodiusavimo galimybes.

639. Rūpinsimės valstybės ir tautos kultūrinio bei informacinio saugumu. Neutralizuodami klaidinančios informacijos ir kultūrinės produkcijos iš nedemokratiškos

užsienio šalių plitimą, sukursime kultūrinės ir informacinės erdvės apsaugos strategiją ir pradėsime ją įgyvendinti.

640. Puoselėsime tautinių mažumų savitumą ir tradicijas, skatinsime jų integraciją į valstybės gyvenimą.

Profesionalusis menas ir kultūra

641. Skatinsime labdarą ir paramą kultūros ir meno projektams.

642. Remsime menininkus, tobulindami valstybės stipendijų skyrimą.

643. Įtvirtinsime nuostatą, kad meno kūrėjo statusas gali būti ne tik įgytas, bet ir prarastas.

644. Sukursime menininko socialinės apsaugos programą (pensijų planai menininkams).

645. Tobulinsime profilinių komisijų ir tarybų prie Kultūros ministerijos reglamentus, siekdami, kad ekspertų komisijose dirbtų ne tik kūrėjai ir atlikėjai, bet ir profesionalūs atitinkamos srities vertintojai bei skleidėjai.

646. Inicijuosime reikšmingiausių Lietuvos nacionalinių kultūros reiškinių pristatymą ir sklaidą.

647. Nustatysime kultūrinės paramos prioritetus ir remsime tik reprezentatyvius bei perspektyvius festivalius.

648. Parengsime valstybės užsakymo kultūros sričiai reikalingoms studijų programoms vykdyti mechanizmą ir jų finansavimo tvarką.

649. Vykdysime kultūros darbuotojų atlyginimų kėlimo programą, kuria sieksime, kad vidutinis kultūros darbuotojo atlyginimas prilygtų mokytojo atlyginimui.

Mėgėjų menas

650. Tobulinsime kultūros savivaldą; sieksime, kad mėgėjų meną labiau remtų vietos bendruomenės.

651. Finansiškai remsime tik reprezentatyvius ir perspektyvius mėgėjų meno projektus.

Kultūros paveldas

652. Saugosime, puoselėsime ir aktualinsime kultūros paveldą kaip tautos ir valstybės tęstinumo ženklą, integruodami jį į edukacinius, kūrybinės pramonės, kultūrinio turizmo projektus; sukursime lietuvių etninės kultūros plėtros sistemą.

653. Sukursime kultūros vertybių, išvežtų iš Lietuvos arba galbūt sunaikintų, registrą (informacinę sistemą).

654. Pasiuksime, kad nacionalinės kultūros paveldas būtų prieinamas globalioje viešojoje erdvėje, skatinsime kūrybinius projektus, kurie populiarintų Lietuvos kultūrą, panaudodami naujausias technologijas ir modernias sklaidos priemones.

655. Lietuvos tremtinių ir politinių kalinių kapus bei laidojimo vietas pripažinsime kultūros ir istorijos paveldu. Sieksime užtikrinti nuolatinę šio paveldo priežiūrą, sukursime priežiūros programą ir pasirašysime atitinkamus susitarimus su užsienio valstybėmis.

656. Rūpinsimės užsienyje esančiu Lietuvos kultūros ir istorijos paveldu, parengdami tam atitinkamą programą.

657. Tęsime nacionalinės kultūros paveldo skaitmeninimo programas, plėsimė naujausių technologijų pritaikymą nacionalinės kultūros plėtrai.

658. Ekonominiais svertais skatinsime, kad būtų laikomasi nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos reikalavimų, ir griežtinsime sankcijas už jų nepaisymą.

659. Griežtinsime sankcijas už savavališkas statybas nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos zonose.

660. Atliksime muziejų fondų reviziją, remdamiesi jos rezultatais parengsime menkaverčių objektų panaudojimo planą.

Kūrybinė pramonė

661. Sieksime didinti kūrybinės pramonės santykinę dalį Lietuvos BVP. Tuo tikslu, remdamiesi atlikta galimybių studija ir jos plėtros strategija, sukursime kūrybinės pramonės plėtojimo Lietuvoje programą – nacionalinę kompleksinę integruotą meno, mokslo, studijų ir verslo programą, kuri apimtų šias pagrindines kūrybinės pramonės plėtros kryptis:

– mokslinių tyrimų, meninių ir kūrybinių projektų, reikalingų kūrybinės pramonės potencialui didinti, įgyvendinimą ir plėtojimą;

- kūrybinę pramonę sudarančių sektorių (meno, mokslo, studijų, verslo ir bendruomenių) integraciją ir bendradarbiavimą;
- kūrybinės pramonės infrastruktūros (taip pat ir inkubatorių) stiprinimą;
- rizikos fondų ir kitų kūrybinės pramonės finansavimo priemonių tobulinimą, ES struktūrinių fondų panaudojimą.

662. Sukursime užsienio investicijų į Lietuvos kino pramonę skatinimo sistemą; koncentruosime Kino fondo lėšas nacionaliniams garso ir vaizdo projektams, kurie turėtų paklausą tarptautinėje rinkoje, stiprintų Lietuvos įvaizdį ir (arba) skatintų pažinti Lietuvos kultūrą ir istoriją.

Kultūra visiems

663. Kursime žmogui palankią urbanistinę aplinką, kurioje rastų vietos meniniai akcentai.

664. Dirbdami kartu su Švietimo ir mokslo ministerija, sieksime, kad kultūrinis ir meninis ugdymas būtų įtrauktas į bendrąsias ugdymo programas.

665. Gerinsime kultūros ir meno vertybių prieinamumą visiems Lietuvos gyventojų socialiniams sluoksniams nepaisant jų gyvenamosios vietos. Parengsime ir įgyvendinsime regioninės atskirties mažinimo programas, įgyvendinsime daugiafunkčių centrų plėtros programas ir kt.

666. Sukursime daugiafunkčių kultūros švietimo bendruomenės centrų plėtros koncepciją, integruodami jų plėtrą į regioninę ir švietimo politiką. Tokių centrų atsiradimas ypač svarbus kultūriniam ir socialiniam kapitalui išlaikyti ir telkti provincijoje.

667. Sukursime regionų vietinės kultūros politikos strategiją, sujungdami ją su regionine ir socialine politika, ir parengsime ją įgyvendinti.

668. Kartu su Susisiekimo ministerija įgyvendinsime televizijos programų techninį perdavimą išseivijos bendruomenėms.

669. Sukursime valstybės švenčių ir atmintinų dienų ceremonialus.

Kultūros finansai

670. Atliksime Kultūros ministerijos ir jai pavaldžių įstaigų funkcijų ir finansų auditą, remdamiesi audito išvadomis, reorganizuosime arba panaikinsime įstaigas, kurių egzistavimas savitiksliis.

671. Atliksime investicinių projektų reviziją, atsisakydami tų išlaidų, kurias ekonominės krizės sąlygomis galima atidėti tolesnei ateičiai.

672. Vykdydysime griežtesnę nacionalinių kultūros įstaigų finansinės ir ūkinės veiklos kontrolę.

673. Tobulinsime viešųjų pirkimų reglamentą kultūros srityje, atsisakydami nuostatos, kad kaina yra pagrindinis kriterijus vertinant meninius ir kultūrinius projektus.

Institucinis Kultūros ministerijos stiprinimas

674. Išnagrinėję esamą padėtį ir galimybes, stiprinsime Ūkio ir Kultūros ministerijų tarpinstitucinį bendradarbiavimą, kurio tikslas – tarptautinio turizmo plėtra Lietuvoje įtraukiant į maršrutus jungtines kultūrines, poilsines ir pažintines programas.

XIX. SOCIALINĖ POLITIKA

Vyriausybė paveldėjo išderintą socialinės srities finansinę sistemą. Sodros mokamos pensijos nuo 2000 m. santykinai mažėja, palyginti su darbo užmokesčio ir BVP vienam asmeniui augimu. Valstybės kontrolė turi nemažai priekaištų privačių pensijų fondų veiklai. 2009 m. Sodros biudžete tikėtinas ne mažesnis kaip 1,3 mlrd. litų deficitas, o sukauptų finansinių rezervų Sodra nebeturi. Neišsprendus šių problemų, iškyla grėsmė visai šalies socialinei politikai. Greta šių iššūkių būtina tobulinti veikiančią sistemą, kad socialinė paramos politika būtų veiksmingesnė. Šie iššūkiai ir būtinybės diktuoja mūsų socialinės politikos gaires.

675. Parengsime socialinio draudimo sistemos tobulinimo programą, skatinančią santykinį senatvės pensijų augimą. Sukursime prielaidas pereiti prie platesnio privačių kaupiamųjų pensijų fondų taikymo, išsaugodami solidarią atsakomybę už Sodros pensijų sistemą.

676. Peržiūrėsime socialinio draudimo kompensuojamojo uždarbio apskaičiavimo metodiką ir reikalavimus motinystės, tėvystės, motinystės (tėvystės) pašalpų dydžiams apskaičiuoti remiantis ilgesnio laikotarpio pajamomis, drauge atsižvelgiant į interesus jaunų motinų, negalėjusių įgyti didesnio stažo dėl studijų ar mokslo.

677. Sieksime, kad motinystės ir tėvystės atostogų pašalpa neviršytų 100 proc. turėto darbo užmokesčio, vaikų priežiūrai motinystės laikotarpiu numatydami papildomą

paramą iš valstybės biudžeto toms šeimoms, kurios susilauks pametinių, dvynių ar trynų.

678. Parengsime naują socialinės paramos teikimo sistemos koncepciją, kurioje būtų peržiūrima neefektyviai veikianti išskaidyta parama, siekdami pereiti į bendros paramos sistemą, kad socialinė parama būtų sujungiama į vieną išmoką.

679. Šeimos ir socialinės apsaugos ministerijoje įsteigsime specialų Bendruomenių departamentą, kuris rūpintųsi bendruomeniškumo plėtra Lietuvoje.

680. Toliau teiksime finansinę paramą, kad bendruomenės ir nevyriausybinės organizacijos būtų įtraukiamos į sprendimų priėmimą ir galėtų aktyviai dalyvauti kurdamas pilietinę visuomenę.

681. Šeimos ir socialinės apsaugos ministerijos Bendruomenių departamente įsteigsime Religinių bendruomenių reikalų skyrių. Jo užduotis – rengti ir derinti bendrų su tradicinėmis konfesijomis bendruomeniškų iniciatyvų reikalus.

682. Sudarysime galimybes nevyriausybinėms organizacijoms, bendruomenėms, parapijoms gauti vienodą valstybės finansinę paramą, kuri skatintų savivaldybes sudaryti ilgalaikes paslaugų teikimo sutartis dėl nestacionarių socialinių paslaugų teikimo įvairioms socialinėms grupėms – seniems žmonėms, neįgaliesiems (suaugusiesiems ir vaikams), vaikams. Socialinių paslaugų pirkimas bus vykdomas konkurso būdu, į paslaugų teikimą įtraukiant nevyriausybines organizacijas.

683. Demografiniai pokyčiai Lietuvoje, kaip ir kitose ES valstybėse narėse, lemia tai, kad daugėja pagyvenusių ir labai senų žmonių. Didėja ne tik ilgalaikės socialinės globos, bet ir pagalbos namuose, dienos paslaugų poreikis. Socialinė globa ir sveikatos priežiūros paslaugos šiandien yra viena nuo kitos atskirtos, nors realiame gyvenime jos yra susijusios su tuo pačiu žmogumi. Todėl sujungsime teikiamas socialinės globos ir sveikatos priežiūros paslaugas, sudarydami galimybes senam žmogui iš vieno šaltinio gauti pagalbą namuose ir socialinę globą, ir slaugos paslaugas.

684. Lietuvoje, palyginti su kitomis ES valstybėmis narėmis, labai mažai socialinių darbuotojų, menkai išplėtotas bendruomeninių socialinių paslaugų tinklas. Nors savivaldybėse jau veikia dienos centrai vaikams, neįgaliesiems, pagyvenusiems žmonėms, tačiau šių paslaugų vis dar labai trūksta ir tebevyrauja brangios institucinės stacionarios paslaugos. Dažnai savo pagyvenusiais tėvais rūpinasi jų vaikai, kurie, be šios pareigos, dar ir dirba bei rūpinasi savo mažamečiais vaikais. Stokojant bendruomeninių dienos paslaugų pagyvenusiems žmonėms, susiduriama su dideliais sunkumais derinant darbą ir rūpinimąsi pagyvenusiais žmonėmis. Todėl teiksime paramą šeimoms, prižiūrinčioms savo

pagyvenusius, socialinės globos reikalingus tėvus ar kitus artimuosius, sudarydami galimybes derinti darbą, užimtumą ir pagyvenusių žmonių priežiūrą. Taip pat remsime programas, padedančias bendruomenėse plėtoti nestacionarių bendruomeninių paslaugų tinklą (dienos centrai, bendruomenių namai) pagyvensiems žmonėms.

685. Daugelis tėvų nenori palikti neįgalių vaikų valstybiniuose globos namuose, tačiau stokojant bendruomeninių paslaugų ir socialinių darbuotojų pagalbos namuose, esant ribotoms galimybėms neįgalius vaikus integruoti į bendrojo lavinimo mokyklas pagal gyvenamąją vietą, tėvai neretai neturi kitos galimybės kaip patikėti tokio vaiko priežiūrą globos institucijai. Todėl tobulinsime teisės aktus ir skirsime lėšų, kad būtų vykdoma ir plėtojama neįgalių vaikų integracija į bendrojo lavinimo mokyklas, gerinamas reabilitacijos paslaugų neįgaliesiems vaikams ir suaugusiesiems prieinamumas, gerėtų neįgaliųjų socialinė integracija į darbo rinką, taip pat būsto ir aplinkos pritaikymas.

686. Šeimos ir vaiko problemos yra įvairiapusės, todėl skatinsime ir sieksime, kad vaiko teisių apsaugos specialistai, socialiniai darbuotojai, pedagogai, kurie dažniausiai pastebi, kad vaikas namuose turi tam tikrų problemų, ir kitų sričių specialistai dirbtų drauge.

687. Iki šiol neišspręsti našlaičių ir tėvų globos netekusių vaikų globos namų auklėtinių socialinės integracijos klausimai. Nemažai jaunų žmonių dėl savarankiško gyvenimo įgūdžių stokos ir gyvenimo patirties dažnai nesugeba surasti savo vietos gyvenime ir tampa nuolatiniais paramos gavėjais. Sieksime nuosekliai pereiti prie globojamų vaikų auginimo tik šeimose.

688. Toliau teiksime bei plėtosime socialinę paramą laisvės kovų dalyviams, politiniams kaliniams ir tremtiniais, taip pat numatydami paramą, kad vieną kartą per metus valstybės lėšomis jie galėtų pasigydyti sanatorijoje.

689. Toliau įgyvendinsime lygių galimybių politiką, siekdami užtikrinti, kad žmogus nebūtų diskriminuojamas dėl amžiaus, lyties, etninės kilmės, religinių įsitikinimų ar sveikatos būklės.

XX. PARAMA ŠEIMAI

Naujos tendencijos ir kryptys

Iki šiol Lietuvoje vykdyta socialinė politika buvo pernelyg mažai orientuota į šeimą. Šiandien regime žmonių susvetimėjimą, nestabilias šeimas, nemažta probleminių

šeimų ir beglobių vaikų. Silpnėjantis šeimos institutas jau kelia neigiamas socialines pasekmes – tampa įprasta šeimos pareigas perduoti valstybei. Todėl vis daugiau lėšų skiriama įvairioms pašalpoms mokėti, darbui su socialinės rizikos šeimomis, vaikų globos namuose užaugusių vaikų integracijai, tačiau šios priemonės ne visada būna veiksmingos ir dažnai neduoda laukiamų rezultatų.

Keleri intensyvios emigracijos metai pagimdė naują opią problemą – Lietuvoje paliktus emigrantų vaikus. Mažesni vaikai paliekami artimųjų ar kaimynų globai, o paaugliai dažnai lieka visai be globos. Turime naują socialinės rizikos vaikų grupę – socialinius „emigracijos našlaičius“, netekusius šeimoje perteikiamų šeimos gyvenimo, socialinių ir darbo įgūdžių, dažnai iškrentančius iš ugdymo sistemos, pažeidžiamesnius prievartai ir atviresnius narkotikams ir alkoholiui, nusikalstamumui ir kitiems socialinės rizikos veiksniams. Privalome rasti būdų, kaip kartu su tėvais spręsti šią problemą. Valstybė turi teisę reikalauti tėvų ir globėjų atsakomybės už deramą rūpinimąsi vaikais, jų ugdymą ir priežiūrą.

Lietuvoje vyksta ir tautos erozija, pasireiškianti mažėjančiu gimstamumu, silpnėjančiu šeimos institutu, didėjančia emigracija, senstančia visuomene, plintančia socialine patologija, vis labiau įsigalint vartotojiškumui, nyksta socialiniai ryšiai ir solidarumas tarp kartų.

„Eurostat“ duomenimis, jei ir toliau išliks tokios pačios demografinės tendencijos, Lietuvoje 2050 m. gyvens tik 2,8 mln. gyventojų. Prognozuojama, kad nuo 2017 m. Lietuvoje, kaip ir kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse, ims mažėti darbingo amžiaus žmonių. Ilgėjant gyvenimo trukmei ir išliekant didelei išorinei migracijai, Lietuvoje daugės pagyvenusių ir labai senų žmonių, didės tiek sveikatos priežiūros, tiek socialinių paslaugų ir neformalios globos poreikis. Nieko nedarant, didės tikimybė, kad demografiniai pokyčiai taps nevaldomi ir didės spaudimas atsiverti nevaldomai darbo jėgos imigracijai.

Šeima, vaikai ir elgesio skurdo įveikimas – svarbiausi tautos erozijos stabdymo tikslai. Mūsų pagrindinis ilgalaikis tikslas – pasiekti, kad 2050 m. Lietuvoje gyventų ne 2,8 mln., o 4 mln. lietuvių.

Siekdami suvaldyti demografinius pokyčius, veiksime trimis kryptimis:

- skatinsime gyvenimą šeimoje;
- skatinsime gimstamumą;
- įveiksime elgesio skurdą.

690. Šeimos politikos srityje kursime prielaidas Valstybinei šeimos politikos koncepcijai įgyvendinti ir dėsime ryžtingas pastangas, siekdami įveikti Lietuvoje išgalėjusią šeimą, kaip pamatinės visuomenės ląstelės, eroziją. Sieksime atkurti visuomenės pasitikėjimą bendruomene ir stiprinti solidarumą tarp kartų tam, kad būtų užtikrinamas visokeriopas asmens saugumas. Įgyvendinant Valstybinę šeimos politikos koncepciją, bus užtikrinami gyvenančių ne santuokoje teisėti interesai.

691. Inicijuosime visapusiškus ilgalaikius su šeimos institutu susijusių socialinių ir demografinių procesų tyrimus ir šeimos instituto raidos stebėseną (monitoringą).

692. Įgyvendinsime teisės aktus, kuriais bus realizuota valstybės konstitucinė pareiga remti šeimą ir bus apibrėžti valstybės paramos šeimai principai ir pagrindai.

693. Šeimos politiką įgyvendinsime laikydamiesi principo, kad valstybė privalo rūpintis visais vaikais, tiek augančiais šeimoje, tiek be jos. Šeimos politikos tikslams pasiekti numatome pertvarkyti institucijų sandarą tiek nacionaliniu, tiek savivaldybių lygmeniu. Stiprinsime savivaldybėse veikiančias vaiko teisių apsaugos tarnybas (skyrius). Vadovaudamiesi subsidiarumo principu, sieksime, kad vietos ir parapijų bendruomenės, seniūnijos ir pačios savivaldybės kompetentingai imtųsi priemonių sprendamos savo bendruomenės socialinius klausimus.

694. Švietimo sistemoje diegsime šeimos vertybių suvokimą ir puoselėjimą.

695. Siekdami užtikrinti abiejų tėvų galimybę visavertiškai dalyvauti ugdant vaikus ir skatinti jų atsakomybę už vaikus, sieksime sudaryti prielaidas tėvams auginti ikimokyklinio amžiaus vaikus ir derinti šeimos pareigas su profesiniu užimtumu. Tuo tikslu priimsime teisės aktus, remiančius vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigų (grupių) steigimąsi ir lanksčiau reglamentuojančius tėvų darbo laiką. Nustatę vaiko krepšelį, skatinsime ikimokyklinio ugdymo įstaigų tinklo plėtrą ir privačių ikimokyklinio ugdymo įstaigų steigimąsi, taip palengvindami jaunoms šeimoms suderinti karjeros siekimą su vaiko priežiūra. Nuolat ieškosime naujų, nestandartinių sprendimų vaiko priežiūrai ir auginimui šeimoje skatinti.

696. Įdiegę neformaliojo ugdymo krepšelį, spęsime vaikų popamokinio užimtumo problemą.

697. Sukursime ir įdiegsime socialinės plėtros reikalavimų ir kriterijų sistemą urbanistikoje, urbanistinei plėtrai nustatydami socialinės infrastruktūros kūrimo reikalavimus ir normatyvus (darželių, sporto ir žaidimo aikštelių, mokyklų, sporto klubų ir pan.).

698. Tobulinsime paramos priemones jaunoms šeimoms apsirūpinant būstu.

699. Skatindami solidarumą tarp kartų, sudarysime sąlygas ir teiksime paramą šeimoms, prižiūrinčioms senyvo amžiaus tėvus ar kitus šeimos narius, kuriems nustatytas specialus nuolatinės slaugos poreikis. Taip pat sieksime, kad tokios šeimos derintų profesinį užimtumą ir šeimos įsipareigojimus.

700. Tobulinsime vaiko priežiūros atostogų ir išmokų apskaičiavimo tvarką. Numatysime papildomą paramą motinoms (tėvams), išėjusioms (išėjusiems) motinystės (tėvystės) atostogų ir auginantiems dvynukus, trinukus ar pametinukus.

701. Siekdami užtikrinti vaiko teisę gauti išlaikymą iš abiejų savo tėvų tais atvejais, kai vaikas negauna teismo priteisto išlaikymo iš savo tėvų, teiksime jam valstybės paramą: sudarysime vaikui galimybes gauti išmokas iš Vaikų išlaikymo (alimentų) fondo, drauge suteikdami valstybei teisę išsieškoti skolas iš paramos savo vaikams neteikiančių tėvų.

702. Tęsime vaikų globos sistemos pertvarką, kad tėvų globos netekę vaikai pirmiausia būtų globojami šeimose, šeimyninio tipo bendruomenių ar parapijų vaikų globos namuose kaip galima arčiau savo gyvenamosios vietos. Teiksime papildomą paramą šeimynoms, kad jose būtų užtikrinamos tinkamos globojamų vaikų gyvenimo sąlygos.

703. Tęsime stacionarių vaikų globos įstaigų decentralizaciją, perduodami šias įstaigas savivaldybių kompetencijai, numatydami mechanizmus, leidžiančius užtikrinti teikiamų globos paslaugų kokybę ir jų pastovumą. Sieksime užtikrinti, kad globojamas vaikas nebūtų kilnojamas iš vienos globos vietos į kitą.

704. Tęsime būsimų globėjų ir įtėvių pasirengimo tinkamai globoti vaikus programą, pirmiausia atsižvelgdami į vaiko interesus; tobulinsime įvaikinimo procedūras ir teiksime pagalbą įtėviams.

705. Stiprinsime socialinį darbą su socialinės rizikos šeimomis bendruomenėse, vykdysime vaikų dienos centrų programą.

XXI. SVEIKATOS APSAUGA

706. Pagrindiniai sveikatos sistemos tolesnės pertvarkos principai ir tikslai yra:

– pertvarkyti sveikatos sistemą pagal modernios visuomenės sveikatos koncepciją ir Europos Sąjungos visuomenės sveikatos, taip pat Pasaulinės sveikatos organizacijos „Sveikata visiems XXI amžiuje“ strateginius principus;

- racionaliau valdyti ir finansuoti sveikatos sistemą siekiant pagerinti paslaugų prieinamumą ir kokybę;
- sukurti draugišką ir į pacientą orientuotą sveikatos sistemą, užtikrinančią pagarbą paciento teisėms, paslaugų prieinamumą ir kokybę, įtraukiant visuomenę į sprendimų priėmimą;
- išgyvendinti iš sveikatos sistemos biurokratiją ir korupciją.

Sveikatos sistemos politikos pagrindinės strateginės kryptys

707. Parengsime ir Seime patvirtinsime 2008–2012 metų sveikatos sistemos plėtros strateginį planą, numatydami konkrečias jo įgyvendinimo priemones, terminus, atsakingus vykdytojus, plano įgyvendinimo nuolatinę stebėseną ir kontrolę.

708. Atliksime išlaidų, skirtų sveikatos prevencinėms programoms ir kitoms medicinos sritims, efektyvumo analizę. Atsižvelgdami į gautus duomenis, didinsime ir koncentruosime finansinius bei kitus išteklius toms sveikatos sritims, kurios gali efektyviausiai sumažinti žmonių sergamumo ir mirtingumo rodiklius.

709. Pertvarkysime įmokų surinkimo į Privalomojo sveikatos draudimo fondą sistemą, įvesdami atskirą sveikatos draudimo įmoką.

710. Apskaičiuosime realius įkainius kaip pagrindinę prielaidą savanoriškam papildomam sveikatos draudimui įgyvendinti.

711. Skatinsime papildomą savanorišką sveikatos draudimą, aiškiai apibrėždami tokio draudimo objektą.

712. Aiškiai nustatysime sveikatos paslaugas, finansuojamas iš valstybės lėšų ir papildomo sveikatos draudimo.

713. Pritrauksime privatų kapitalą į sveikatos sistemą ir skatinsime privačių pirminės sveikatos priežiūros įstaigų plėtrą.

714. Keisime dabartinę tvarką, kai nedirbantis ar užsienyje dirbantis žmogus, sumokėjęs minimalią įmoką į Privalomojo sveikatos draudimo fondą, tuoj pat gauna galimybę nemokamai naudotis visomis asmens sveikatos priežiūros paslaugomis.

715. Sukursime paslaugų apmokėjimo modelį, skatinantį žmogų sveikai gyventi ir investuoti į savo sveikatą.

716. Siekdami įgyvendinti principą „pinigai seka paskui pacientą“, sukursime informacinę sistemą (sveikatos draudimo sąskaitą), kad kiekvienam mokesčių mokėtojui

būtų lengvai prieinama informacija, kiek sveikatos draudimo įmokų jis sumokėjo ir kokią jų dalį panaudojo savo sveikatai.

717. Sparčiau didinsime valstybės įmokas už valstybės lėšomis draudžiamus asmenis.

718. Siekdami išgyvendinti korupciją ir nelegalius mokėjimus sveikatos sistemoje, pakeisime juos oficialiomis priemokomis už paslaugas ir dalį šių lėšų skirsime medikų atlyginimams didinti.

719. Teiksime kuo daugiau sveikatos paslaugų per bendruomenes ir paciento namuose, skatinsime naujų paslaugų formų diegimą.

720. Išanalizuosime asmens sveikatos priežiūros įstaigų galimybes pačioms nustatyti mokamų paslaugų kainas.

721. Tęsime Psichikos sveikatos strategijos įgyvendinimą.

722. Nustatysime savivaldybių atsakomybę formuojant ir įgyvendinant visuomenės sveikatos politiką vietos lygiu. Parengsime valstybės biudžeto dotacijų, skirtų savivaldybėms perduodamoms sveikatos apsaugos funkcijoms finansuoti, apskaičiavimo metodiką.

723. Užtikrinsime privačių ir valstybinių asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų lygiateisiškumą.

724. Pritrauksime daugiau Europos Sąjungos lėšų, užtikrinsime skaidrų ir efektyvų jų naudojimą.

725. Ypatingą dėmesį skirsime vaikų sveikatai. Sieksime įgyvendinti privalomą vaikų sveikatos stebėsenos ir ligų prevencijos nuo darželio iki mokyklos baigimo programą.

726. Plėtosime mokslinius tyrimus sveikatos politikos ir kitose srityse.

727. Diegsime nacionalinę elektroninę sveikatos sistemą.

728. Skatinsime kraujo ir organų donorystę.

729. Efektyviau spėsime šeimų, turinčių vaisingumo sutrikimų, problemas.

Sveikas žmogus – sveika visuomenė

730. Skatinsime kiekvieno asmeninį rūpestį ir atsakomybę už savo sveikatą.

731. Skatinsime, kad kiekvienas žmogus siektų saugoti ir stiprinti savo sveikatą mesdamas rūkyti, vartodamas mažiau alkoholio, skirdamas laiko aktyviai fizinei veiklai, sveikai maitindamasis ir kitais būdais.

732. Motyvuosime darbdavius investuoti į darbuotojų sveikatą.

733. Įvairiomis priemonėmis skatinsime žmonių rūpinimąsi savo fizine ir dvasine sveikata.

734. Aktyviau įgyvendinsime pradėtas ir diegsime naujas profilaktines sveikatos programas.

735. Didinsime žmonių informuotumą apie ligas, jų priežastis, žalingų įpročių poveikį sveikatai ir ugdysime sveikos gyvensenos nuostatas.

736. Plėsimė visuomenės sveikatos biurų veiklą savivaldybėse, kad būtų užtikrinta geresnė visuomenės sveikatos priežiūra mokyklose, ikimokyklinėse įstaigose ir bendruomenėse.

737. Sistemingai plėtosime sveikatos (savęs pažinimo, sveikos gyvensenos, kūno kultūros, sveikos mitybos, savikontrolės) ugdymą, skirsime daugiau dėmesio mokinių sportavimui, fiziniam aktyvumui.

738. Sieksime, kad visi inicijuojami šalies ūkį reglamentuojantys teisės aktai ir priimami sprendimai atitiktų visuomenės sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo prioritetus.

739. Sieksime mažinti alkoholio ir tabako prieinamumą ir vartojimą.

Sveikatos sistemos valdymo pokyčiai

740. Sutvarkysime sveikatos įstaigų valdymą, peržiūrėdami steigėjų funkcijas, didindami savivaldybių, vietos bendruomenių ir darbuotojų, pacientų ir kitų nevyriausybinių organizacijų įtaką.

741. Atskirsime sveikatos politiką formuojančių ir įgyvendinančių institucijų funkcijas.

742. Tobulinsime investicinių lėšų paskirstymą ir panaudojimą.

743. Peržiūrėsime Sveikatos apsaugos ministerijai pavaldžių įstaigų, ypač atliekančių kontrolės funkcijas, veiklą ir skaičių.

744. Toliau kaip prioritetingas plėtosime šeimos gydytojų, specializuotos ambulatorinės pagalbos, dienos chirurgijos, dienos stacionarų ir kitas ambulatorines paslaugas.

745. Sieksime panaikinti įstatymuose įtvirtintą nuostatą skirstyti sveikatos priežiūros įstaigas į priklausančias Lietuvos nacionalinei sveikatos sistemai ir jai nepriklausančias.

746. Peržiūrėsime greitosios medicinos pagalbos paslaugų teikimo koncepciją.

747. Tobulinsime kompensuojamųjų ir receptinių vaistų kainodarą.
748. Sudarysime vienodas konkurencijos sąlygas visoms farmacijos bendrovėms.
749. Ieškosime būdų, kaip skatinti Lietuvos farmacijos pramonę.

Tarpinstitucinis bendradarbiavimas

750. Bendradarbiausime su socialinės apsaugos sektoriumi, sprenddami sveikatos ir socialines problemas, integruodami slaugos ir globos paslaugas.

751. Sukursime kompleksinį finansavimo iš sveikatos ir socialinės apsaugos biudžetų modelį tokioms sritims kaip pacientų slauga asmens sveikatos priežiūros įstaigose, slauga ar globa paciento namuose, socialinių ligų gydymas ir pan.

752. Kartu su Švietimo ir mokslo ministerija ir savivaldybėmis spėsime jaunų specialistų ir gydytojų rezidentų įdarbinimo atokesniuose regionuose, taip pat šiuo metu aktualias specialistų emigracijos prevencijos problemas.

753. Kartu su aukštosiomis mokyklomis prognozuosime ir užtikrinsime įvairių specialybių sveikatos darbuotojų rengimą, atitinkantį visuomenės poreikius.

Medikų bendruomenės stiprinimas

754. Keisdami mokesčių surinkimą į Privalomojo sveikatos draudimo fondą, įteisindami papildomą sveikatos draudimą ir pritraukdami privataus kapitalo lėšas, nuosekliai užtikrinsime, kad sveikatos priežiūros specialistai gautų darbo užmokestį, atitinkantį jų atliekamą darbą.

755. Peržiūrėsime ir reglamentuosime medicinos darbuotojų darbo krūvius. Aiškiai atskirsime gydytojų teikiamas paslaugas nuo socialinių ir kitų paslaugų, tiesiogiai nesusijusių su asmens sveikatos priežiūra.

756. Peržiūrėsime medicinos darbuotojų, dirbančių biudžetinėse įstaigose, darbo sąlygas ir darbo užmokestį.

757. Skatinsime savivaldos procesų stiprėjimą gydytojų ir kitų sveikatos priežiūros specialistų profesinėse grupėse, didindami šių profesinių grupių atsakomybę už savo veiklą.

758. Didinsime medicinos specialistų draugijų vaidmenį sprendžiant esmines atskirų sveikatos priežiūros sričių specialistų problemas.

759. Sukursime nepageidaujamų įvykių, sveikatos priežiūros, gydymo klaidų registracijos sistemą, skatinančią nepageidaujamų įvykių analizę ir klaidų medicinoje prevenciją.

Pacientų teisės ir aktyvesnis visuomenės dalyvavimas

760. Skatinsime aktyvų pacientų organizacijų dalyvavimą priimant svarbius sveikatos sistemos sprendimus.

761. Didinsime nevyriausybių organizacijų vaidmenį, įtraukdami jas į asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimą.

762. Įtrauksime pacientų ir kitas nevyriausybinės organizacijas į asmens sveikatos priežiūros įstaigų valdymą.

763. Tobulinsime pacientų teisių reglamentavimą ir gynimą steigdami ombudsmeno instituciją.

764. Įpareigosime asmens sveikatos priežiūros įstaigas viešai skelbti informaciją apie teikiamas paslaugas, jų kainas, personalą, darbo laiką ir pan.

765. Peržiūrėsime Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymą, ypatingą dėmesį skirdami žalos atlyginimo „be kaltės“ sistemos sukūrimui. Sieksime užtikrinti, kad žalos atlyginimas nesupriešintų medikų ir pacientų.

XXII. KOVA SU NESAIKINGU ALKOHOLIO VARTOJIMU IR NARKOMANIJA

Didėjantis alkoholio vartojimas ir su tuo susiję padariniai jau tapo nacionaline problema.

766. Įgyvendindami Vyriausybės programą, sieksime:

- mažinti visų alkoholinių gėrimų vartojimą Lietuvoje;
- stabdyti ir mažinti paauglių ir jaunimo alkoholinių gėrimų vartojimą;
- mažinti su alkoholio vartojimu susijusių susirgimų mastą ir nelaimingų atsitikimų skaičių.

Rinkos reguliavimo priemonės

767. Nuosekliai vykdoma alkoholio akcizų politika sieksime mažinti alkoholio vartojimą.

768. Panaikinsime akcizo lengvatas smulkiesiems alaus gamintojams.

769. Uždrausime alkoholinius gėrimus pilstyti į tarą, kuri skatina alkoholinių gėrimų vartojimą.

Prieinamumo mažinimas

770. Nuosekliai įgyvendinsime ir efektyviai kontroliuosime nuo 2009 m. pradžios įsigaliojančias Alkoholio kontrolės įstatymo nuostatas.

771. Suteiksime realius įgaliojimus savivaldybėms, atsižvelgiant į bendruomenių nuomonę, reguliuoti prekybos taškų tankumą ir vietas.

772. Ypač sugriežtinsime bausmes pardavėjams ir savininkams už alkoholinių gėrimų pardavimą nepilnamečiams.

773. Nustatysime tvarką, kad ant alkoholinių gėrimų etikečių būtų privalomai spausdinami įspėjamieji užrašai apie alkoholio daromą žalą sveikatai.

774. Nustatysime alkoholinių gėrimų vartojimo masiniuose renginiuose, kuriuose dalyvauja nepilnamečiai, tvarką.

Kontrabandos kontrolė

775. Populiarinsime pasitikėjimo telefoną, kuriuo galima pranešti apie nelegalios prekybos alkoholiniais gėrimais taškus.

776. Siekdami stabdyti alkoholio kontrabandą, stiprinsime išorinės ES sienos apsaugą.

777. Griežtinsime nelegalių prekeivių ir kontrabandininkų atsakomybę (iki jų turto konfiskavimo).

Švietimo ir visuomenės informavimo organizavimas

778. Sistemingai plėtosime sveikatos (savęs pažinimo, sveikos gyvensenos, kūno kultūros, sveikos mitybos, savikontrolės) ugdymą, skirsime daugiau dėmesio mokinių sportavimui, fiziniam aktyvumui.

779. Nuolatos vykdysime socialinės reklamos akcijas.

780. Plėsimė visuomenės sveikatos biurų savivaldybėse veiklą. Jie taps sveikos gyvensenos ugdymo, mokymo ir propagavimo, bendruomenių telkimo kovai su alkoholizmu ir narkomanija centrais.

781. Aktyviau remsime visuomenines organizacijas, kovojančias už sveikesnę ir blaivesnę Lietuvą.

Medicinos pagalbos priemonės

782. Atsiradus finansinėms galimybėms, sieksime kompensuoti vaistus asmenims, kurie savo noru gydosi nuo alkoholizmo ir narkomanijos.

783. Sieksime įteisinti apmokėjimą už šeimos gydytojų konsultacijas asmenims, kurie turi alkoholio vartojimo problemų ir savo noru gydosi.

Vairavimo išgėrus kontrolės stiprinimas

784. Nustatysime nulinio promilių limitą dvejų metų vairavimo stažo neturintiems asmenims ir vairuotojams profesionalams (autobusų, krovininio transporto priemonių, taksi vairuotojams).

785. Kaip įmanoma skubiau parengsime teisės aktus, reikalingus įgyvendinti priimtas Alkoholio kontrolės įstatymo nuostatas, draudžiančias vartoti alkoholinius gėrimus automobilių salonuose.

Užimtumą didinančios priemonės

786. Pagal galimybes sieksime atnaujinti sporto aikštes ir įrenginius prie mokyklų, didesnėse gyvenvietėse, miestuose.

787. Sudarysime geresnes sąlygas moksleiviams dalyvauti popamokinėje veikloje. Sieksime, kad vaikai būtų vežami ne tik į pamokas, bet ir į popamokinę veiklą.

788. Parengsime ir įgyvendinsime valstybinę kultūros namų renovavimo programą, įkurdami juose bendruomenių užimtumo ir telkimosi centrus.

Narkotikų kontrolė ir narkomanijos prevencija

Narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos politika yra sudedamoji valstybės užsienio ir vidaus politikos dalis. Šios politikos įgyvendinimui turi būti skiriamas tiek politinis dėmesys, tiek reikiami finansiniai ir žmogiškieji ištekliai.

789. Parengsime ir pradėsime įgyvendinti naują nacionalinę narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos programą, išskirdami šias prioritetas kryptis:

- narkotikų prevencija tarp vaikų ir jaunimo šviečiant juos ir ugdant vaikų, jaunimo ir visos visuomenės sąmoningumą;
- narkotikų užkardymas – narkotikų pasiūlos mažinimas, kovojant su narkotikų gamyba ir prekyba;
- asmenų, vartojančių narkotines ir psichotropines medžiagas, sveikatos priežiūra, rehabilitacija ir socialinė reintegracija;
- pilietinės visuomenės skatinimas įsitraukti į kovą su narkotikais;
- valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų veiklos tarptautinio ir nacionalinio koordinavimo ir bendradarbiavimo stiprinimas.

XXIII. MIGRACIJOS POLITIKA

790. Kryptingai ir aktyviai dalyvausime formuojant Europos Sąjungos imigracijos ir prieglobsčio politiką.

791. Aiškiau reglamentuosime užsieniečių atvykimo įsidarbinimo tikslais tvarką, laikydamiesi principo, kad trečiųjų šalių piliečių dalyvavimas darbo rinkoje neturėtų skatinti Lietuvos gyventojus išvykti.

792. Sieksime išsaugoti nacionalinę kompetenciją reguliuojant ekonominę imigraciją ir prieglobsčio suteikimą.

793. Formuosime bendrą valstybės migracijos procesų reguliavimo politiką.

794. Supaprastinsime sąlygas užsienio šalių aukštos kvalifikacijos specialistams ir jų šeimos nariams atvykti į Lietuvą.

795. Stiprinsime nelegalios migracijos prevenciją ir kontrolę.

XXIV. JAUNIMO POLITIKA

796. Parengsime ir įgyvendinsime jaunimo politikos institucijų sandaros optimalų modelį, stiprindami Jaunimo reikalų tarybos atstovaujimą ir koordinacinį pobūdį, suteikdami Jaunimo reikalų departamentui ekspertinės ir patariamąsios institucijos funkcijas.

797. Siekdami formuoti jaunimo pasaulėžiūrą, poreikius atitinkančią, valstybės ir visuomenės interesus tenkinančią jaunimo politiką, nuolat užsakysime ir atliksime socialinius ir kultūrinius jaunimo, kaip visuomenės grupės, tyrimus bei periodinę

stebėseną. Gautus rezultatus naudosime formuodami jaunimo politiką ir vertindami įgyvendinamos politikos rezultatus.

798. Parengsime nuoseklią ir ilgalaikę jaunimo politikos strategiją, konkrečiai įvardijančią jaunimo politikos ilgalaikius tikslus, uždavinius, priemones bei rezultatų rodiklius. Jaunimo politikos strategiją derinsime su atitinkamomis valstybės politikos strategijomis švietimo ir mokslo, šeimos ir socialinių reikalų, regionų plėtros ir kitose srityse ir su naujuoju Nacionaliniu susitarimu.

799. Užtikrinsime vykdomos jaunimo politikos tęstinumą, siekdami efektyviau įgyvendinti jaunimui skirtą programą. Peržiūrėsime ir optimizuosime valstybės institucinę ir projektinę paramą jaunimo organizacijoms, stiprindami paramą didesnę ilgalaikį socialinį poveikį turinčioms narystės organizacijoms.

800. Skatinsime jaunimo organizacijų dalyvavimą tarptautinių skėtinių organizacijų veikloje, sudarydami sąlygas šių organizacijų renginiams Lietuvoje.

801. Plėsimė galimybes valstybei pirkti įvairias socialines (prevencijos, ugdymo, kultūros, sveikatos, sporto, laisvalaikio ir kt.) paslaugas iš jaunimo ir su jaunu dirbančių organizacijų.

802. Peržiūrėsime ir atnaujinsime įgyvendinamas jaunimo pilietinio ugdymo programas. Plėtosime politiniais ir ideologiniais pagrindais kuriamų organizacijų veiklą bendrojo lavinimo ir aukštosiose mokyklose, sudarysime galimybes joms dalyvauti priimant sprendimus. Plėsimė galimybes moksleiviams įsitraukti į politinę ir visuomeninę veiklą.

803. Plėtosime jaunimo neformalųjį švietimą ir stiprinsime formaliojo ir neformaliojo švietimo ir ugdymo sąsajas, integraciją.

804. Pertvarkysime veikiančius ir kursime naujus jaunimo darbo centrus, diegdami proaktyvios, pamatuojamais rezultatų rodikliais grindžiamos veiklos principus. Kursime ir plėtosime kuo platesnių jaunimo sluoksnių poreikius atitinkančias ugdymo, informavimo ir konsultavimo paslaugas jauniems žmonėms.

805. Parengsime ir pradėsime įgyvendinti į regionų plėtros strategiją integruotą programą, skatinančią jaunų specialistų kūrimąsi ir darbą mažesniuose miestuose.

806. Spręsimė jaunimo užimtumo ir integracijos į darbo rinką klausimus, skatinsime jaunimo verslumą, teiksime paramą savo verslą pradantiems jauniems žmonėms.

807. Skatinsime jaunimo kultūrinės ir meninės iniciatyvas. Peržiūrėsime jaunų menininkų rėmimo programą, sudarydami sąlygas remti populiariąją, masinės kultūros ir

neprofesionalų meno veiklą. Tikslingai remsime jaunimo subkultūrų sklaidą, atverdami joms finansinės paramos galimybes, kultūros įstaigų ir bendruomenės centrų duris.

808. Propaguosime sportą kaip sveikos gyvensenos ir užimtumo priemonę. Sporto plėtros iniciatyvose ir strategijose prioritetą teiksime socialinei sporto funkcijai, didindami laisvalaikio užimtumą, jaunimo įtraukimą, integraciją, ugdydami sveiko gyvenimo būdo įgūdžius ir mažindami socialinę atskirtį ir socialinę riziką.

809. Didinsime nevyriausybinių organizacijų ir be atlygio dirbančių savanorių vaidmenį sporte. Gerinsime sporto klubų ir judėjimų prieinamumą, sudarysime sąlygas sportuoti visoms visuomenės grupėms. Tinkamai išnaudosime turimą infrastruktūrą, kelsime su jaunimu dirbančių specialistų kvalifikaciją.

XXV. KŪNO KULTŪROS IR SPORTO POLITIKA

810. Sieksime keisti visuomenės požiūrį į sportą, skatindami vertinti sportą ne tik didžiųjų laimėjimų, tarptautinio įvaizdžio, tautinio pasididžiavimo požiūriu, bet ir laikyti jį labai svarbiu visuomenės socialinio tobulėjimo veiksmu, stiprinančiu žmogaus sveikatą, ugdančiu jo fizinę, psichinę ir dvasinę galimybes. Kūno kultūros ir sporto plėtrą pripažinsime esminiu valstybės prioritetu ugdant sveiką gyvenseną ir stiprinant visuomenės sanglaudą; sudarysime sąlygas, kad visos Lietuvos socialinės grupės būtų įtraukiamos į kūno kultūros ir sporto veiklą.

811. Kūno kultūros ir sporto sričiai garantuosime kiek įmanoma didesnę finansavimą ir investicijas.

812. Realiai įgyvendinsime viešosios ir privačios partnerystės principus statant ir eksploatuojant sporto ir rekreacijos objektus. Tobulinsime tiesioginio skatinimo investuoti į kūno kultūros bei sporto sritį ir sveiką gyvenseną socialines programas, derinsime šias priemones su nevyriausybinių organizacijų ir bendruomenių stiprinimo programomis.

813. Gerinsime talentingų sportininkų ugdymą ir atranką, tobulinsime jų tyrimo sistemą. Remdamesi mokslo ir medicinos praktika, gerinsime sporto specialistų rengimą. Plėtosime strategines sporto šakas, remsime sportininkus ir komandas, galinčius garsinti Lietuvą Europoje ir pasaulyje.

814. Tobulinsime kūno kultūros ir sporto infrastruktūrą, kad ji būtų tolygiai išplėtotą visuose Lietuvos regionuose. Modernios ir prieinamos sporto infrastruktūros kūrimą laikome svarbia sąlyga įgyvendinant sporto visiems praktiką ir ugdant aukšto sportinio meistriškumo sportininkus.

815. Nuosekliai plėtosime mažąją sporto infrastruktūrą gyvenamojoje, darbo ir mokymosi aplinkoje, ypač atnaujindami ir stiprindami švietimo įstaigų sporto bazines. Skatinsime vietos bendruomenes ir privatų verslą statyti sporto ir rekreacijos objektus, stadionus ir baseinus, skirti daugiau sportui prieinamų naujų erdvių gyvenamuosiuose rajonuose. Sporto sales ir aikštynus atversime vaikams, jaunimui, pagyvenusiems žmonėms ir neįgaliesiems, užtikrinsime, kad sporto objektais būtų galima naudotis bendruomenės poreikiams.

816. Stiprinsime sporto vaidmenį švietimo ir mokymo srityje, skatinsime švietimo įstaigų vadovus daugiau dėmesio skirti kūno kultūrai mokyklose. Aktyviau plėtosime sveikatos ugdymo (savęs pažinimo, sveikos gyvensenos, sveikos mitybos, savikontrolės) sritį, pabrėždami sporto reikšmę gyvenimo kokybei. Daugiau dėmesio skirsime papildomam vaikų fiziniam aktyvumui ir užtikrinsime jam stabilią vietą popamokinio ugdymo sistemoje, įteisindami popamokinio ugdymo krepšelį.